

Onderzoeksrapportage

Rekenkameronderzoek duurzaamheidsbeleid Lingewaard

Inleiding

Duurzaamheid is een actueel onderwerp voor de gemeente Lingewaard. Zo heeft de gemeente de ambitie om in 2030 20% van de gebouwen van het aardgas af te helpen en om in 2050 volledig energieneutraal te zijn. De Rekenkamer heeft na een vooronderzoek besloten onderzoek te doen naar het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Lingewaard.

Nadat de Rekenkamer een onderzoeksopzet heeft geschreven, heeft een selectieprocedure plaatsgevonden. Drie deskundige bureaus zijn uitgenodigd om op basis van de onderzoeksopzet een offerte te schrijven. Een selectiecommissie, samengesteld uit leden van de Rekenkamer, heeft de bureaus de gelegenheid gegeven een toelichting te geven. Op basis van de offertes en de presentaties is onderzoeksbureau CE Delft geselecteerd om het onderzoek uit te voeren.

Onderzoeksvraag

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

Hoe is de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid in de gemeente Lingewaard inhoudelijk en procesmatig vormgegeven en is deze uitvoering effectief en efficiënt?

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, heeft de Rekenkamer de volgende deelvragen geformuleerd:

Beleidscontext

1. Wat zijn de landelijke en regionale kaders op het gebied van duurzaamheid?
2. Wat zijn de duurzaamheidsambities en doelen van de gemeente Lingewaard?
3. Wat is de beoogde werking van het duurzaamheidsbeleid en maatregelen?

Doelbereik en benchmarking

4. In hoeverre zijn de doelen gerealiseerd/is de gemeente op de goede weg om haar doelen te realiseren?
5. Hoe staat de gemeente er in de landelijke benchmarks voor op de thema's energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulaire economie en duurzame mobiliteit?

Effectiviteit en efficiëntie

6. In hoeverre dragen de ingezette maatregelen bij aan het bereiken van de duurzaamheidsdoelstellingen?
7. Wat is de omvang van de middelen (zowel capaciteit als budget) die de gemeente heeft ingezet om de ambities te realiseren?

Interne en externe samenwerking

8. Hoe betreft de gemeente stakeholders bij het duurzaamheidsbeleid en hoe verloopt de samenwerking met deze stakeholders?
9. Hoe dragen inwoners en maatschappelijke organisaties bij aan de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid en op welke manier stimuleert/ondersteunt de gemeente hen hierbij?
10. Hoe verloopt de ambtelijke samenwerking tussen de verschillende beleidsterreinen?

11. Wat is de rol van de gemeente op ambtelijk en bestuurlijk vlak in de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid?

Rol van de raad

12. Hoe wordt de gemeenteraad op de hoogte gehouden van de voortgang van het duurzaamheidsbeleid?
13. Hoe heeft de raad zijn kaderstellende en controlerende rol ingevuld?
14. Hoe verloopt de samenwerking tussen de ambtelijke organisatie, het college van B&W en de gemeenteraad?

Conclusies en aanbevelingen

Het onderzoek naar de doeltreffendheid van het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Lingewaard leidt tot een aantal hoofdconclusies en aanbevelingen. Sectie 1 gaat in op de overkoepelende bevindingen. In sectie 2 gaan we in op conclusies en aanbevelingen voor de afzonderlijke transities.

1. Overkoepelende bevindingen

Het duurzaamheidsbeleid van de gemeente is nog volop in ontwikkeling. In de afgelopen jaren zijn er veel stappen gezet, maar verschillende thema's blijven nog achter. Zo staat het biodiversiteitsbeleid nog in de kinderschoenen en is ook het beleid rondom circulaire economie nog in ontwikkeling (het circulaire economiebeleid was tot nu toe vooral gericht op afvalscheiding). Op het gebied van duurzame mobiliteit zijn er ambities opgenomen in het mobiliteitsprogramma, maar van uitvoering is nog beperkt sprake.

1.1 Benchmark

Het ambitieniveau van de doelen van de gemeente Lingewaard is over het algemeen in lijn met nationale en regionale duurzaamheidsdoelen. Voor wat betreft de mate waarin deze doelen worden bereikt, scoort Lingewaard op sommige onderwerpen beter dan het landelijk gemiddelde en omliggende gemeenten, en op andere juist slechter. Zo is het aandeel hernieuwbare energie vergelijkbaar met andere gemeenten, maar scoort Lingewaard slechter op het gebied van hernieuwbare elektriciteit en aardgasvrije woningen. Daarentegen doet de gemeente het beter bij het verminderen van de hoeveelheid afval en het percentage afvalscheiding. Op mobiliteit loopt Lingewaard achter, met meer autokilometers dan gemiddeld en een lager percentage elektrische voertuigen.

1.2 Doelen en doelbereik

Bij de herijking van het beleid zijn enkele doelen losgelaten, zoals op het gebied van aardgasvrije woningen en de vermindering van restafval. Een reden om sommige doelstellingen los te laten was dat deze doelen niet haalbaar bleken. In dit geval kunnen doelstellingen bij worden gesteld in plaats van ze geheel te laten vervallen.

Aanbeveling

Wanneer doelen onhaalbaar blijken, overweeg dan om ze bij te stellen, in plaats van ze te laten vervallen.

1.3 Doelmatigheid

Capaciteit

De gemeente heeft de afgelopen jaren toegewerkt naar een integraal programma Klimaat, Energie en Circulariteit (KEC). In dit proces heeft de gemeente meer mensen aangetrokken en gewerkt aan een meer integrale werkwijze. Aan het begin van de evaluatieperiode was er sprake van veel inhuur, waardoor er destijds veel personeelwisselingen waren. Hoewel de personele bezetting de afgelopen jaren flink is gegroeid, blijft capaciteit een uitdaging, zoals bij het uitvoeren van maatregelen voor duurzame mobiliteit en bij de deelname aan regionale overlegstructuren op het gebied van klimaatadaptatie en het voorkomen van overstromingen. Zulke overleggen kunnen juist voor kleinere gemeenten waardevol zijn, omdat zij zo niet telkens zelf het wiel hoeven uit te vinden en kunnen leren van buurgemeenten. Tegelijkertijd vraagt deelname aan deze overleggen een investering van tijd/capaciteit die er niet altijd is.

Budget

De gemeente beschikt over een structureel duurzaamheidsbudget en maakt daarnaast gebruik van externe financiering, zoals de landelijke CDOKE¹- en PAW²-middelen. Wel ontstaat er in 2026 een zogenoemd ravijnjaar bij gemeenten, wat leidt tot een daling van het duurzaamheidsbudget met € 50.000, op een totaal van € 245.000. Dit is een aanzienlijke vermindering. Wel heeft de gemeente het Energietransitiefonds dat als buffer kan fungeren. Daarnaast heeft de gemeente nog een aanzienlijk restant van de PAW-middelen wat ingezet kan worden voor de warmtetransitie in Zilverkamp.

Middelen worden efficiënt ingezet. Een groot deel van het duurzaamheidsbudget gaat naar het energieloket, dat doelmatig fungeert omdat hieraan invulling wordt gegeven door vrijwilligers van de stichting Lingewaard Energie. Uitbesteding aan een commerciële partij zou veel kostbaarder zijn. Bij klimaatadaptatie is het beleid en het budget geïntegreerd in het gemeentelijk watertakenplan en heeft de gemeenteraad gekozen voor het hoogste ambitieniveau, waardoor er voldoende budget beschikbaar is. Voor biodiversiteit is op dit moment te weinig budget, maar het groenfonds en het landschapsfonds zijn goede maatregelen om middelen beschikbaar te krijgen. Bij circulaire economie is de afvalstoffenheffing kostendekkend. Wel zal aanvullend budget vrij moeten worden gemaakt om uitvoering te geven aan de opgaven op het gebied van circulaire bouw en Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW). Voor duurzame mobiliteit is niet budget, maar uitvoeringscapaciteit de beperkende factor.

1.4 Interne samenwerking en integraliteit

Uit de interviews blijkt dat binnen de gemeentelijke organisatie sprake is van samenwerking met andere teams, zoals met de projectleider duurzaamheid binnen het cluster projectrealisatie. Met name de programmamanager duurzaamheid vormt een vaste factor die goed aanspreekbaar is. Wel

¹ CDOKE staat voor Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid

² PAW staat voor Proeftuin Aardgasvrije Wijken

is er meer aandacht nodig voor integraliteit bij circulaire economie, bijvoorbeeld bij circulaire inkoop en aanbesteding binnen de GWW. Bij klimaatadaptatie is deze integrale blik er al wel.

1.5 Externe samenwerking

Uit verschillende interviews blijkt dat de gemeente een proactieve houding heeft en een actieve rol speelt binnen de GMR, zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau. Lokale partners hebben echter wisselende ervaringen met de samenwerking met de gemeente. Zo zijn de samenwerkingspartners over het algemeen positief over de samenwerking met de gemeente, maar zijn er ook obstakels in de samenwerking zoals wisseling van aanspreekpunten. Op het gebied van de energietransitie wordt de samenwerking soms zelfs als remmend gezien en is niet altijd de juiste ondersteuning geboden, bijvoorbeeld richting Stichting Lingewaard Energie. Ook is er meerdere keren geprobeerd om samen te werken met Waardwonen op het gebied van klimaatadaptatie (regentonactie, afkoppelcoach) maar is dit door budgettaire redenen niet gelukt. Een formelere samenwerking zou hier mogelijk verbetering kunnen brengen.

Aanbeveling

Overweg om samenwerkingen formeler te maken door samenwerkingsafspraken met partijen als Stichting Lingewaard Energie en Waardwonen vast te leggen in convenanten of prestatieafspraken. Dit geeft duidelijkheid en voorkomt ad hoc-samenwerking.

1.6 Gemeenteraad

Door middel van een specifieke paragraaf in de begroting en jaarstukken waarin de verschillende duurzaamheidsthema's aan bod komen, wordt een kwalitatieve voortgang teruggekoppeld naar de gemeenteraad, echter ontbreekt kwantitatieve effectmonitoring. De raad wordt actief betrokken en geïnformeerd, onder meer via informatieavonden, raadsoriëntatieavonden en bij het kiezen van een scenario voor klimaatadaptatie. Daarnaast neemt de raad zelf een actieve rol in door het stellen van vragen, het indienen van moties en het vaststellen van de ambities voor het duurzaamheidsbeleid.

Aanbeveling

Ontwikkel kwantitatieve monitoring: introduceer een set kernindicatoren (bijvoorbeeld CO₂-reductie, energieopwekking, biodiversiteitsindex) en rapporteer daar jaarlijks over via voortgangsrapportages of de P&C-cyclus.

2. Specifieke bevindingen per thema

2.1 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

De doelen zijn in lijn met het nationale beleid, maar niet meetbaar geformuleerd. Hierdoor is monitoring van de voortgang niet mogelijk. Voor biodiversiteit zijn helemaal geen doelen opgesteld. Wat betreft doeltreffendheid blijkt uit het onderzoek dat de gemeente een mix van instrumenten inzet – communicatief, juridisch en economisch – en daarnaast verschillende klimaatadaptieve maatregelen zelf uitvoert. Het grootste deel van de maatregelen uit de Lokale Adaptatie Strategie is uitgevoerd. Klimaatadaptatie is goed geborgd in het gemeentelijk watertakenplan, maar het biodiversiteitsbeleid moet nog vorm krijgen.

In het gemeentelijke klimaatadaptatiebeleid wordt geen aandacht besteed aan het onderwerp overstromingsrisico, terwijl dit wel een van de centrale klimaatadaptatiethema's is (naast hitte, droogte en wateroverlast). Gezien de ligging van Lingewaard in het rivierengebied, is overstromingsrisico echter wel een relevant onderwerp. De gemeente geeft aan dat het beperken van het overstromingsrisico in verschillende regionale overlegstructuren en werkgroepen wordt opgepakt. Bovendien is de gemeente niet de primair verantwoordelijke voor het versterken van dijken. Gezien de beperkte capaciteit van de gemeente op het gebied van klimaatadaptatie, zien we een risico/aandachtspunt dat de gemeente niet voldoende aangehaakt kan blijven bij de regionale overleggen.

Aanbevelingen

1. **Werk aan het opzetten van (tussen)doelen en bijbehorende indicatoren. Zo kan de bijdrage van maatregelen aan de doelstellingen inzichtelijk gemaakt worden. Denk bijvoorbeeld aan:**
 - **Verhardingsgraad als % van het totale oppervlak, op wijk- of buurniveau.**
 - **Het hitte-eiland effect, met name in de kernen.**
 - **Groen-blauw oppervlak in de gemeente in m²**

Houd daarbij de ontwikkelingen van de werkgroep Regionale Monitor Klimaatadaptatie in de gaten. Deze werkgroep heeft de afgelopen jaren de eerste stappen gezet in de ontwikkeling van een monitoringssystematiek, om decentrale overheden te helpen om klimaatadaptatie beter te monitoren (Ministerie van IenW, 2024). In hun rapport wordt al een eerste aanzet gegeven voor mogelijke indicatoren. Naar verwachting is de monitor vanaf 2026 werkbaar.

2. Voor aanvullende klimaatadaptatieve maatregelen kan de gemeente overwegen om:
 - In te zetten op financiële ondersteuning bijvoorbeeld via gedifferentieerde subsidies voor klimaatadaptatieve maatregelen voor bewoners, VvE's, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

- Het hanteren van groene leges³: particulieren, woningcorporaties, bedrijven en evenementen kunnen een uitzondering of korting krijgen op de leges van een vergunningsaanvraag wanneer dit gaat om een duurzaam of groen project.
 - Te werken aan het ontwikkelen van een waterneutrale bouwenvelop, waarbij bij nieuwe gebouwen en projecten waterberging op het perceel wordt afgedwongen.
3. Neem overstromingsrisico expliciet op in de lokale strategie, ook al is de uitvoering regionaal belegd. Dit voorkomt blinde vlekken en maakt de gemeentelijke rol helder.

2.2 Energietransitie

De gemeente richt zich op alle drie de pijlers van de energietransitie: opwekking, besparing en de warmtetransitie. De doelstellingen voor opwek en energiebesparing zijn ambitieus en liggen op koers, maar de doelen voor aardgasvrije woningen zijn bij de herijking van het energiebeleidskader losgelaten. Het oorspronkelijke doel van 20% aardgasvrij in 2030 is bijgesteld en wordt naar verwachting niet gehaald. Het jaarlijkse doel voor energiebesparing is juist aangescherpt, maar dit wordt de afgelopen jaren nog niet altijd gerealiseerd. Voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit is een verviervoudiging nodig om in 2030 elektriciteitsneutraal te zijn. Met de huidige maatregelen wordt slechts een beperkt percentage van de opgave gerealiseerd.

De doeltreffendheid van het beleid laat een gemengd beeld zien. De focus ligt vooral op bewoners en minder op bedrijven, al is er inmiddels wel een energieloket voor bedrijven opgezet. Er zijn meerdere projecten opgestart voor de ontwikkeling van hernieuwbare elektriciteit, zowel zon als wind. In Zilverkamp heeft een langdurig traject plaatsgevonden, waarbij de gemeente nu meer de regierol oppakt. Er zijn duidelijke richtlijnen voor samenwerking met bewonersinitiatieven, al zijn de reacties van initiatieven niet unaniem positief.

Aanbeveling

Ga op het gebied van warmte naast de Zilverkamp ook in andere delen van de gemeente aan de slag met een gebiedsgerichte aanpak en leg keuzes hiervoor vast in het warmteprogramma. Het is belangrijk te onderkennen dat het aardgasvrij maken

³ Een gemeente kan ervoor kiezen om particulieren, woningcorporaties, bedrijven en evenementen een uitzondering of korting te geven op de leges van een vergunningsaanvraag wanneer dit gaat om een duurzaam of groen project. De Omgevingswet biedt ruimte om de legesheffing af te stemmen op het gemeentelijk beleid (bron: [CircuLaw](#)). Voorbeelden van gemeenten die al groene leges hanteren voor projecten die bijdragen aan de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen zijn de gemeente [Tilburg](#) en de gemeente [Enschede](#).

van gebouwen de hoogste CO₂-reductie oplevert in de gebouwde omgeving. Isolatie is een eerste belangrijke stap, maar levert relatief beperkte reductie op.

2.3 Circulaire economie

Tot nu toe lag de focus van het circulaire beleid vooral op afval, maar inmiddels richt de gemeente zich ook op circulair bouwen en circulair GWW. Dit zijn terreinen waar veel winst te behalen valt, waarmee de gemeente dus de juiste prioriteiten stelt. De doelen van de gemeente zijn in lijn met de nationale kaders en het doel voor restafval was ambitieus, maar is uiteindelijk losgelaten, ondanks dat er wel een sterke afname in de hoeveelheid restafval zichtbaar is. Het afvalbeleid is effectief: het diftar-systeem blijkt doeltreffend voor afvalscheiding en er is ook aandacht voor gedragsverandering. De huidige activiteiten richten zich vooral op de lagere treden van de R-ladder, zoals het stimuleren van afvalscheiding en recycling. Voor circulair bouwen en GWW zijn pilots in voorbereiding.

Aanbevelingen

1. Ontwikkel beleid dat zich nadrukkelijk richt op hogere treden van de R-ladder, zoals preventie en hergebruik, naast afvalscheiding en recycling.
2. Zet meer in op duurzaam inkopen en werk ook intern aan een traject om duurzaam inkopen te borgen bij de inkoopafdeling. De [website van PIANOo](#) geeft praktische tips.

2.4 Duurzame mobiliteit

In de mobiliteitsvisie van de gemeente zijn geen concrete of kwantitatieve doelen op het gebied van duurzame mobiliteit opgenomen. De uitgevoerde maatregelen op dit vlak zijn tot nu toe beperkt door een capaciteitstekort. Eerdere pogingen met deelmobiliteit zijn opgestart, maar vervolgens ook weer gestopt vanwege een beperkt gebruik.

Aanbevelingen

1. We adviseren de gemeente om concrete doelen en bijbehorende maatregelen op te nemen op het gebied van duurzame mobiliteit, inclusief tijdspad en benodigde uitvoeringscapaciteit.
2. Voorbeelden van maatregelen waarmee in Lingewaard veel CO₂-winst is te realiseren⁴, zijn:

⁴ Bron: [RMP-rekentool](#)

- Elektrificatie van mobiele werktuigen: bijvoorbeeld door aan te sluiten bij het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen – SEB);
- Deelmobiliteit. In plaats van volledig met deelmobiliteit te stoppen, adviseren wij de gemeente om te evalueren waarom deelmobiliteit niet aansloeg en pilots hierop aan te passen.

Verwijzingen:

Ministerie van IenW. (2024). *Regionale Monitor Klimaatadaptatie. Een verkenning naar een monitoringssystematiek die decentrale overheden kan helpen om meer zicht te krijgen op de effecten van klimaatadaptatiemaatregelen.*

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjE2ZC8kNulAxVg9wIHHRgtBgcQFnoECB0QAAQ&url=https%3A%2F%2Fklimaatadaptatienederland.nl%2Fpublish%2Fpages%2F217098%2Fmonitoring-van-klimaatadaptatiedoelen-zwolle.pdf&usg=AOvVaw1u_zB-WVZL9QGk0dC8ebcz&opi=89978449

Rekenkamer Lingewaard

Uw brief van	Behandeld door	F.A.J. Kregting
Uw kenmerk	Telefoonnummer	(026) 32 60 111
Zaaknummer	Onderwerp	Rekenkameronderzoek Duurzaamheid
Bijlage(n)		
Datum		28 oktober 2025

Geachte voorzitter van de Rekenkamer Lingewaard,

Met belangstelling hebben wij uw onderzoek naar de doeltreffendheid van het duurzaamheidsbeleid Lingewaard gelezen. Hierbij horen ook een aantal hoofdconclusies en aanbevelingen op de bevindingen. Met deze bestuurlijke reactie reageren wij op deze bevindingen. Wij bedanken u voor de moeite en tijd die u gestoken heeft in het onderzoek. Het geeft ons handvatten om ons beleid in de toekomst verder aan te scherpen. Wij kunnen ons in grote lijn vinden in uw conclusies. De aanbevelingen daarentegen zijn naar onze mening niet allemaal op Lingewaard van toepassing.

Algemene reactie

Het onderzoek is eind 2024 gestart en beslaat de periode daarvoor. Sindsdien zijn er al veel ontwikkelingen geweest. Sinds halverwege 2025 werkt de organisatie programmatisch. Dit houdt in dat we meer gestructureerd, integraal en vanuit doelen werken en daar horen ook expliciete keuzes bij over welke opgaven we (als eerste) oppakken. Hierbij is het strategisch programma Klimaat, Energie en Circulariteit leidend. De raad is via een informatienota op de hoogte gebracht en krijgt de voortgang te zien in de volgende begroting. Naast het programmatisch werken zijn er ook andere ontwikkelingen in gang gezet die betrekking hebben op de bevindingen uit het rapport.

Overkoepelende bevindingen

U komt tot de conclusie dat duurzaamheidsdoelstellingen in Lingewaard soms beter, soms minder goed worden behaald dan in nationaal of regionaal verband. Specifieke factoren maken vergelijken soms moeilijk. Het feit dat wij op sommige punten minder goed scoren dan landelijk heeft bijvoorbeeld te maken met de ligging van de gemeente en de inrichting van het openbaar vervoer. Onze inwoners moeten daardoor relatief meer autokilometers maken om van A naar B te komen.

U stelt dat Lingewaard achterloopt met het aandeel hernieuwbare energie. Ook hier geldt dat vergelijken met landelijke cijfers moeilijk is. De onderzoekers van CE Delft hanteren andere uitgangspunten voor het aandeel hernieuwbare energie, namelijk wat er al gerealiseerd is. In de RES is het gebruikelijk om het aandeel hernieuwbare energie te meten met 'projecten in de pijplijn' omdat de doorlooptijd en bouwtijd van projecten lang is. Als wij dit hanteren zijn wij heel goed op weg om onze doelstelling 'electriciteitsneutraal in 2030' te behalen.

Wij herkennen uw opmerkingen over het feit dat er nog weinig beleid is over biodiversiteit en circulaire economie. Gelukkig zijn deze twee thema's volop in ontwikkeling. Binnenkort heeft biodiversiteit een plek in het omgevingsprogramma Natuur en Landschap en is ook het circulariteitsbeleid vastgesteld door de raad. Duurzame mobiliteit wordt meegenomen in het Koersdocument mobiliteit dat binnenkort richting de raad gaat. Een van de vier pijlers in dit document is duurzame mobiliteit.

Uw eerste aanbeveling is het overwegen om doelen bij te stellen, in plaats van ze te laten vallen. Deze overweging nemen we zeker mee. Wenselijkheid en meetbaarheid, niet haalbaarheid, lagen ten grondslag aan het besluit om met een aantal doelen niet verder te gaan. Het doel om restafval te reduceren tot 30 kg per persoon per jaar is vervallen omdat we kwaliteit boven kwantiteit stelden; een doel voor kwantiteit zou de kwaliteit van de aangeboden grondstoffen negatief beïnvloeden. Dezelfde redenering geldt voor het doel 'aantal aardgasvrijewoningen'; we steken liever in op een zo laag mogelijk algemeen energieverbruik dan op een aantal woningen.

Uw aanbeveling om samenwerkingen formeler te bestendigen nemen wij ter harte. Door de komst van het programma Klimaat, Energie en Circulariteit wordt er al veel meer intern samengewerkt. Door meer samen en integraal te werken maken we het voor de inwoner overzichtelijker. Externe partners hebben blijvend onze aandacht. Met Waardwonen maken wij al jaren prestatieafspraken en met stichting Lingewaard Energie maken wij afspraken over het Energieloket tijdens het beschikken van de subsidie.

Wij zijn het eens met de aanbeveling om kwantitatieve monitoring in te richten. In het programmaplan van Klimaat, Energie en Circulariteit staat beschreven dat we de raad vanaf 2026 eens per jaar via de P&C cyclus op de hoogte brengen.

Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Uw aanbeveling om tussendoelen te formuleren voor klimaatadaptatie en in een later stadium (na vaststelling van het Omgevingsprogramma) ook voor biodiversiteit nemen we ter harte. In het programma Klimaat, Energie en Circulariteit is hier al een eerste opzet voor gemaakt. Het blijft echter lastig om de effecten van alle doelen te meten en/of om hier gegevens over te krijgen. De monitor waar u naar verwijst zullen wij dan ook in de gaten houden en waar nodig en mogelijk verwerken in de nieuwe Lokale Adaptatie Strategie (LAS).

Ook uw tweede aanbeveling om financiële ondersteuning te geven aan klimaatadaptatieve maatregelen omarmen wij en passen wij toe bij de nieuw op te stellen Lokale Adaptatie Strategie. Voor inwoners zijn er nu al verschillende mogelijkheden, waaronder een regentonactie, tegeltaxi, afkoppelcoach en Operatie Steenbreek. Het hanteren van groene leges achten wij niet nodig. Er komen nauwelijks aanvragen binnen voor een groen project. De aanvragen die wij ontvangen, komen vrijwel altijd binnen via stichting Lingewaard Natuurlijk. De stichting is al vrijgesteld van leges. U beveelt daarnaast het werken met een waterneutrale bouwvelop aan. Ook dit onderzoeken wij voor de nieuwe LAS, al is dat door de Lingewaardse grondslag, namelijk klei, vaak niet de meeste efficiënte oplossing.

Uw derde aanbeveling om overstromingsrisico expliciet op te nemen wordt overwogen bij het nieuwe LAS. Omdat de gemeente geen rol heeft bij het beleid maken en het uitvoeren van maatregelen ten aanzien van overstromingen, hebben we expliciet de keuze hebben gemaakt om dit niet op te nemen in ons eigen beleid.

Ook omdat het risico is belegd in beleidsdocumenten van derden. Als er maatregelen in ons gebied komen of zich overstromingen voordoen handelen wij wel.

Energietransitie

Voor de energietransitie is de aanbeveling om de wijken waar we met de warmtetransitie aan de slag gaan uit te breiden. Daarnaast schrijft de rekenkamer dat de doelen voor energiebesparing en opwek niet behaald worden. Wij zijn wij het eens met de aanbeveling over het verhogen van de ambitie op collectieve warmte. Hiervoor wordt een Warmteprogramma opgesteld. In dit Warmteprogramma staat dat ook in Bemmelen en Gendt over een aantal jaar onderzoeken worden gestart naar de haalbaarheid van een warmtenet. Ook geeft het Warmteprogramma aan dat isoleren wel nodig is, helemaal als een collectieve oplossing niet haalbaar is zoals bijvoorbeeld in het buitengebied. Zo levert isoleren wel degelijk een CO₂-reductie op. De globale inhoud van het Warmteprogramma staat ook beschreven in het vernieuwde beleidskader Energietransitie dat binnenkort naar de raad gaat voor besluitvorming. Bij dit beleidskader hoort een onderzoek van Haskoning dat laat zien dat we de doelen voor energiebesparing wél gehaald hebben en dat we het doel voor opwek hoogstwaarschijnlijk gaan halen. Zeker nu de raad heeft ingestemd met de vergunning voor windpark A15.

Circulaire Economie

Uw rekenkamer prijst het afvalbeleid en onze focus op circulair bouwen en circulaire GWW. Dit is fijn om te vernemen. Als aanbeveling schrijft u dat er beleid moet komen voor het gebruik van de hogere treden van de R-ladder (preventie, hergebruik) en het versterken van duurzaam inkopen. Beide aanbevelingen zijn uitgewerkt in het beleidskader Circulariteit dat binnenkort door de raad wordt vastgesteld.

Duurzame Mobiliteit

Samen met partners zetten wij zoveel mogelijk in op duurzame mobiliteit, bijvoorbeeld door het toevoegen van oplaadpunten en het realiseren van meer fietsverbindingen. Binnenkort gaat het Koersdocument Mobiliteit naar de raad ter besluitvorming en duurzame mobiliteit is hier onderdeel van. Hierin staan concrete maatregelen die CO₂-reductie opleveren. De tweede aanbeveling gaat over het aansluiten bij het Schoon en Emissieloos Bouwen Convenant, dit is inmiddels gebeurd (in Q2 2025). Daarnaast raadt de rekenkamer aan om de pilot voor deelmobiliteit aan te passen in plaats van te stoppen. Ons college en het vorige college heeft deelmobiliteit verschillende kansen gegeven met veel financiële steun, waaronder in het aanbieden van de deelauto's. Helaas blijkt er in Lingewaard (nog) te weinig behoefte aan het gebruik van deelauto's. Dit heeft vooral met de ligging van onze gemeente te maken. Wij, evenals de GMR, houden de ontwikkelingen in de gaten en bieden deelmobiliteit zeker nog een kans als de tijd er rijp voor is.

Tot slot

Uw rapport laat zien dat er verbeteringen mogelijk zijn in ons duurzaamheidsbeleid. Veel verbeteringen hebben al plaatsgevonden of worden in de nabije toekomst verwacht. Wij kijken dan ook met een positieve blik naar onze duurzame toekomst. Temeer doordat met de komst van het programma Klimaat, Energie en Circulariteit de interne samenwerking beter is en er nog meer focus ligt op doelmatigheid. Door de campagne Het Stroomt in Lingewaard worden ook onze inwoners nog beter betrokken. Hun inzet is belangrijk om onze duurzaamheidsdoelstellingen te behalen. Want, hoe goed ons duurzaamheidsbeleid ook is, nog veel belangrijker is het om het te dóen en samen met iedereen in Lingewaard de schouders eronder te zetten.

Wij danken u nogmaals voor uw uitgebreide advies en het rapport. Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zien het definitieve rapport met belangstelling tegemoet.

Met vriendelijke groet,

burgemeester en wethouders van de gemeente Lingewaard
de secretaris, de locoburgemeester

drs. I.P. van der Valk

R.T.H.M. Derksen

Reactie Rekenkamer op collegereactie

De Rekenkamer Lingewaard heeft met belangstelling kennisgenomen van de reactie van het college. Wij herkennen en erkennen dat vanuit verschillende perspectieven naar onderwerpen wordt gekeken en dat beleid tussen de onderzoeksperiode en publicatie van een rapport soms alweer doorontwikkeld kan zijn.

De rol van de Rekenkamer is om aanbevelingen te doen op basis van bevindingen over het gevoerde beleid. Het college stelt terecht dat onze bevindingen betrekking hebben op de beleidsuitvoering eind 2024 en eerder, de periode die is onderzocht. Het is goed mogelijk dat in het afgelopen jaar verdere ontwikkelingen hebben plaatsgevonden. Met onze aanbevelingen willen wij de gemeenteraad handvatten bieden om zijn kaderstellende en controlerende rol naar behoren uit te voeren.

Omdat een onderzoek altijd reflecteert op een voorbije periode, kan het voorkomen dat aanbevelingen inmiddels al geheel of gedeeltelijk zijn verwerkt in beleid of uitvoering. Wij nodigen de raad daarom uit om, met onze rapporten in de hand, te schakelen tussen zijn kaderstellende en controlerende taak en over de verschillende onderdelen van het beleid een constructieve discussie met het college te voeren.

Wij wensen u veel succes bij de verdere uitvoering van het beleid!

Rapport van bevindingen door CE Delft

Op de volgende bladzijden treft u het rapport van bevindingen dat in opdracht en onder verantwoordelijkheid van de Rekenkamer is opgesteld door CE Delft. De Rekenkamer baseert zijn conclusies en aanbevelingen op basis van dit rapport.

Evaluatie duurzaamheidsbeleid Lingewaard

Nota van bevindingen

Evaluatie duurzaamheidsbeleid Lingewaard

Nota van bevindingen

Dit rapport is geschreven door:
Jasmijn Brouwer, Pien van Berkel en Jolien Meulepas

Delft, CE Delft, September 2025

Publicatienummer: 25.240497.175

Opdrachtgever: Rekenkamer Lingewaard

Alle openbare publicaties van CE Delft zijn
verkrijgbaar via www.ce.nl

Meer informatie over de studie is te verkrijgen bij de
projectleider Pien van Berkel (CE Delft)

© copyright, CE Delft, Delft

CE Delft – Committed to the Environment

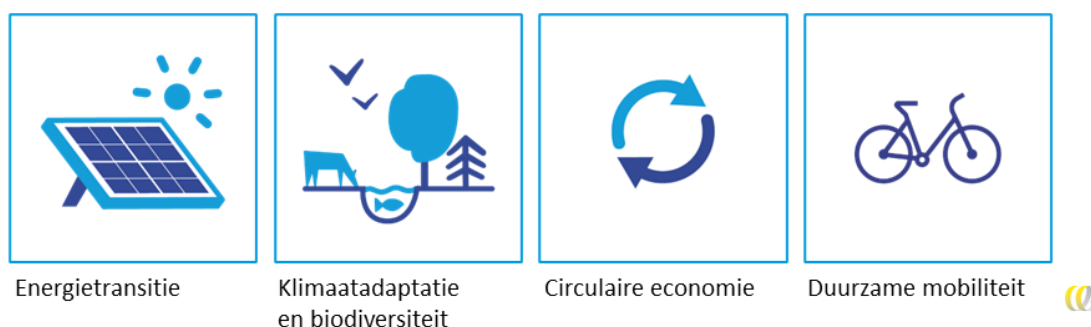
CE Delft draagt met onafhankelijk onderzoek en advies bij aan een duurzame samenleving. Wij zijn toonaangevend op het gebied van energie, transport en grondstoffen. Met onze kennis van techniek, beleid en economie helpen we overheden, ngo's en bedrijven structurele veranderingen te realiseren. Al sinds 1978 werken betrokken en kundige medewerkers bij CE Delft om dit waar te maken.

Samenvatting

De Rekenkamer Lingewaard wil de gemeenteraad inzicht bieden in de manier waarop het duurzaamheidsbeleid in de gemeente is vormgegeven en of de uitvoering effectief en efficiënt is. Daarom heeft CE Delft namens de rekenkameronderzoek gedaan naar het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Lingewaard. Deze nota van bevindingen geeft een feitelijke weergave van de bevindingen, waar de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer op zijn gebaseerd.

In dit onderzoek komen de thema's uit Figuur 1 aan bod.

Figuur 1 – De verschillende duurzaamheidspijlers in dit onderzoek

Programma Klimaat, Energietransitie en Circulariteit (KEC) zorgt voor meer samenhang

Sinds begin 2025 werkt de gemeente aan duurzaamheid binnen het programma Klimaat, Energietransitie en Circulariteit (KEC). In het programma komen drie van de vier duurzaamheidsthema's samen, waar voorheen sprake was van separate beleidsstukken per thema. Het onderwerp duurzame mobiliteit komt niet in het programma KEC aan bod. Voor de drie duurzaamheidsthema's energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie zijn programmadoelen opgesteld. Door doelen, middelen en samenwerkingen beter op elkaar af te stemmen, draagt het programmaplan bij aan een meer gestructureerde en gecoördineerde aanpak tussen de duurzaamheidsthema's.

Personele bezetting voor duurzaamheid is toegenomen, maar blijft een uitdaging

De gemeente heeft de afgelopen jaren ingezet op het werven van extra personeel. Daarmee is de capaciteit voor het thema duurzaamheid is gegroeid van 3,5 fte in 2023 naar 10-11 fte in 2025. Waar er voorheen veel tijdelijke invallers waren, bestaat de bezetting momenteel voornamelijk uit vaste krachten. Dit draagt bij aan een doelmatige uitvoering. Naast het programmateam KEC zijn er meerdere teams binnen de gemeente

die aan duurzaamheidsthema's werken. Op meerdere domeinen (klimaatadaptatie, mobiliteit, circulariteit) komt naar voren dat personele bezetting een uitdaging blijft voor het realiseren van ambities en het uitvoeren van beleid, en om actief deel te nemen aan de regionale overlegstructuren.

Realistische en merkbare maatregelen voor *klimaatadaptatie*, maar *biodiversiteitsbeleid* nog in opstartfase

Het klimaatadaptatiebeleid van de gemeente Lingewaard richt zich op drie van de vier centrale klimaatadaptatiethema's, namelijk hitte, wateroverlast en droogte.

Overstromingsrisico wordt buiten beschouwing gelaten. De gemeente geeft aan dat hiervoor gekozen is, omdat dit in regionale overlegtafels aan bod komt. Een groot deel van de maatregelen uit de Lokale Adaptatie Strategie zijn uitgevoerd. Het biodiversiteitsbeleid is nog in voorbereiding.

Binnen de *energietransitie* vooral activiteiten op het gebied van energiebesparing

In het energietransitiebeleid van de gemeente Lingewaard komen de belangrijkste thema's aan bod (opwek, warmte, besparing). De gemeente heeft de afgelopen jaren veel ingezet op energiebesparing bij bewoners. Recentelijk is er ook meer aandacht gekomen voor energiebesparing bij bedrijven. Voor de pijler 'opwek' is een verviervoudiging van de hoeveelheid hernieuwbare elektriciteit nodig om het doel van elektriciteitsneutraal in 2030 te halen. Als we de plannen van de gemeente voor windturbines optellen bij de huidige productie, stijgt het aandeel hernieuwbare elektriciteit naar 68-90%. Binnen de warmtetransitie is veel aandacht geweest voor de wijk Zilverkamp, maar lijkt er minder aandacht te zijn geweest voor andere wijken. De gemeente heeft recentelijk een regierol opgepakt in de wijkaanpak voor Zilverkamp, wat kan bijdragen aan versnelling.

***Circulariteitsbeleid* gericht op afval, circulair bouwen en gebiedsontwikkeling worden verkend**

Het circulariteitsbeleid van de gemeente Lingewaard is tot op heden vooral gericht op de lagere treden van de R-ladder, namelijk afval(scheiding). De gemeente heeft effectief beleid gevoerd om de afvalscheiding te bevorderen. De gemeente heeft het voornemen om ook met circulair bouwen en grond-, weg-, en waterbouw (GWW) aan de slag te gaan. De gemeente bevindt zich echter nog in de onderzoekende fase. Binnen het thema circulariteit is meer aandacht nodig voor een integrale aanpak om toe te werken naar een circulaire gemeente, bijvoorbeeld door circulariteit een vast onderdeel te laten worden bij de inkoop en de bouw.

Weinig uitvoering gegeven aan *duurzame mobiliteit*

Verschillende thema's uit de Mobiliteitsvisie raken aan duurzame mobiliteit. We zien dat er nog nauwelijks actie is ondernomen op het overgrote deel van de duurzame voornemens uit de Mobiliteitsvisie. Wel heeft de gemeente plaatsingsbeleid voor elektrische laadpalen opgesteld en zijn er twee regionale fietsroutes in voorbereiding. Daarnaast heeft de gemeente pogingen gedaan om deelmobiliteit van de grond te krijgen in Lingewaard, maar tot op heden zonder succes.

Inhoud

	Samenvatting	3
	Lijst van afkortingen	7
1	Inleiding	8
	1.1 Aanleiding en doel	8
	1.2 Onderzoeksvragen	9
	1.3 Methode	10
	1.4 Afbakening	10
	1.5 Leeswijzer	11
2	Beleidscontext	12
	2.1 Belangrijkste bevindingen	12
	2.2 Overkoepelend	13
	2.3 Klimaatadaptatie en biodiversiteit	14
	2.4 Energietransitie	17
	2.5 Circulaire economie	20
	2.6 Duurzame mobiliteit	21
3	Doelbereik en benchmarking	23
	3.1 Belangrijkste bevindingen	23
	3.2 Doelbereik en benchmarking per thema	24
4	Doeltreffendheid	35
	4.1 Belangrijkste bevindingen	35
	4.2 Klimaatadaptatie en biodiversiteit	36
	4.3 Energietransitie	38
	4.4 Circulaire economie	39
	4.5 Duurzame mobiliteit	41
	4.6 Spanningen en synergieën	43
	4.7 Rol van de gemeente	44
5	Doelmatigheid	45
	5.1 Belangrijkste bevindingen	45
	5.2 Capaciteit	45
	5.3 Middelen	48

6	Interne en externe samenwerking	55
	6.1 Belangrijkste bevindingen	55
	6.2 Interne samenwerking	56
	6.3 Externe samenwerking	58
7	Rol van de raad	64
	7.1 Belangrijkste bevindingen	64
	7.2 Monitoring richting de raad	65
	7.3 Controlerende en kaderstellende rol van de raad	67
	7.4 Ambtelijke en bestuurlijk samenwerking	67
	Literatuur	69
A	Beleidstheorie	71
B	Overzicht interviewpartners	76
C	Landelijke en regionale beleidscontext	77
D	Overzicht van maatregelen	82

Lijst van afkortingen

Afkorting	Betekenis
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
DIN	Doelen-inspanningennetwerk
GEIS	Gelderse Energie Infrastructuur
GMR	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
GWW	Grond-, weg- en waterbouw
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
KAR	Klimaat Actief Rivierenland
KCAF	Kennis Centrum Aanpak Funding
KiM	Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid
LAS	Lokale Adaptatiestrategie
LNB	Landbouw, Natuur, Biodiversiteit
GWP	Gemeentelijk Watertaken Plan
RAS	Regionale Adaptatiestrategie
RES	Regionale Energiestrategie
TVW	Transitievisie Warmte
PAW	Proeftuin aardgasvrije wijken
RMP	Regionaal Mobiliteitsprogramma
ROA	Raadsoriëntatieavond
SMP	Soorten Management Plan
NIP	Nationaal isolatieprogramma
VGGM	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
WEQ	Woningequivalent

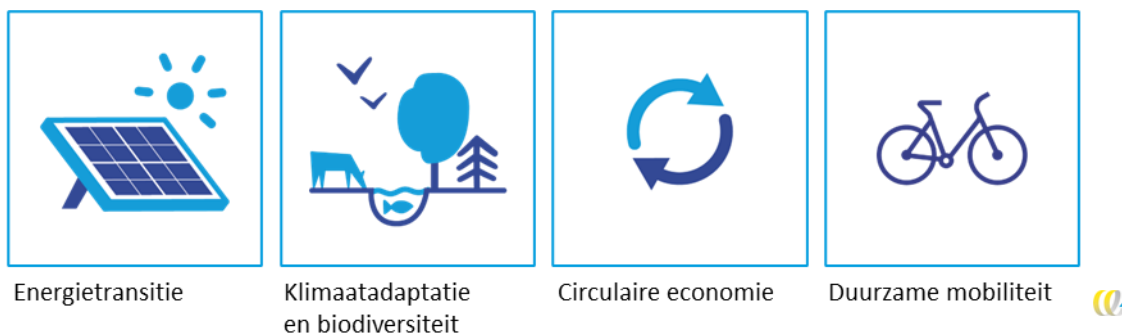
1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Duurzaamheid is een actueel onderwerp voor de gemeente Lingewaard. Zo heeft de gemeente de ambitie om in 2030 20% van de gebouwen van het aardgas af te helpen en om in 2050 volledig energieneutraal te zijn. Hiertoe heeft de gemeente in 2021 de transitievisie warmte (TVW) opgesteld en werkt zij met andere partijen in de regio Arnhem Nijmegen aan de Regionale Energiestrategie (RES). Duurzaamheid is voor de gemeente Lingewaard echter breder dan de **energietransitie** en klimaatmitigatie¹. Andere duurzaamheidspijlers waar de gemeente Lingewaard aan werkt, zijn:

1. **Klimaatadaptatie**² (inclusief biodiversiteit).
2. **Circulaire economie**.
3. **Duurzame mobiliteit**.

Figuur 2 – De verschillende duurzaamheidspijlers in dit onderzoek

De Rekenkamer Lingewaard wil de gemeenteraad inzicht bieden in de manier waarop het duurzaamheidsbeleid in de gemeente is vormgegeven en of de uitvoering effectief en efficiënt is. Daarom heeft de Rekenkamer CE Delft gevraagd om het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Lingewaard te onderzoeken en beoordelen.

¹ Klimaatmitigatie is het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen.

² Klimaatadaptatie is het aanpassen van de leefomgeving aan het veranderende klimaat. De centrale klimaatadaptatiethema's zijn wateroverlast, overstromingsrisico, hitte en droogte. Dit zijn de thema's die in een klimaatstresstest aan bod moeten komen.

1.2 Onderzoeksvragen

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

- Hoe is de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid in de gemeente Lingewaard inhoudelijk en procesmatig vormgegeven en is deze uitvoering effectief en efficiënt?

Om de centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, hebben we deelvragen geformuleerd (zie Tabel 1). Deze deelvragen hebben we ondergebracht in een normenkader en voorzien van een beoordelingsnorm. Het normenkader is een objectieve 'meetlat' voor de beoordeling van de onderzoeksresultaten.

In dit rapport beginnen we elk hoofdstuk met de belangrijkste bevindingen, oftewel met de toetsing van onze bevindingen aan het normenkader. Normen beschrijven de ideale situatie. Bij de toetsing aan het normenkader beantwoorden we de vraag: *In hoeverre komt de feitelijke situatie hiermee overeen?*

Tabel 1 – Deelvragen naar onderdeel

Beleidscontext: beschrijving van het beleid
Wat zijn de landelijke en regionale kaders op het gebied van duurzaamheid?
Wat zijn de duurzaamheidsambities en doelen van de gemeente Lingewaard?
Wat is de beoogde werking van het duurzaamheidsbeleid en maatregelen?
Doelbereik en benchmarking: mate waarin de doelstellingen worden bereikt en de mate waarin de voortgang van de gemeente in lijn is met landelijke benchmarks
In hoeverre zijn de doelen gerealiseerd/is de gemeente op de goede weg om haar doelen te realiseren?
Hoe staat de gemeente er in de landelijke benchmarks voor op de thema's energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulaire economie en duurzame mobiliteit?
Effectiviteit (doeltreffendheid) en efficiëntie (doelmatigheid): de mate waarin de doelstellingen worden behaald dankzij de inzet van het beleid en tegen de laagst mogelijke kosten
In hoeverre dragen de ingezette maatregelen bij aan het bereiken van de duurzaamheidsdoelstellingen?
Wat is de omvang van de middelen (zowel capaciteit als budget) die de gemeente heeft ingezet om de ambities te realiseren?
Interne en externe samenwerking
Hoe betreft de gemeente stakeholders bij het duurzaamheidsbeleid en hoe verloopt de samenwerking met deze stakeholders?
Hoe dragen inwoners en maatschappelijke organisaties bij aan de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid en op welke manier stimuleert/ondersteunt de gemeente hen hierbij?
Hoe verloopt de ambtelijke samenwerking tussen de verschillende beleidsterreinen?
Wat is de rol van de gemeente op ambtelijke en bestuurlijk vlak in de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid?

Rol van de raad

Hoe wordt de gemeenteraad op de hoogte gehouden van de voortgang van het duurzaamheidsbeleid?

Hoe heeft de raad zijn kaderstellende en controlerende rol ingevuld?

Hoe verloopt de samenwerking tussen de ambtelijke organisatie, het college van B&W en de gemeenteraad?

1.3 Methode

Het onderzoek bestaat uit twee delen. Allereerst hebben we de beleidsstukken en doelstellingen op het gebied van duurzaamheid geanalyseerd door middel van een literatuurstudie. De literatuurstudie heeft een eerste beeld gegeven van het beleidsproces, de doelstellingen en ontwikkelingen van het beleid en de ingezette instrumenten. Documenten die we hebben geraadpleegd zijn onder andere beleidsvisies, raadsinformatiebrieven, verslagen van raadsvergaderingen, en begrotingen en jaarstukken.

De tweede fase van het onderzoek geeft een verdieping. Hiertoe hebben we interviews afgenomen met beleidsambtenaren en de wethouders die te maken hebben met duurzaamheid in de gemeente Lingewaard. Daarnaast hebben we externe partijen geïnterviewd: de woningcorporatie Waardwonen, bewonersinitiatief Stichting Lingewaard energie en de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen. Het doel van deze interviews was om dieper in te gaan op het interne beleidsproces en om kennishiaten uit de literatuurstudie in te vullen. Bovendien hebben we een groepsinterview gehouden met raadsleden om te bepalen op welke manier de raad wordt betrokken bij het duurzaamheidsbeleid in de gemeente Lingewaard. Bijlage A geeft een overzicht van de personen die we in het kader van dit onderzoek hebben geïnterviewd.

1.4 Afbakening

Dit onderzoek is als volgt afgebakend:

- De focus van deze studie is het beleid van de gemeente Lingewaard op het gebied van duurzaamheid. We hanteren hierbij de ecologische definitie van duurzaamheid (de planet van people, planet en profit). We gaan daarbij in op de onderwerpen uit Figuur 2.
- We richten dit onderzoek op duurzaamheid in de leefomgeving, met een focus op de activiteiten waarvoor de gemeente aan zet is. Dat betekent dat we ons richten op (1) het verduurzamen van de gemeentelijke bedrijfsvoering, (2) de inrichting van de openbare ruimte en (3) de activiteiten waarmee de gemeente-inwoners ondersteunt bij verduurzaming. Concreet komen de volgende onderwerpen aan bod in het onderzoek:
 - **Energietransitie:** Energiebesparing (bij huishoudens), opwek van duurzame energie, warmtetransitie naar aardgasvrij, verduurzamen gemeentelijk vastgoed.

- **Klimaatadaptatie en biodiversiteit:** Het aanpassen van de openbare ruimte aan het veranderende klimaat, acties om bewoners te ondersteunen bij het nemen van klimaatadaptieve maatregelen, duurzaam beheer van openbaar groen.
- **Circulaire economie:** Maatschappelijk verantwoord/circulair inkopen, verwerking huishoudelijk afval, circulair bouwen.
- **Duurzame mobiliteit:** Fietsbeleid, deelmobiliteit, faciliteren elektrisch personenvervoer:
 - De gemeente Lingewaard gaat niet over het openbaar vervoer, hier is de provincie Gelderland als concessieverlener voor verantwoordelijk.
- In dit onderzoek richten we ons primair op de periode sinds 2019, toen het nationale Klimaatakkoord is gesloten. We hebben de beleidsdocumenten meegenomen die uiterlijk 1 maart 2025 beschikbaar waren.

1.5 Leeswijzer

In deze nota van bevindingen geven we antwoord op de onderzoeksvragen. Dit rapport geeft een feitelijke weergave van de bevindingen. De conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer Lingewaard naar aanleiding van dit onderzoek staan in de bestuurlijke nota.

De opzet van dit rapport is als volgt:

- Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Lingewaard.
- In Hoofdstuk 3 gaan we in op **doelbereik en benchmarking**: we bespreken de mate waarin de gemeente Lingewaard haar duurzaamheidsdoelstellingen heeft gerealiseerd. Ook laten we zien hoe de gemeente Lingewaard ervoor staat in landelijke benchmarks.
- In Hoofdstuk 4 gaan we in op **doeltreffendheid**, oftewel de mate waarin de doelstellingen worden behaald dankzij de inzet van het beleid.
- Hoofdstuk 5 gaat in op de **doelmatigheid** van het beleid. In dat hoofdstuk bespreken we of de ambtelijke capaciteit en budget in verhouding staan tot de gestelde doelen.
- In Hoofdstuk 6 gaan we in op de **interne en externe samenwerking**.
- Hoofdstuk 7 bespreekt de kaderstellende en controlerende **rol van de gemeenteraad**.

2 Beleidscontext

In dit hoofdstuk gaan we in op (de ontwikkelingen in) het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Lingewaard. We beschrijven we centrale doelen waar de gemeente met het duurzaamheidsbeleid op wil inzetten, en de onderwerpen waar de gemeente prioriteit aan geeft.

In Bijlage A hebben we per duurzaamheidsthema de beleidstheorie gereconstrueerd. De beleidstheorie is het geheel aan veronderstellingen waar het beleid op rust. De figuren in de bijlage geven een schematische weergave van de problemen die het beleid wil oplossen, de doelen van het beleid en de middelen en activiteiten om deze doelen te bereiken, inclusief hun onderlinge verband.

In Bijlage C geven we een overzicht van de landelijke, provinciale en regionale doelen op het gebied van de energietransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit, circulaire economie en duurzame mobiliteit.

2.1 Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf toetsen we de bevindingen uit dit hoofdstuk aan het normenkader.

Tabel 2 – Normenkader *Beleidscontext: beschrijving van het beleid*

Deelvraag: Wat zijn de landelijke en regionale kaders op het gebied van duurzaamheid?

Norm:

De doelen van de gemeente zijn in lijn met of in positieve zin aanvullend op landelijke en regionale duurzaamheidsdoelstellingen.

Beoordeling: Voldoet grotendeels aan de norm. Toelichting:

Het voormalige doel van de gemeente om 55% CO₂-reductie te realiseren, was in lijn met het nationale doel uit de Klimaatwet. Ook de doelen op het gebied van klimaatadaptatie en circulaire economie zijn in lijn met nationale en provinciale doelen.De CO₂-reductie doelstelling is losgelaten bij herijking van het beleid.De doelen op het gebied van de energietransitie zijn ambitieuzer dan de nationale doelen.Enkele ambitieuze doelen op het gebied van afvalvermindering en aardgasvrije gebouwen zijn losgelaten bij herijking van het beleid.Het biodiversiteitsbeleid is nog in opstartfase.

Deelvraag: Wat zijn de duurzaamheidsambities en doelen van de gemeente Lingewaard?
--

Norm:

De gemeente heeft een concrete visie op het gebied van duurzaamheid. Er zijn meetbare doelen/ambities gesteld, met bijbehorende prestatie- en effectindicatoren.

Beoordeling: Voldoet deels aan de norm. Toelichting:

- Het programmaplan brengt de doelen op de verschillende duurzaamheidsthema's samen. Er zijn programmadoelen en tussendoelen voor de drie thema's energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. De doelen op het gebied van de energietransitie en circulaire economie zijn meetbaar en voorzien van streefwaarde. De voortgang op de doelen op het gebied van klimaatadaptatie zijn echter niet kwantitatief bij te houden.
- Een overkoepelende doelstelling om CO₂ te reduceren is bij de herijking van het Beleidskader Energietransitie in 2023 losgelaten en niet opgenomen in het programmaplan.
- Op het gebied van biodiversiteit en duurzame mobiliteit zijn nog geen (kwantitatieve) doelstellingen opgenomen in het beleid van de gemeente.

Deelvraag: Wat is de beoogde werking van het duurzaamheidsbeleid en maatregelen?**Norm:**

- Het beleid en de maatregelen sluiten aan op, en dragen bij aan de gestelde ambities.

Beoordeling: Voldoet deels aan de norm. Toelichting:

- Klimaatadaptatie: het klimaatadaptatiebeleid van de gemeente richt zich op drie van de vier centrale klimaatadaptatiethema's, namelijk de hitte, wateroverlast en droogte. Overstromingsrisico is niet opgenomen in het beleid van Lingewaard. De gemeente werkt samen met andere overheden op dit onderwerp in verschillende regionale overlegtafels.
- Energietransitie: het energietransitiebeleid van de gemeente Lingewaard is gericht op de pijlers 'opwek', energiebesparing en warmte. Daarmee komen de belangrijkste thema's aan bod.
- Circulaire economie: het beleid is tot op heden gericht op afval(scheiding). Pas recentelijk is er aandacht voor bredere circulaire thema's zoals circulair bouwen.
- In de Mobiliteitsvisie zijn verschillende lijnen die raken aan duurzame mobiliteit. Hier zijn echter nog geen specifieke maatregelen aan gekoppeld, op de realisatie van fietspaden na.

2.2 Overkoepelend

Programmatische aanpak voor klimaatadaptatie, energietransitie en circulariteit sinds 2025

Het thema duurzaamheid wordt sinds begin 2025 programmatisch aangepakt in het programma Klimaatadaptatie, Energietransitie en Circulariteit (KEC). Duurzame mobiliteit is geen onderdeel van het programma. Vóór 2025 werkte de gemeente apart aan de thema's. Het huidige programma bundelt de bestaande beleidsstukken op de thema's en biedt een prioritering binnen deze thema's. Het programma geeft een duidelijke richting en focus en zorgt ervoor dat alle inspanningen op de thema's op elkaar afgestemd zijn. Zo is er een gedeeld begrip van de missie, visie en doelen. Daarnaast heeft de gemeente een programmaplan opgesteld voor de periode tot 2030 waarin de bestaande doelen zijn overgenomen, en waarin wordt ingegaan op de governance en de overlegstructuur. Jaarlijks wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld voor het komende jaar.

De algemene ambitie van het programma is om toe te werken naar een klimaatbestendig, energieneutraal en circulair Lingewaard in 2050.

Verhouding tot landelijke en regionale doelen

Overkoepelend doel van 55% CO₂-reductie losgelaten bij herijking Beleidskader Energietransitie

De gemeente Lingewaard heeft in het Beleidskader Energietransitie uit 2020 het doel opgenomen om in 2030 een CO₂-reductie van 55% ten opzichte van 1990 te realiseren. Dit is bij de herijking van het Beleidskader Energietransitie in 2023 losgelaten en komt ook niet terug in het programma KEC. Hierin wordt met name gestuurd op elektriciteitsneutraal in 2030 en energieneutraal in 2050. Het losgelaten doel was in lijn met wat er landelijk is afgesproken. Ook de provincie Gelderland heeft dit doel overgenomen. Met het loslaten van deze doelstelling volgt de gemeente dus niet de landelijke en regionale doelen. In klimaatbeleid is een CO₂-reductiedoel een belangrijke maatstaf. Echter kan het sturen hierop als gemeente lastig zijn, vanwege de afhankelijkheid van landelijke ontwikkelingen, terwijl de gemeente wel een directere invloed heeft op de doelen elektriciteitsneutraliteit en energieneutraliteit.

2.3 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Focus van klimaatadaptatiebeleid op hitte, droogte en wateroverlast

Als overkoepelend doel voor klimaatadaptatie wil de gemeente toewerken naar een klimaatbestendig Lingewaard in 2050. De gemeente wil haar vitale en kwetsbare functies veiligstellen. Daarnaast wil de gemeente dat klimaatbestendigheid wordt gezien als 'het nieuwe normaal'. De gemeente bedoelt hiermee dat klimaatadaptatie in alle relevante ontwikkelingen en projecten wordt meegenomen, zowel voor de gemeente als inwoners, bedrijven en instellingen.

Onder klimaatbestendigheid schaaft de gemeente de volgende punten:

- Lingewaard is beter bestand tegen hitte;
- Lingewaard is beter bestand tegen langdurige perioden van droogte;
- Lingewaard is baas over wateroverlast door extreme buien;
- de toeristische en recreatieve voorzieningen zijn klimaatbestendig;
- de natuur- en landschappen zijn klimaatbestendig.

Hieruit kunnen we opmaken dat in het klimaatadaptatiebeleid van de gemeente Lingewaard expliciet aandacht is voor drie van de vier centrale klimaatadaptatiethema's (zie Figuur 3), namelijk hitte, droogte en wateroverlast.

Figuur 3 – Centrale klimaatadaptatiethema's.

Bron: Kennisportaal Klimaatadaptatie.

Gemeente richt zich op zichtbare maatregelen met snel en merkbaar effect

In de LAS onderscheidt de gemeente Lingewaard vier strategische punten voor haar klimaatadaptatiebeleid:

- informeren & verleiden;
- het goede voorbeeld;
- borgen van klimaatadaptatie;
- focus op prioriteiten.

De gemeente geeft aan zich de komende jaren te willen focussen op een realistisch aantal maatregelen, waarvan de gemeente weet dat ze een snel en merkbaar effect hebben, en welke zichtbaar zijn in de omgeving (Gemeente Lingewaard, 2022a). In de LAS en de daaropvolgende Uitvoeringsagenda LAS voor 2022-2026 focust de gemeente zich op zes hoofdlijnen voor haar aanpak om een klimaatbestendige gemeente te realiseren (Gemeente Lingewaard, 2022b), zie ook Bijlage A.1. Deze zes hoofdlijnen zijn klimaatbestendig bouwen; klaar met scheurvorming; groen, groener, groenst; hitte; klimaatbewust Lingewaard; en aantrekkelijke buitenzwemwateren. De gemeente focust zich in haar klimaatadaptatiebeleid, met name op de dorpskernen, aangezien het buitengebied vooral regionaal belegd is in de Regionale Adaptatiestrategie.

Overstromingsrisico, is geen onderdeel van het beleid van Lingewaard, maar het wordt wel regionaal opgepakt

Voor het vierde klimaatadaptatiethema – overstromingsrisico – heeft de gemeente Lingewaard geen beleid geformuleerd. In de stresstest (Gemeente Lingewaard, 2020c) staat hierover dat “bij een doorbraak van een primaire waterkering al gauw forse overstromingsdiepten ontstaan van twee meter of meer”, waardoor “de mogelijkheden voor gevolgbeperkende ruimtelijke adaptieve maatregelen zeer gering en al snel niet doelmatig” zijn. In de stresstest wordt benoemd dat de kans op zo’n doorbraak in 2050 zeer klein is (1 keer per 3.000 tot 30.000 jaar).³ In de nationale [Klimaat-effectatlas](#) en de

³ Bron: [Klimaat-effectatlas](#) en [Klimaatatlas Rivierenland](#)

Klimaatatlas van Rivierenland zien we echter dat de *huidige* kans op zo'n doorbraak niet zeer klein, maar middelgroot is (1 keer per 30 tot 300 jaar). De reden dat de kans in 2050 kleiner is dan in de huidige situatie, is dat in het 2050-scenario rekening is gehouden met toekomstige versterkingen van primaire waterkeringen.

Het beheer van primaire waterkeringen (dijken die bescherming bieden tegen overstroming vanuit de zee of grote rivieren) is een verantwoordelijkheid van de waterschappen en Rijkswaterstaat.⁴ Binnen het [Hoogwaterbeschermingsprogramma](#) (HWBP), een alliantie van alle waterschappen en Rijkswaterstaat, wordt de komende dertig jaar gewerkt aan het versterken van dijken. Het versterken van dijken is dus geen verantwoordelijkheid van de gemeente, maar gezien de ligging van Lingewaard in het rivierengebied, begrensd door de Waal en de Nederrijn, is het wel een extra relevant thema voor de gemeente. Uit de interviews blijkt dat de gemeente dit onderwerp in regionale samenwerkingsverbanden zoals het regionale samenwerkingsverband Klimaat Actief Rivierenland (KAR) en de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) oppakt.

Klimaatstresstest geeft inzicht in belangrijkste kwetsbaarheden

De gemeente heeft in 2020 een lokale klimaatstresstest uitgevoerd (Gemeente Lingewaard, 2020c), in aanvulling op de regionale stresstest. In zulke stresstesten worden de kwetsbaarheden als gevolg van klimaatverandering in beeld gebracht. De gemeente wil de stresstest iedere vijf jaar actualiseren, op basis van de recentste klimaatscenario's van het KNMI. Op basis hiervan worden de maatregelen voor in de uitvoeringsagenda LAS geactualiseerd.

Biodiversiteitsbeleid van gemeente Lingewaard moet nog grotendeels vorm krijgen

Op het gebied van biodiversiteit heeft de gemeente geen expliciete doelen geformuleerd. Ook is er weinig beleid dat specifiek over biodiversiteit gaat. Wel is in het ontwerp van de omgevingsvisie (Gemeente Lingewaard, 2023d) de wens uitgesproken om de biodiversiteit te versterken. Aanvullend wordt in het Landschapontwikkelingsplan benadrukt dat de gemeente aan de slag gaat met biodiversiteit, hier wordt gesproken van het opstellen van een biodiversiteitstoets voor gebiedsontwikkeling. Biodiversiteit zal een plek krijgen in het omgevingsprogramma Landschap, Natuur en Biodiversiteit dat de gemeente Lingewaard momenteel aan het opstellen is. Ook komt biodiversiteit terug in de uitvoering van de maatregelen voor klimaatadaptatie, bijvoorbeeld in de groennormen en het groenfonds dat de gemeente heeft opgezet.

⁴ Bron: [Beheer en onderhoud waterkeringen Nederland](#)

Verhouding tot landelijke en regionale doelen

Lingewaardse doelen voor klimaatadaptatie in lijn met nationale en provinciale doelen

Het doel van de gemeente Lingewaard om in 2050 klimaatbestendig te zijn, wordt ook in nationale en provinciale documenten genoemd. Ook het regionale samenwerkingsverband Klimaat Actief Rivierenland wil in 2050 klimaatbestendig zijn. Op regionaal en nationaal niveau wordt aanvullend het doel benoemd om waterrobuust te zijn.

Op nationaal en regionaal niveau is het doel geformuleerd om in 2020 klimaatadaptief te handelen. Dit sluit aan op het voornemen van de gemeente om klimaatbestendigheid te zien als 'het nieuwe normaal' en wordt meegenomen in ontwikkelingen en projecten.

Nog geen doelstellingen geformuleerd voor biodiversiteit

De gemeente Lingewaard heeft nog geen doelstellingen op het gebied van biodiversiteit geformuleerd. Op nationaal en provinciaal niveau zijn deze er wel.

2.4 Energietransitie

Focus van gemeente in energietransitiebeleid op energiebesparing, opwek en warmte

De gemeente Lingewaard heeft in 2020 een Beleidskader Energietransitie opgesteld (Gemeente Lingewaard, 2020a). In 2022/2023 is dit beleidskader geëvalueerd en herijkt (Gemeente Lingewaard, 2023a, 2023b; Over Morgen, 2023). Het beleidskader zal in 2025 geactualiseerd en geëvalueerd worden, om bijsturing te geven waar nodig. In beide beleidskaders uit 2020 en 2023 zijn de activiteiten van de gemeente Lingewaard gericht op drie pijlers: energiebesparing, duurzame opwek en warmtetransitie. Naast een algemeen beleidskader Energietransitie heeft de gemeente ook specifieke beleidskaders voor zonne-energie (2019) en kleine windmolens (2020) opgezet (Gemeente Lingewaard, 2019a, 2020b). Daarnaast zijn er andere relevante documenten zoals de Transitievisie Warmte en de Energievisie A15/Betuweroute die belangrijk zijn in de aanpak energietransitie van de gemeente Lingewaard (Gemeente Lingewaard, 2021c, 2024a).

In de volgende alinea's bespreken we per pijler (energiebesparing, opwek en warmtetransitie) de meest belangrijke en opvallende zaken.

Jaarlijkse doelstelling voor energiebesparing in 2023 aangescherpt

Voor de pijler **energiebesparing** focust de gemeente zich op de gebouwde omgeving. Dit is namelijk de sector waar de gemeente zelf de meeste invloed op heeft. De gemeente zet zich met name in op het stimuleren en financieel ondersteunen van inwoners en bedrijven bij energiebesparing. De gemeente heeft als doel om jaarlijks 2,5% energiebesparing te realiseren, met een totale besparing van 25% in 2030 ten opzichte van 2015. Interessant

is dat in het eerdere beleidskader uit 2020 sprake was van een energiebesparingsdoel van 1,5% per jaar. Tijdens de herijking is gekozen om dit op te hogen, omdat het doel voor 2030 anders niet gehaald zou worden.

Aantal windturbines en oppervlakte zonnevelden naar beneden bijgesteld

Met betrekking tot **opwek**, hanteert de gemeente haar beleidskaders voor wind en zon voor grootschalige opwek. De gemeente heeft in haar beleidskader voor zon een zoekzone ingesteld van 50 ha voor grootschalige opwek, om zo versnippering van zonnevelden te voorkomen. Voor de ontwikkeling van kleine windturbines is een specifiek kader ontwikkeld. Daarnaast heeft de gemeente recenter in 2024 een Energievisie ontwikkeld voor het plangebied in de A15-Betuweroutezone, om vorm te geven aan de ontwikkeling van zonne- en windenergie in dit gebied. De gemeente wil in 2030 100% elektriciteitsneutraal zijn. Dit betekent dat de elektriciteitsvraag compleet wordt ingevuld door lokaal opgewekte hernieuwbare elektriciteit. In het beleidskader energietransitie uit 2020 noemt de gemeente dat ze streeft naar 8 windturbines, 140.000 zonnepanelen op daken en 42 ha aan zonnevelden in 2030.

In het herijkte beleidskader uit 2023 is de invulling voor 2030 bijgesteld:

- De zoekzone voor zon is bijgesteld van 50 naar 30 ha. Dit zoekgebied is dus onvoldoende om het doel uit het eerdere beleidskader van 42 ha te realiseren. Uit de interviews blijkt dat hiervoor is gekozen zodat niet te veel landbouwgrond wordt gebruikt voor de opwek van zonne-energie.
- In de A15-betuwezone worden vier windmolens geplaatst of drie windmolens in combinatie met 20 ha zon-pv.

Hiernaast zijn er twee windturbines vergund (windpark Caprice). Daarmee komt het totale aantal windturbines op vijf à zes. Dit is lager dan de acht windturbines die de gemeente zich in 2020 had voorgenomen. Echter gaat de gemeente in het beleidskader uit 2020 uit van windturbines met een lager vermogen dan in het beleidskader uit 2023, wat een verklaring kan zijn voor deze bijstelling.

Ambitieuze doelen voor de warmtetransitie in 2023 naar beneden bijgesteld

Ook **warmte** is één van de pijlers in de beleidskaders energietransitie. Daarnaast heeft de gemeente in 2021 een Transitie Visie Warmte (TVW) opgesteld. Daaropvolgend is in 2022 een Strategie Warmtetransitie opgesteld, om de warmtetransitie beter te stroomlijnen.

Overkoepelend focust de gemeente zich binnen de warmtetransitie op drie lijnen:

1. Het ondersteunen en informeren van individuele bewoners.
2. Samenwerken met lokale initiatieven die hun buurt/wijk aardgasvrij willen maken.
3. Informeren en samenwerken met bedrijven.

De gemeente heeft als overkoepelend doel om in 2050 aardgasvrij te zijn, met als tussendoel 20% aardgasvrij in 2030. De doelstelling voor 2030 wordt in het beleidskader energietransitie uit 2020 opgesplitst in:

- 4.000 woningequivalenten (WEQs) aangesloten op een warmtenet (20% van de gebouwvoorraad);
- het warmtenet moet voor 80% worden gevoed met duurzame bronnen;
- 3.000 WEQs zijn voorzien van individuele duurzame oplossingen (15% van de gebouwvoorraad), met name waar collectieve oplossingen niet voor de hand liggen;
- Het glastuinbouwgebied NEXTgarden is energieneutraal op gebiedsniveau;
- Zilverkamp is in 2028 aardgasvrij.

De gemeente zegt in de TVW zich de komende jaren vooral te focussen op de wijken Zilverkamp en Doornenburg. In de komende tien jaar was de gemeente nog niet van plan aan de slag te gaan in andere wijken waar een collectieve aanpak wordt beoogd.

Opmerkelijk is dat met de WEQs aangesloten op het warmtenet en op individuele duurzame oplossingen in totaal 35% van de gebouwvoorraad aardgasvrij zou (kunnen) zijn, tegenover de 20% die de gemeente als meer overkoepelend doel stelt voor 2030. In het herijkte beleidskader energietransitie uit 2023 komen bovenstaande doelen voor 2030 niet meer terug. Het enige meetbare doel dat naar voren komt, is dat de gemeente in 2028 500-600 woningen in de wijk Zilverkamp aardgasvrij-ready wil maken. Dit komt overeen met ongeveer 3% van het totaal aantal WEQs. Verder zijn de bredere focuslijnen, zoals hierboven is beschreven, overgenomen. De gemeente heeft haar doelen op het gebied van aardgasvrij dus bijgesteld bij de herijking van het beleidskader.

Tekstkader 1 - Netcongestie

Door de toename in de elektriciteitsvraag is netcongestie ontstaan. Er is dan niet genoeg ruimte op het net om de hoge elektriciteitsvraag te transporteren. In de meeste delen van Nederland speelt netcongestie, ook in de gemeente Lingewaard. De provincie Gelderland heeft een provinciale aanpak Gelderse Energie Infrastructuur (GEIS) om invulling te geven aan het netcongestievraagstuk. Lingewaard werkt samen met de provincie en andere gemeenten aan een aanpak voor netcongestie dat inspeelt op lokale initiatieven en vragen. Dit is ook van belang in het kader van het realiseren van de opwek van hernieuwbare energie in de RES-regio. Daarnaast speelt netcongestie een rol bij het kiezen van de meest geschikte warmteoplossingen voor een wijk.

Verhouding tot landelijke en regionale doelen

Doel van 2,5% energiebesparing is ambitieuzer dan nationaal

Op nationaal niveau het doel gesteld om tot 2020 jaarlijks 1,5% energie te besparen. Voor de periode na 2020 is geen doel gesteld op het gebied van energiebesparing. Het doel van de gemeente Lingewaard om jaarlijks 2,5% energie te besparen kan daarmee als ambitieuzer worden bestempeld.

Doel om in 2030 elektriciteitsneutraal te zijn is ambitieuzer dan nationale en regionale doelen

Het doel van de gemeente Lingewaard om in 2030 elektriciteitsneutraal (net zo veel hernieuwbare elektriciteit opwekken als er wordt verbruikt) te zijn, kunnen we als ambitieus bestempelen, als we het vergelijken met het nationale doel om in 2035 een CO₂-vrij elektriciteitssysteem te hebben. Verder blijkt uit de interviews dat de ambitie van Lingewaard om in 2030 elektriciteitsneutraal te zijn, ambitieuzer is dan bij de meeste andere gemeenten in de regio.

Doel voor warmtetransitie in lijn met nationale doel, maar is in 2023 losgelaten

Het Lingewaardse doel van 20% aardgasvrij in 2030, is in lijn met het nationale doel om in 2030 1,5 miljoen van de ruim 7 miljoen bestaande woningen te verduurzamen. Voor 2050 heeft zowel de gemeente Lingewaard, als de provincie Gelderland en de nationale overheid het doel om aardgasvrij te zijn.

2.5 Circulaire economie

Focus van het beleid tot nu toe op afval

De gemeente heeft in 2019 haar Grondstoffenbeleid Circulair en Duurzaam 2020-2025 opgesteld (Gemeente Lingewaard, 2019b). In 2025 is het grondstoffenbeleid herijkt voor een periode van vijf jaar (Gemeente Lingewaard, 2024b). In het grondstoffenplan uit 2019 is de doelstelling opgenomen om in 2025 de jaarlijkse hoeveelheid huishoudelijk restafval terug te brengen van 115 naar 30 kg per inwoner. In de actualisatie van het beleidsplan is deze doelstelling losgelaten en wordt gesproken van 'zo min mogelijk grondstoffen als restafval verbranden'. De gemeente heeft haar inwoners om input gevraagd voor het vernieuwde grondstoffenbeleid. Ook zijn er thema-avonden georganiseerd met inwoners en met de gemeenteraad.

Met de Startnotitie Circulariteit zet de gemeente breder in op circulair bouwen en grond-, weg- en waterbouw

Naast het grondstoffenbeleid heeft de gemeente in 2024 een Startnotitie Circulariteit opgesteld om breder aan de gang te gaan met het thema circulariteit (Gemeente Lingewaard, 2024c). In deze startnotitie wordt een richting en focus gegeven aan de activiteiten van de gemeente. In 2025 wil de gemeente nieuw circulariteitsbeleid vaststellen.

In de Startnotitie Circulariteit zegt de gemeente zich de komende jaren te willen focussen op de bouwsector, namelijk conceptueel en circulair bouwen en circulaire grond-, weg- en waterbouw (GWW). De gemeente kiest voor deze focus, aangezien de gemeente veel invloed op heeft op deze sector en omdat deze sector verantwoordelijk is voor een groot deel van het grondstoffenverbruik en de afvalproductie (beide 40%). Voor de twee lijnen zijn meerdere activiteiten geformuleerd die de gemeente wil oppakken.

Doelstellingen voor duurzaam en circulair bouwen opgenomen in de Nota Wonen 2020-2025

In de Nota Wonen 2020-2025 heeft de gemeente de volgende doelstellingen al geformuleerd met betrekking tot duurzaam en circulair bouwen:

- Hergebruik en herbestemming van sloopafval en bouw materiaal wordt gestimuleerd, door kringlopen te realiseren in de gehele keten van ontwerp, bouw, exploitatie en onderhoud, en sloop.
- Met partners als de GMR werkt de gemeente aan circulair en natuurinclusief bouwen.

Verhouding tot landelijke en regionale doelen

Doelen circulaire economie in lijn met nationale en provinciale doelen

Het doel van de gemeente Lingewaard om in 2030 50% en in 2050 100% circulair te zijn, is in lijn met het nationale doel van een circulaire economie in 2050 en 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030. Ook de provincie Gelderland streeft naar 50% minder gebruik van grondstoffen in 2030.

Gemeentelijk doel voor terugdringen hoeveelheid restafval ambitieus in vergelijking met nationaal doel, maar is in 2024 losgelaten

Het doel van de gemeente om de hoeveelheid restafval in 2025 terug te brengen naar 30 kg, kunnen we als ambitieus bestempelen als we het vergelijken met het nationale doel van maximaal 100 kg restafval per persoon in 2020. Dit doel komt in de herijking van het grondstoffenbeleidsplan echter niet terug: hier wordt enkel gesproken van 'zo min mogelijk grondstoffen als restafval verbranden'.

De gemeente heeft geen doelstellingen geformuleerd voor de verschillende afvalstromen. Wel worden de hoeveelheden en recyclingpercentages van een groot aantal afvalstromen in de verschillende kernen bijgehouden in een dashboard. Het dashboard wordt intern gebruikt om te sturen.

Gemeente heeft regionale doelen op het gebied van circulair bouwen overgenomen

Op regionaal niveau sluit de gemeente zich aan bij het programma Circulair en Conceptueel Bouwen van de GMR. Daarnaast heeft de gemeente de doelstellingen van de regionale Woondeal 2.0 overgenomen, waarin onder andere wordt gewerkt aan het versnellen en opschalen van de transitie naar circulair en conceptueel bouwen.

2.6 Duurzame mobiliteit

Verschillende thema's uit mobiliteitsvisie raken aan duurzaamheid

Met betrekking tot mobiliteit heeft de gemeente Lingewaard begin 2022 een mobiliteitsvisie vastgesteld (Gemeente Lingewaard, 2021a). We focussen ons in dit onderzoek enkel op de thema's uit de mobiliteitsvisie die een raakvlak hebben met

duurzame mobiliteit. Het gaat dan bijvoorbeeld het stimuleren van fietsverkeer, het verbeteren van de leefbaarheid in combinatie met de verduurzaming van mobiliteit, en het inspelen op innovaties en slimme mobiliteit.

Beleidskader laadpaalinfrastructuur bevat doelen, maar deze komen niet terug in andere beleidsdocumenten

Naast de mobiliteitsvisie heeft de gemeente in 2021 een beleidskader opgesteld voor de laadpaalinfrastructuur voor elektrische auto's (Gemeente Lingewaard, 2021b). In dit beleidskader heeft de gemeente als uitgangspunt om laden zoveel mogelijk op privaat terrein te laten gebeuren, om zo de druk op de openbare ruimte beperkt te houden. Wanneer dit niet mogelijk is, moeten auto-eigenaren kunnen uitwijken naar semipublieke en publieke laadpunten. In 2025 wordt het laadpalenbeleid en de laadvisie geactualiseerd.

In de bijlage van het plaatsingsbeleid voor elektrische laadpalen staan de volgende doelen opgenomen: in 2030 rijdt 20% van de auto's elektrisch en is het regionale busvervoer uitstootvrij. Voor 2050 is het doel opgenomen dat alle mobiliteit uitstootvrij is. Het is echter niet duidelijk of deze doelen van de gemeente Lingewaard zijn of in regionaal verband zijn opgesteld. De doelen komen niet terug in de mobiliteitsvisie of andere documenten gericht op de mobiliteits-/energietransitie.

Verhouding tot landelijke en regionale doelen

Geen kwantitatieve doelen voor duurzame mobiliteit opgenomen in de mobiliteitsvisie

In haar mobiliteitsvisie heeft de gemeente Lingewaard geen kwantitatieve doelen opgenomen op het gebied van duurzame mobiliteit. In het regionaal mobiliteitsprogramma (RMP) van de GMR gebeurt dit wel: de regio streeft naar 55% minder CO₂-emissies door mobiliteit ten opzichte van 1990 (GMR, 2025). Op het moment van schrijven heeft de gemeente Lingewaard het regionaal mobiliteitsprogramma (RMP) nog niet vastgesteld. Het koersdocument voor het RMP is al wel door de raad vastgesteld begin 2025. In de loop van 2025 wordt er een uitvoeringsagenda voor mobiliteit opgesteld vanuit de GMR. Voor 2050 wordt op landelijk niveau gestreefd naar nul CO₂-emissies voor wegverkeer, ov, binnenvaart en binnenlands vliegverkeer.

Op nationaal en provinciale schaal is het doel opgenomen dat in 2030 alle ov-bussen zero-emissie zijn. Omdat de provincie – en niet de gemeente – verantwoordelijk is voor het uitvoeren van de ov-concessie, is het begrijpelijk dat de gemeente hier geen specifiek doel op heeft geformuleerd.

3 Doelbereik en benchmarking

3.1 Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf toetsen we de bevindingen uit dit hoofdstuk aan het normenkader.

Tabel 3 – Normenkader *Doelbereik en benchmarking: de mate waarin de doelstellingen worden bereikt en de mate waarin de voortgang van de gemeente in lijn is met landelijke benchmarks*

Deelvraag: In hoeverre zijn de doelen gerealiseerd/is de gemeente op de goede weg om haar doelen te realiseren?

Norm:

- De gemeente heeft haar (tussen)doelen gerealiseerd of is op de goede weg deze te realiseren.
- De gemeente heeft de (externe) factoren die (niet) bijdragen aan het doelbereik in beeld en heeft haar beleid hierop ingericht.

Beoordeling: Voldoet niet aan de norm. Toelichting:

- Voor klimaatadaptatie zijn geen meetbare doelen geformuleerd, dus kunnen we geen uitspraken doen over de haalbaarheid ervan. Hier wordt in regionaal verband (KAR) aan gewerkt. De gemeente realiseert zich dat er extra adaptatie nodig is als er onvoldoende mitigatie plaatsvindt.
- Het doel om in 2030 25% energie te besparen lijkt binnen bereik, maar het doel om in 2030 elektriciteitsneutraal te zijn nog niet. Zowel bij de grootschalige opwek van zonne-energie als bij het elektrificeren van woningen benoemt de gemeente dat netcongestie een belemmering kan vormen.
- Voor circulaire economie was er een doel om de jaarlijkse hoeveelheid restafval terug te dringen tot 30 kg per inwoner, maar dit doel is in 2024 losgelaten. Ook hier kunnen we dus geen uitspraken doen over het doelbereik. Wel zien we dat de hoeveelheid restafval de afgelopen jaren flink is afgenomen. De gemeente benoemt dat financiële afwegingen haaks kunnen staan op circulariteitsambities bij woningen, en dat bovendien een aanpassing in de houding van inwoners nodig is ten aanzien van hergebruikte spullen en materialen.
- Er is nog een flinke verschuiving nodig in het aandeel elektrische/niet-elektrische auto's om het doel van 20% elektrische auto's in 2030 te realiseren.

Deelvraag: Hoe staat de gemeente er in de landelijke benchmarks voor op de thema's energie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulaire economie en duurzame mobiliteit?

Norm:

- In de landelijke benchmarks loopt de gemeente Lingewaard in lijn met of voor op andere gemeenten.

Beoordeling: Voldoet deels aan de norm. Toelichting:

- Overkoepelend: de uitstoot van broeikasgassen is in Lingewaard in de periode 2019-2022 sneller afgenomen dan in een buurgemeente en dan de nationaal gemiddelde reductie.

- Bij het duurzaamheidsthema klimaatadaptatie scoort de gemeente Lingewaard op enkele aspecten beter dan het Nederlandse gemiddelde (waterkwaliteit, hitte), op andere aspecten slechter (oppervlakte, groenblauwe ruimte).
- Ook op het gebied van de energietransitie loopt de gemeente Lingewaard op enkele aspecten voor op het gemiddelde in Nederland (energiebesparing, energielabels), maar op andere aspecten achter (aardgasvrije woningen, opwek hernieuwbare elektriciteit).
- Op het thema circulaire economie (afvalvermindering en afvalscheiding) scoort de gemeente Lingewaard bovengemiddeld.
- Op het onderwerp duurzame mobiliteit scoort de gemeente slechter dan het Nederlandse gemiddelde.

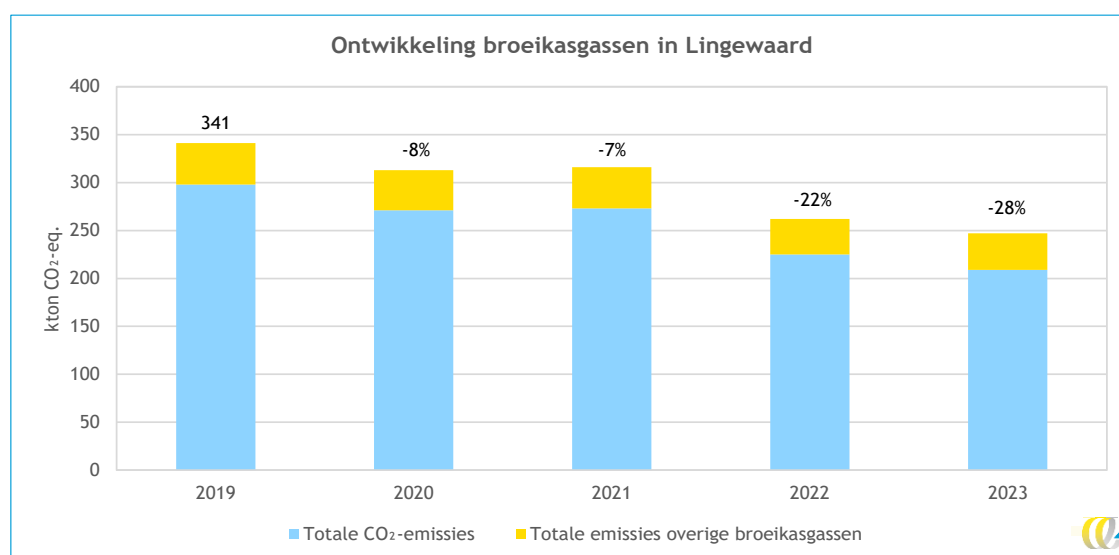
3.2 Doelbereik en benchmarking per thema

3.2.1 Overkoepelend doelbereik

Broeikasgasemissies in 2023 is met ruim een kwart afgenomen ten opzichte van 2019.

Tot 2023 had de gemeente als overkoepelend duurzaamheidsdoelstelling een CO₂-reductie van 55% in 2030, ten opzichte van 1990. Aangezien in de Regionale klimaatmonitor geen gegevens beschikbaar zijn over de emissies van 1990,⁵ kunnen we geen uitspraken doen over de mate waarin de gemeente op de goede weg is dit doel te realiseren. Wel laat Figuur 4 zien dat de emissies in 2023 met 28% zijn afgenomen ten opzichte van 2019.

Figuur 4 – Ontwikkeling CO₂ en overige broeikasgassen (in CO₂-equivalenten) in de gemeente Lingewaard

⁵ Via de Emissieregistratie zijn wel gegevens beschikbaar over de broeikasgasemissies in 1990. Echter gaat het hier enkel over de scope 1-emissies (emissies van het verbranden van brandstoffen en andere directe emissies naar de lucht op het grondgebied van de gemeente). De scope 2-emissies (emissies gerelateerd aan elektriciteitsverbruik) blijven hierdoor echter buiten beeld, waardoor de Emissieregistratie geen compleet beeld geeft van de 1990-emissies in gemeenten.

Benchmark

Emissiereductie in Lingewaard in periode 2019-2022 gaat sneller dan in buurgemeente en landelijk gemiddelde

In de gemeente Lingewaard zijn de emissies in 2022 met 22% afgenomen ten opzichte van de emissies in 2019. In de gemeente Overbetuwe was dit 12%, en voor Nederland als geheel 17%.

3.2.2 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Doelbereik

Geen meetbare doelen geformuleerd voor klimaatadaptatie

Voor dit onderwerp zijn geen kwantitatieve doelen bekend. De kwalitatieve doelen hebben we toegelicht in Paragraaf 2.3. De gemeente geeft aan dat in regionaal verband binnen de KAR wordt gewerkt aan het vormgeven van kwantitatieve doelen voor klimaatadaptatie. Ook op nationaal niveau wordt hier met de werkgroep Regionale Monitor Klimaatadaptatie (Ministerie van IenW, 2024) aan gewerkt.

Uit de interviews komt naar voren dat de haalbaarheid van de doelen voor klimaatbestendigheid mede afhangen van de impact van klimaatverandering en de mate waarin mitigatie (verminderen van CO₂-uitstoot) wordt gerealiseerd. De opgave die bij mitigatie blijft liggen, creëert een extra opgave voor klimaatadaptatie.

Benchmark

Oppervlakte groenblauwe ruimte in Lingewaard, net als in omliggende gemeenten, onder het Nederlandse gemiddelde

Een van de mogelijke indicatoren voor klimaatadaptatie, is het oppervlakte groenblauwe ruimte. Onder groenblauwe ruimte valt stedelijk groen, kleine- en grotere wateren, landelijk groen en gebieden met agrarisch natuurbeheer. Reguliere landbouwgrond, private tuinen en groene daken vallen hier niet onder. In Lingewaard was in 2020 433 m² groenblauwe ruimte per inwoner. Gemiddeld in Nederland was dit 2.932 m². Dit betekent dat Lingewaard onder gemiddeld scoort. Omliggende gemeenten zoals Overbetuwe, Duiven en Zevenaar scoren eveneens slecht tot ontoereikend scores op dit vlak.⁶

Waterkwaliteit in Lingewaard beter dan in andere Nederlandse gemeenten

Een andere mogelijke indicator is de kwaliteit van het oppervlaktewater en het zwemwater. Samen vormen deze indicatoren één indicator 'water'. Op deze indicator scoort

⁶ Bron: [Dashboard - Natuur - Lingewaard](#)

Lingewaard een 7,5, ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde van 6,4. De gemeente Lingewaard scoort dus beter dan andere Nederlandse gemeenten.⁷

Minder hoge temperaturen in Lingewaard dan in omliggende gemeenten. Huissen meest kwetsbaar voor hitte

Een indicator voor hitte, is het stedelijk hitte-eilandeffect. Het stedelijk hitte-eilandeffect is het verschil in temperatuur tussen de stedelijke en omliggende landelijke gebieden. Het wordt veroorzaakt door stenige materialen die zonnestraling absorberen, gebrek aan verdamping door weinig groen en water, uitstoot van warmte door menselijk activiteiten. 's Nachts is het stedelijk hitte-eilandeffect het sterkst (Kennisportaal Klimaatadaptatie, lopend). De [Klimaat-effectatlas](#) laat zien dat het stedelijk hitte-eilandeffect het sterkst is in Huissen, waar de temperaturen 1,2 – 1,4 graden hoger liggen dan in het omliggende landelijke gebied. Ter vergelijking: in het centrum van Arnhem lopen de temperatuurverschillen op tot meer dan 2 graden. Ook in de omliggende gemeenten als Overbetuwe, Zevenaar en Duiven is er sprake van een sterker hitte-eilandeffect met gebieden waar de temperatuurverschillen met landelijk gebied oplopen tot 1,6 – 1,8 graden.

3.2.3 Energietransitie

Om de voortgang op de doelen op het gebied van de energietransitie in beeld te brengen, maken we gebruik van gegevens van de Regionale klimaatmonitor. Voor de meeste onderwerpen is 2023 het recentste jaar waarvoor gegevens over het energiegebruik en broeikasgasemissies compleet zijn.

Doelbereik

Energiegebruik in de gebouwde omgeving fluctueert

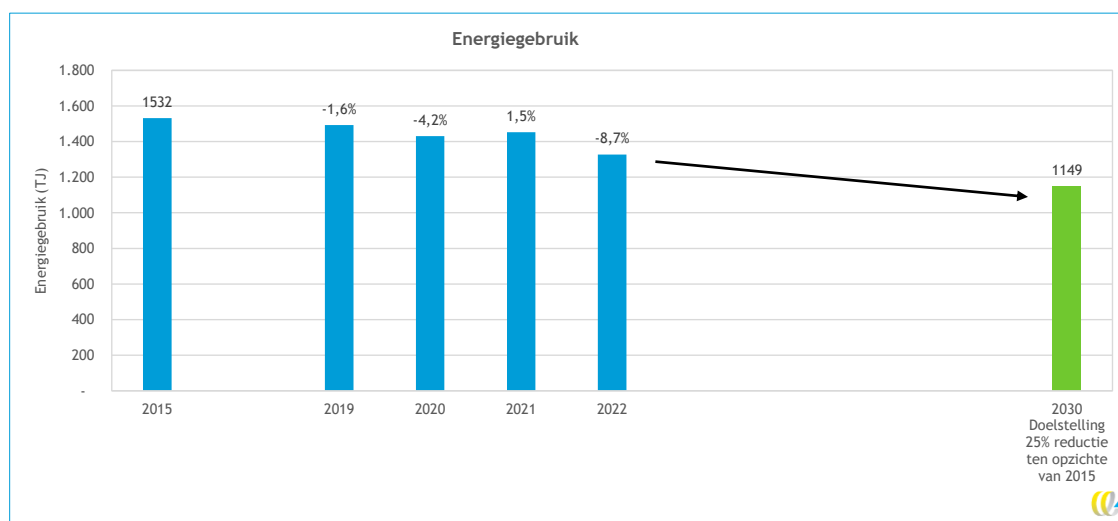
Het doel van de gemeente is om in 2030 25% energiebesparing te realiseren ten opzichte van 2015. Het jaarlijks doel is in het herijkte beleidskader uit 2023 bijgesteld van 1,5% naar 2,5% energiebesparing per jaar, waarbij de gemeente focust op de gebouwde omgeving. We zien dat over de evaluatieperiode het energiegebruik in de gebouwde omgeving fluctueert. In 2020 en 2022 is het doel van een jaarlijkse energiebesparing van 2,5% gehaald. In 2019 is de eerdere doelstelling van 1,5% gehaald. In 2021 zijn de beide doelstellingen niet gehaald, zie Figuur 5.

In 2022 is een flinke daling van het energiegebruik zichtbaar, wat waarschijnlijk een reactie is geweest op de sterke stijging van de energieprijzen. Het is niet duidelijk in hoeverre deze besparing blijvend is. Ook als we kijken naar het totale energiegebruik in de gehele gemeente Lingewaard, zien we een vergelijkbare trend als in de sector gebouwde

⁷ Bron: [Dashboard - Water - Lingewaard](#)

omgeving: afname van het energiegebruik in 2020 en 2022, en een wat kleinere toename in 2021.

Figuur 5 – Energiegebruik (TJ) van de gebouwde omgeving in Lingewaard met het reductiepercentage ten opzichte van vorige jaren en de doelstelling voor 2030. Het energiegebruik van het jaar 2023 is (nog) niet bekend in de Regionale klimaatmonitor.

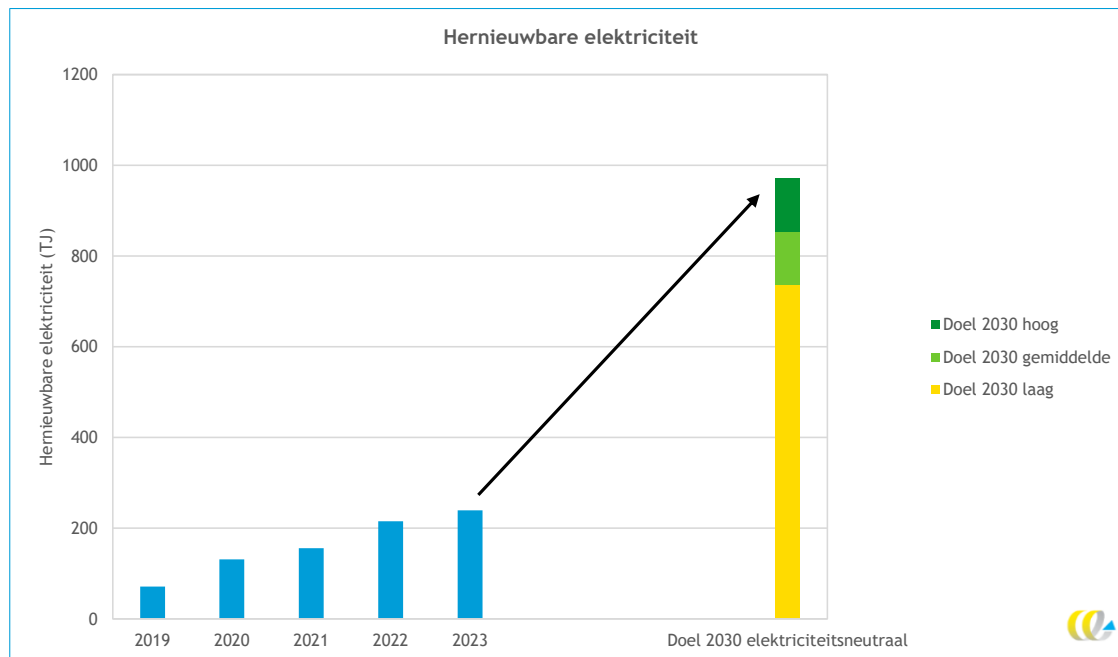

Verviervoudiging hernieuwbare elektriciteit nodig om doel van elektriciteitsneutraliteit in 2030 te halen

De gemeente heeft als doel om elektriciteitsneutraal te zijn in 2030. Hiermee bedoelt de gemeente dat er net zoveel elektriciteit wordt verbruikt als er duurzaam wordt opgewekt. De gemeente verwacht dat het elektriciteitsverbruik in 2030 736-971 TJ zal zijn. Om elektriciteitsneutraal te worden, moet in de gemeente eenzelfde hoeveelheid duurzame elektriciteit worden opgewekt. In 2022 was er in totaal 214 TJ aan hernieuwbare opwek, goed voor 38% van het totale elektriciteitsverbruik in 2022. Om het 2030-doel te halen moet de hoeveelheid hernieuwbaar opgewekte elektriciteit toenemen met 522-757 TJ, zie Figuur 6. De huidige (2022) hoeveelheid hernieuwbare elektriciteit bedraagt 22-29% van het verwachte elektriciteitsverbruik in 2030. Er ligt dus nog een grote opgave voor de gemeente om in 2030 elektriciteitsneutraal te worden.

De gemeente verwacht dat er met de bouw van windpark Caprice 30-45 GWh bijkomt (oftewel 108-162 TJ). Daarnaast staat in de energievisie A15/Betuweroute van de gemeente Lingewaard dat dit gebied ruimte biedt voor drie of vier windmolens, met een indicatieve opwek in een bandbreedte van 55 tot 80 GWh (oftewel 198-288 TJ). Hiermee zou de gemeente uitkomen op 68-90% van het verwachte elektriciteitsverbruik in 2030. De gemeente geeft in haar energievisie A15/Betuweroute aan dat de plaatsing van drie windmolens gecombineerd wordt met 20 ha aan zonne-energie. De verwachte opbrengst hiervan wordt echter niet gespecificeerd.

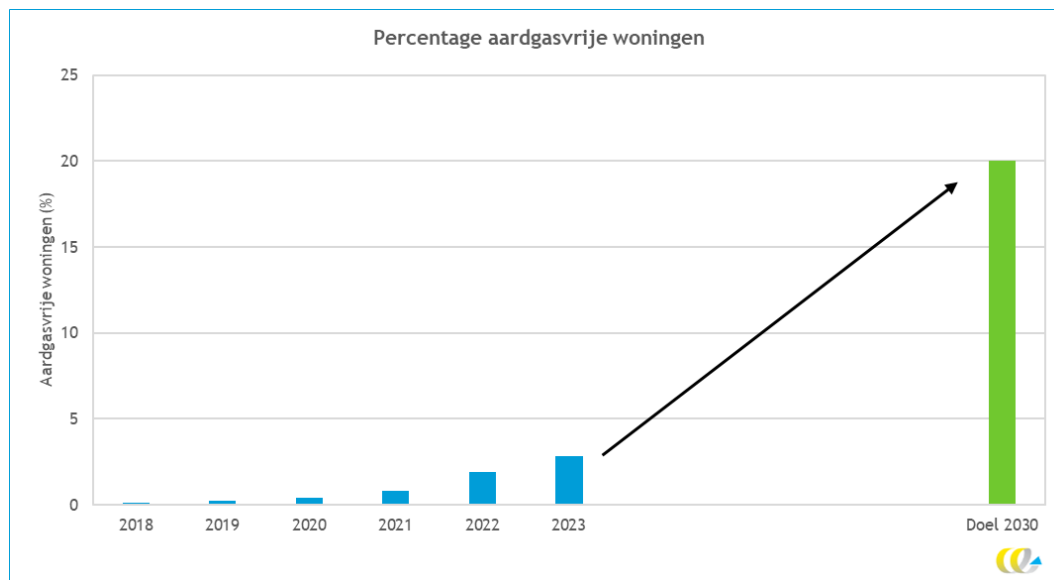
Figuur 6 – Hernieuwbare elektriciteit (TJ) in Lingewaard in de periode 2019 tot 2023 en het doel richting 2030

Uitdaging om doel voor aardgasvrije woningen in 2030 te halen

Op het gebied van de warmtetransitie heeft de gemeente als doel dat in 2030 20% van de gemeente aardgasvrij is. Cijfers van de Regionale klimaatmonitor laten zien dat er nog een grote opgave ligt voor de gemeente voor het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving. In 2023 was 2,8% van de woningen aardgasvrij. Hoewel het percentage de laatste jaren sterker toeneemt, laat Figuur 7 zien dat het een grote uitdaging is om het doel van 2030 te halen.

Figuur 7 – Percentage aardgasvrije woningen in Lingewaard in de periode 2018-2023 en de doelstelling voor 2030

Benchmark

Percentage hernieuwbare energie vergelijkbaar met het Nederlandse gemiddelde

Kijkend naar het percentage hernieuwbare energie, zien we dat de gemeente Lingewaard in de jaren 2019 en 2020 achterlag op het Nederlandse gemiddelde, zie Tabel 4. In de jaren hierop volgend ligt het percentage hernieuwbare energie juist iets hoger dan het Nederlandse gemiddelde. Vergeleken met gemeente Overbetuwe is het percentage hernieuwbare energie ook hoger in Lingewaard.

Tabel 4 – Percentage hernieuwbare energie in Lingewaard en het Nederlandse gemiddelde in de periode 2019-2022

Jaar	Lingewaard	Nederlandse gemiddelde	Overbetuwe
2019	6,4%	9%	5,7%
2020	8,1%	10,6%	6,7%
2021	12,4%	12%	7,8%
2022	15,9%	14,5%	9,2%

Bron: [Regionale klimaatmonitor](#)

Percentage hernieuwbare elektriciteit in Lingewaard lager dan het Nederlandse gemiddelde

Met betrekking tot het percentage hernieuwbare elektriciteit, ligt dit in de evaluatieperiode licht onder het Nederlandse gemiddelde, zie Tabel 5. Wel is te zien dat de achterstand van 2019 ingehaald is door de gemeente, in de jaren daarna is de achterstand kleiner

geworden. In vergelijking met gemeente Overbetuwe heeft de gemeente Lingewaard een hoger percentage hernieuwbare elektriciteit. Het percentage van hernieuwbare elektriciteit ligt in de nabijgelegen gemeente Duiven een stuk hoger (114,4% in 2022). Dit heeft te maken met de gerealiseerde windenergie in de gemeente.

Tabel 5 – Percentage hernieuwbare elektriciteit in Lingewaard, Overbetuwe en het Nederlandse gemiddelde in de periode 2019-2022. Bron: [Regionale klimaatmonitor](#)

Jaar	Lingewaard	Overbetuwe	Nederlandse gemiddelde
2019	12,6%	6,2%	20,1%
2020	23,6%	11,9%	26,8%
2021	28%	16,2%	33,3%
2022	38,5%	23,1%	41%

Gemiddeld energiegebruik in Lingewaard lager dan het Nederlandse gemiddelde, gebouwen hebben betere energielabels

Uit de duurzaamheidsindex voor gemeenten is de indicator ‘energiegebruik’ en ‘energielabels’ te gebruiken om te kijken hoe de gemeente het doet in vergelijking met het Nederlandse gemiddelde. De indicator energiegebruik laat het gemiddelde energiegebruik van gebouwen zien per inwoner. Lingewaard scoort een 6,8 op energiegebruik, tegenover een gemiddelde van 6,6.⁸ In Lingewaard wordt gemiddeld 6.338 kWh per inwoner per jaar gebruikt voor gas, elektra en warmte. In gemiddeld wordt in Nederland 6.870 kWh per inwoner per jaar gebruikt. De gemeente loopt dus licht voor op het gebied van energiegebruik. Voor de indicator energielabels wordt gekeken naar het percentage van gebouwen met energielabel C of hoger. Hierop scoort de gemeente zeer goed: een 8,3, tegenover een gemiddelde score van 7,7.⁹ De gemeente loopt hierop dus voor in vergelijking met het gemiddelde van Nederland.

Percentage aardgasvrije woningen in Lingewaard lager dan nationale en regionale gemiddelde

Het percentage woningen zonder aardgasaansluiting is in Lingewaard duidelijk lager dan het Nederlandse gemiddelde, zie Tabel 6. Ook als we het percentage van Lingewaard vergelijken met het gemiddelde in de RES-regio Arnhem-Nijmegen, ligt het percentage aardgasvrije woningen duidelijk lager in Lingewaard.

⁸ [Dashboard - Energiegebruik - Lingewaard](#)

⁹ [Dashboard - Energiebesparing - Lingewaard](#)

Tabel 6 – Percentage woningen zonder aardgasverbruik in Lingewaard, het Nederlandse gemiddelde en het gemiddelde van de RES-regio Arnhem-Nijmegen in de periode 2019-2023. Bron: [Klimaatmonitor](#)

Jaar	Lingewaard	Nederlandse gemiddelde	RES-regio Arnhem-Nijmegen
2019	0,2%	10,1%	7,3%
2020	0,4%	6,5%	7,8%
2021	0,8%	7,2%	8,3%
2022	1,9%	8,8%	9,8%
2023	2,8%	10,1%	10,7%

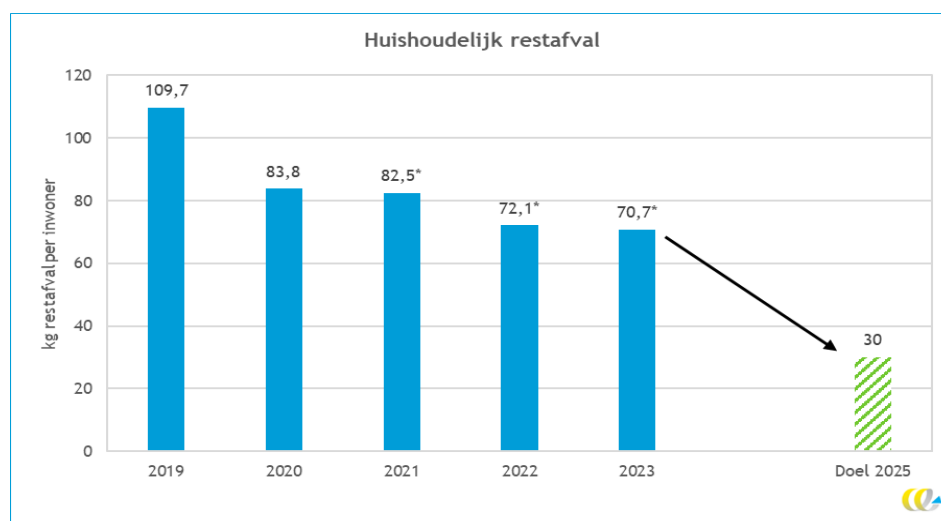
3.2.4 Circulariteit

Doelbereik

De hoeveelheid restafval is in 2023 sterk afgenomen ten opzichte van 2019

Op het gebied van grondstoffen is in het grondstoffenbeleidsplan de doelstelling opgenomen om in 2025 de jaarlijkse hoeveelheid huishoudelijk restafval terug te brengen van 115 naar 30 kg per inwoner. In de actualisatie van het beleidsplan is deze doelstelling overigens losgelaten en wordt gesproken van ‘zo min mogelijk grondstoffen als restafval verbranden’. In de evaluatieperiode is het huishoudelijk restafval al afgenomen van 109,7 kg in 2019 naar 70,7 kg in 2023, zie Figuur 8. Belangrijk om te noemen is dat de jaren 2021-2023 voorlopige resultaten betreft. Met name tussen 2019 en 2020 is er een sterke afname te zien.¹⁰

Figuur 8 – Restafval in kilo's per inwoner in Lingewaard voor de periode 2019-2023 en een doorkijk naar de doelstelling voor 2025. De cijfers aangegeven met * zijn voorlopige gegevens

¹⁰ [StatLine - Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner](#)

Benchmark

Totale hoeveelheid afval in Lingewaard lager dan het Nederlandse gemiddelde, percentage afvalscheiding hoger

Er is alleen data beschikbaar om het totaal huishoudelijk afval in Lingewaard te vergelijken met het Nederlandse gemiddelde. In de gehele evaluatieperiode ligt Lingewaard ver onder het Nederlandse gemiddelde, zie Tabel 7.¹¹

Tabel 7 – Totaal huishoudelijk afval in Lingewaard en het Nederlandse gemiddelde in de periode 2019-2023

Jaar	Lingewaard (kg/jaar/inwoner)	Nederlandse gemiddelde (kg/jaar/inwoner)
2019	380	488
2020	395	523
2021	400	502
2022	354	455
2023	364	454

Als we kijken naar de duurzaamheidsindex voor gemeenten zien we twee indicatoren waarmee we de voortgang van het grondstoffenbeleid kunnen meten, namelijk 'Afvalscheiding' en 'Huishoudelijk afval'. De indicator afvalscheiding laat zien hoeveel % van het grof en fijn huishoudelijk afval wordt gescheiden. De indicator huishoudelijk afval laat de totale hoeveelheid huishoudelijk afval zien. Op beide indicatoren scoort de gemeente zeer goed en boven het Nederlandse gemiddelde. Voor de indicator huishoudelijk afval scoort de gemeente een 8,5, tegenover een gemiddelde van 7,3.¹² Voor de indicator afvalscheiding scoort de gemeente een 7,9, tegenover een gemiddelde van 5,9.¹³

3.2.5 Duurzame mobiliteit

Doelbereik

Aandeel elektrische auto's in Lingewaard in 2023 3,1%

De gemeente heeft in de bijlage van haar Laadvisie het doel opgenomen dat uiterlijk in 2030 20% van de auto's elektrisch rijdt. Deze doelstelling komt niet terug in de gemeentelijke of regionale mobiliteitsvisie of andere beleidsdocumenten van Lingewaard.

¹¹ https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=c8172114-b83a-484e-8254-43301b721cf5

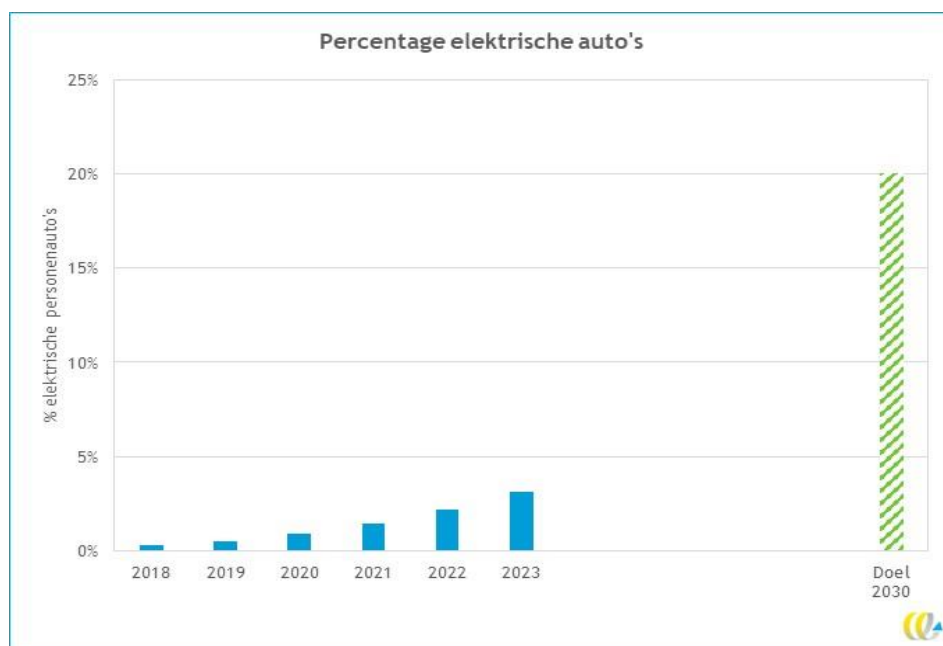
¹² [Dashboard - Huishoudelijk afval - Lingewaard](#)

¹³ [Dashboard - Afvalscheiding - Lingewaard](#)

Daarnaast noemt de gemeente in haar Laadvisie het voornemen om het regionaal busvervoer uitstootvrij te maken voor 2030. Voor 2050 moet alle mobiliteit uitstootvrij zijn.

We zien dat de afgelopen jaren het percentage elektrische auto's in Lingewaard is toegenomen van 0,5% in 2019 naar 3,1% in 2023, zie Figuur 9. Richting 2030 is er dus nog een flinke stijging nodig in het aandeel elektrische auto's, en een daling in het aandeel niet-elektrische auto's.

Figuur 9 – Percentage elektrische auto's in Lingewaard tussen 2019-2022 en het doel voor 2030

Benchmark

Aantal auto's en autokilometers per huishouden hoger dan het Nederlandse gemiddelde, percentage elektrische auto's lager

We vergelijken de gemeente Lingewaard met het Nederlandse gemiddelde op twee vlakken: het gemiddelde aantal auto's per huishouden en het aandeel elektrische personenauto's. Kijkend naar het aantal auto's per huishouden zien we een lichte toename in de periode 2019-2023. In vergelijking met het Nederlandse gemiddelde, zien we dat huishoudens in Lingewaard gemiddeld een groter aantal auto's hebben. Ook het percentage elektrische personenauto's in de gemeente Lingewaard is lager dan het Nederlandse gemiddelde. In vergelijking met de nabijgelegen gemeente Overbetuwe is het gemiddeld aantal auto's juist iets lager in Lingewaard, echter is het percentage elektrische personenauto's juist ook lager dan in Overbetuwe.

Tabel 8 – Vergelijking van aantal auto's per huishouden in Lingewaard en in het Nederlandse gemiddelde, in de periode 2019-2023.

Jaar	Lingewaard (gemiddeld aantal auto's per huishouden)	Nederland gemiddelde (aantal auto's per huishouden)	Overbetuwe (aantal auto's per huishouden)
2019	1,21	1,07	1,33
2020	1,22	1,07	1,34
2021	1,23	1,08	1,34
2022	1,24	1,08	1,35
2023	1,24	1,08	1,35

Bron: [Regionale klimaatmonitor](#)

Tabel 9 – Vergelijking van het percentage elektrische personenauto's in Lingewaard en het Nederlandse gemiddelde in de periode 2019-2023

Jaar	Lingewaard (percentage elektrische personenauto's)	Nederland (percentage elektrische personenauto's)	Overbetuwe (percentage elektrische personenauto's)
2019	0,5	1,3	1,0
2020	0,9	2,0	1,7
2021	1,4	2,9	2,1
2022	2,2	3,9	3,3
2023	3,1	5,3	4,6

Bron: [Regionale klimaatmonitor](#).

4 Doeltreffendheid

4.1 Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf toetsen we de bevindingen uit dit hoofdstuk aan het normenkader.

Tabel 10 – Normenkader *Doeltreffendheid (effectiviteit): de mate waarin de doelstellingen worden behaald dankzij de inzet van het beleid*

Deelvraag: In hoeverre dragen de ingezette maatregelen bij aan het bereiken van de duurzaamheidsdoelstellingen?

Norm:

- De gemeente heeft tot op heden de inzet gepleegd die ze had voorgenomen te plegen.
- Bij keuze van de uitvoering is de doeltreffendheid onderbouwd of minstens betrokken in de afweging, en is de meest doeltreffende oplossing gekozen.
- De doelstellingen worden gerealiseerd dankzij het gemeentelijke beleid.

Beoordeling: Voldoet deels aan de norm. Toelichting:

- Klimaatadaptatie en biodiversiteit: de gemeentelijke inspanningen sluiten aan bij de voorgestelde beleidslijnen en de gemeente heeft zich gericht op de meeste klimaatadaptatiethema's, met uitzondering van overstromingsrisico. De gemeente is betrokken bij regionale samenwerkingsverbanden over overstromingsrisico. De gemeente heeft vrijwel alle voorgenomen activiteiten uitgevoerd, met uitzondering van de klimaatlessen op scholen. Het biodiversiteitsbeleid is nog in voorbereiding. Bij de keuze in maatregelen zet de gemeente in op maatregelen die volgens haar realistisch zijn en met een merkbaar effect.
- Energietransitie: de gemeente heeft veel ingezet op energiebesparing bij bewoners. Recentelijk is er meer aandacht gekomen voor energiebesparing bij bedrijven. Voor opwek is de zoekzone zon verkleind, maar wordt wel gekeken naar het combineren van zon-pv met windmolens bij de A15. Voor de warmtetransitie is veel aandacht geweest voor de wijk Zilverkamp waar een langdurig traject loopt. Er lijkt minder aandacht te zijn voor andere wijken. De gemeente heeft een regierol gepakt, wat bij kan dragen aan de doeltreffendheid.
- Circulaire economie: er is effectief beleid gevoerd om de afvalscheiding te bevorderen. Het thema circulaire economie is echter breder dan enkel afval. De gemeente heeft het voornemen om ook met circulair bouwen en GWW aan de slag te gaan. Dit zijn thema's waarmee in potentie grote milieuwinst gerealiseerd kan worden, maar de gemeente bevindt zich nog in de onderzoekende fase.
- Duurzame mobiliteit: op het gebied van mobiliteit zien we dat er nog nauwelijks actie is ondernomen op het overgrote deel van de duurzame voornemens uit de Mobiliteitsvisie. Wel heeft de gemeente plaatsingsbeleid voor elektrische laadpalen opgesteld (faciliterend beleid) en zijn er twee regionale fietsroutes in voorbereiding. Ook heeft de gemeente pogingen gedaan om deelmobiliteit van de grond te kringen in Lingewaard, maar ondanks financiële ondersteuning heeft de aanbieder zich teruggetrokken.

Deelvraag: Wat is de rol van de gemeente op ambtelijk en bestuurlijk vlak in de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid?

Norm:

- De rol van de gemeente is in overeenstemming met haar wettelijke taken en bevoegdheden.

- De gemeente neemt verschillende rollen (kenniscentrum, facilitator, voorbeeldrol, regulerend) in, passend bij haar activiteiten.

Beoordeling: Voldoet aan de norm. Toelichting:

- De gemeente neemt bij de verschillende thema's een mix aan rollen op zich. Met name de rol van gemeente als facilitator komt vaak terug, zowel richting bewoners als bedrijven en initiatiefnemers van projecten binnen de gemeente. Ook vervult de gemeente een regulerende rol waar mogelijk (plaatsingsbeleid laadpalen en afvalstoffenbeleid). De voorbeeldrol zien we terug bij het plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed, maar liggen er nog kansen bij het verduurzamen van het gemeentelijk wagenpark en duurzaam/circulair inkopen.
- Op het gebied van de warmtetransitie in Zilverkamp heeft de gemeente recentelijk de regierol meer naar zich toe getrokken. Dit past bij de regierol die gemeenten in de warmtetransitie hebben toebedeeld gekregen vanuit het nationale Klimaatakkoord.

4.2 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Binnen het thema klimaatadaptatie en biodiversiteit zet de gemeente grofweg in op vijf lijnen:

1. Hitte op de kaart.
2. Klaar met scheurvorming.
3. Aantrekkelijke buitenzwemwateren.
4. Groen, groener, groenst.
5. Klimaatbewust Lingewaard.

In Bijlage D.1 beschrijven we de projecten en maatregelen die de gemeente Lingewaard heeft uitgevoerd sinds 2019. In deze sectie bespreken we de doeltreffendheid van deze projecten en maatregelen.

Gemeente heeft actie ondernomen op meeste klimaatadaptatiethema's

De gemeente heeft in de evaluatieperiode maatregelen uitgevoerd die raken aan meerdere adaptatiethema's. Zo heeft de gemeente een hitteplan opgezet om met extreme hitte om te gaan. Daarnaast heeft de gemeente zich ingezet op het groener, en dus koeler, maken van de openbare ruimte door zelf maatregelen te nemen en behoud van groen vast te leggen in groennormen. Daarnaast heeft zij bewoners en bedrijven gestimuleerd met het groener maken van privaat terrein. Ook zien we dat de gemeente zich veel richt op scheurvorming in fundering ten gevolge van droogte. De gemeente zet hiervoor enerzijds in op ondersteuning van bewoners als het uitvoeren van onderzoeken en maatregelen om meer water vast te houden.

We zien echter wel dat er minder aandacht is voor overstromingen in het beleid van de gemeente Lingewaard, terwijl uit de Klimaat Effect Atlas blijkt dat het huidige risico tot overstroming *substantieel* is (zie ook Paragraaf 2.3). Daarnaast is de indruk dat er minder aandachtig lijkt te zijn geweest voor klimaatbestendige en aantrekkelijke zwemwateren. In

juni 2025 is door het college besloten de maatregelen met betrekking tot buitenzwemwateren te laten vervallen, zie ook Bijlage D.1.3.

Verder is er nog niet aan alle maatregelen uitvoering gegeven. Zo moet klimaatbestendig bouwen nog lokaal geborgd worden en moeten de activiteiten gericht op bewustwording bij scholen en in de interne organisatie nog opgezet worden. Ook de maatregelen gericht op nieuwe natuur moeten nog verder verkend worden.

Lingewaard gebruikt een mix van beleidsinstrumenten

De gemeente maakt gebruik van verschillende beleidsinstrumenten in haar klimaatadaptatie en biodiversiteit aanpak. We zien dat de gemeente communicatieve instrumenten inzet zoals de afkoppelcoach, de tegeltaxi, gratis tuinadvies, een regentonactie en het Platform Funderingsschade om bewoners te ondersteunen in het klimaatadaptief inrichten van hun privaat terrein. Daarnaast gebruikt de gemeente ook juridische- en economische instrumenten, namelijk de groen- en landschapsfondsen en een gedifferentieerde riool- en waterzorgheffing. Ook onderneemt de gemeente zelf acties voor de vergroening en het klimaatadaptief, inrichten van de openbare ruimte, het aanpassen van gemeentelijk vastgoed en het realiseren van waterberging. Naast de huidige inzet zou de gemeente nog kunnen inzetten op het subsidiëren van klimaatadaptieve maatregelen.

Klimaatadaptatie geborgd in het Gemeentelijk Watertaken Plan

De gemeente heeft klimaatadaptatie geborgd in het Gemeentelijk Watertaken Plan (GWP), met name de thema's droogte en wateroverlast. In het GWP zijn meerdere adaptatie maatregelen opgenomen die de gemeente zelf uitvoert, gericht op het klimaatadaptiever inrichten van de openbare ruimte en het aanpassen van gemeentelijk vastgoed. Ook worden andere stimulerende maatregelen richting bewoners gefinancierd met de middelen uit het GWP. Door klimaatadaptatie op te nemen in het GWP is dit thema een integraal onderdeel geworden van de watertaken van de gemeente, wat ook bijdraagt aan het bewustzijn van klimaatadaptatie in de organisatie.

Biodiversiteitsbeleid moet nog meer vorm krijgen

De gemeente geeft aan dat het biodiversiteitsbeleid nog meer vorm moet krijgen. De gemeente is nu bezig met het opstellen van een omgevingsprogramma waar natuur, landschap en biodiversiteit gekoppeld worden. Ook wordt hier beter de koppeling tussen klimaatadaptatie en biodiversiteit gelegd.

4.3 Energietransitie

In Bijlage D.2 beschrijven we de projecten en maatregelen die de gemeente Lingewaard heeft uitgevoerd sinds 2019. In deze sectie bespreken we de doeltreffendheid van deze projecten en maatregelen.

Gemeente zet veel in op ondersteuning van bewoners bij energiebesparing

De gemeente ondersteunt haar bewoners op verschillende manieren bij de verduurzaming van hun woningen. Bewoners kunnen via het Energieloket toelichting en informatie krijgen over verduurzaming en isolatie. Daarnaast ondersteunt de gemeente haar bewoners ook financieel bij het nemen van verduurzamingsmaatregelen. Bijvoorbeeld via de Toekomstbestendig Wonen Lening en de isolatiesubsidies specifiek gericht op bewoners met een lager inkomen en een woning met een slechter energielabel. De gemeente lijkt zich in haar aanpak in mindere mate te hebben gefocust op energiebesparing bij bedrijven. Hoewel er meerdere communicatie en informatieactiviteiten gericht op bedrijven zijn opgezet, leek de opbrengst van deze activiteiten gering. Recentelijk heeft Lingewaard wel in samenwerking met andere gemeenten uit de regio een Energieloket specifiek voor bedrijven opgezet om de informatievoorziening te verbeteren.

Meerdere lopende projecten op het gebied van opwek van hernieuwbare elektriciteit

Tijdens de evaluatieperiode heeft de gemeente meerdere activiteiten ondernomen op het gebied van opwek van hernieuwbare elektriciteit. De gemeente besteedt aandacht aan samenwerking met initiatiefnemers van grootschalige opwek. Er zijn bijvoorbeeld zonnepanelen geplaatst bij grootverbruikers. Ook heeft de gemeente zonnepanelen op haar eigen gemeentelijk vastgoed geplaatst. Daarnaast lopen er twee windprojecten: Caprice en bij de A15, waarbij bij A15 dit mogelijk gecombineerd wordt met zon-pv. Naar verwachting worden deze projecten gerealiseerd in 2030. Daarnaast zet de gemeente zich in voor opwek van energie op NEXTgarden. De gemeente stuurt op de uitbreiding van het aanwezige warmtenet, zon-pv initiatieven in de zoekzone zon worden gekoppeld aan NEXTgarden en er is een regiodeal toegekend waarin acties zijn opgenomen voor het verder ontwikkelen van duurzame warmtebronnen, waaronder geothermie.

Gemeente trekt regie naar zich toe in Zilverkamp

Binnen de Transitievisie Warmte is de wijk Zilverkamp aangewezen als de eerste Proeftuin Aardgasvrije Wijk (PAW) die van het aardgas af is gegaan. De gemeente heeft de doelstelling voor de Zilverkamp bijgesteld: waar eerst de ambitie was dat Zilverkamp in 2028 aardgasvrij zou zijn, is dit nu teruggebracht aardgasvrij-ready. Het traject in Zilverkamp loopt al langere tijd en in deze tijd zijn meerdere verkennende onderzoeken geweest om een keuze te maken voor de meest geschikte warmtetechnieken. Eind 2024

is een verkennend onderzoek afgerond en is een oplossingsrichting vastgesteld. De volgende fase is een verdiepende fase. Daarnaast is naar voren gekomen dat waar het proces in het begin meer open was, er was een samenwerking opgezet met de woningcorporatie en het bewonersinitiatief in Zilverwijk. Deze samenwerking liep echter niet naar tevredenheid. De gemeente heeft nu meer regie op zich heeft genomen in het traject en samenwerkende partijen en bewoners niet meer in elke stap van het proces meeneemt maar wel later in het proces om input vraagt via een brede klankbordgroep. Het is passend dat de gemeente deze regierol naar zich toe heeft getrokken, een duidelijke richting en regie op het project in Zilverkamp kunnen bijdragen aan een snellere oplossing.

Gemeente heeft aandacht voor samenwerking in de energietransitie

De gemeente werkt veel samen met haar partners in de energie- en warmtetransitie. Zo heeft de gemeente een samenwerking met stichting Lingewaard Energie waar de gemeente jaarlijks een subsidie aan geeft. Naar aanleiding van de eerdere evaluatie van het energiebeleid van Over Morgen heeft de gemeente duidelijkere richtlijnen opgesteld voor de samenwerking met bewonersinitiatieven. Daarnaast heeft de gemeente duidelijke richtlijnen voor de samenwerking met initiatiefnemers van grootschalige opwek. Ook werkt de gemeente samen met de gemeente Arnhem voor een verkenning van warmtebronnen voor een warmtenet in de Zilverkamp en Arnhem-Zuid. Hiervoor heeft de gemeente een samenwerkingsovereenkomst gesloten met Arnhem, Firan en GWIB. De gemeente heeft samen met Duurzame Energienetwerken Gelderland (DENG) een gemeentelijk warmtebedrijf opgezet. De gemeente is ook actief in de GMR werkgroep Warmte en binnen het initiatief LOAN, waar de gemeente samenwerkt met Overbetuwe, Arnhem en Nijmegen voor het opsporen van geothermie bronnen.

4.4 Circulaire economie

Op het gebied van de circulaire economie werkt de gemeente Lingewaard aan drie lijnen: grondstoffen, circulair en conceptueel bouwen en circulaire grond-, weg- en waterbouw.

In Bijlage D.3 beschrijven we de projecten en maatregelen die de gemeente Lingewaard heeft uitgevoerd sinds 2019. In deze paragraaf bespreken we de doeltreffendheid van deze projecten en maatregelen.

Huidige activiteiten van Lingewaard, vooral op lagere tredes van de R-ladder

Het doel in een circulaire economie is om grondstoffen op een zo efficiënt mogelijke manier te gebruiken. De R-ladder geeft de mate van circulariteit aan van verschillende circulariteitsstrategieën, zie Figuur 10. Hoe hoger op de R-ladder, hoe lager het grondstofgebruik en hoe meer circulair de strategie is (RVO, lopend). Hoofdstuk 2 liet zien dat het circulaire economiebeleid van Lingewaard tot op heden vooral is gericht op afval, en dat de gemeente zich de komende jaren wil gaan verbreden richting circulaire bouw en GWW.

Figuur 10 – De R-ladder

De huidige maatregelen op het gebied van afval gaan vooral over het stimuleren van afvalscheiding en recycling. Deze activiteiten zijn gericht op het sluiten van kringlopen door recycling van materialen, zodat er minder afval verbrand wordt en dus minder grondstoffen verloren gaan (*close the loop*). Dit bevindt zich op de lagere tredes van de R-ladder. Voorbeelden van strategieën die hoger op de R-ladder staan, zijn:

- Minder grondstoffen gebruiken door van producten af te zien (refuse), producten intensiever gebruiken door bijvoorbeeld te delen (rethink) of ze efficiënter te produceren (reduce). Deze strategieën kunnen worden gecategoriseerd als *'narrow the loop'*.
- Levensduurverlenging: langer en intensiever gebruik van producten en onderdelen door hergebruik (reuse, repurpose, remanufacture) en reparatie (repair en refurbish). Deze strategieën kunnen worden gecategoriseerd als *'slow the loop'*.

Door diftar stimuleert de gemeente Lingewaard afvalscheiding

De gemeente Lingewaard past het diftar-systeem (gedifferentieerd tarief). Diftar staat voor gedifferentieerde tarieven. Hierbij wordt de afvalstoffenheffing berekend op basis van de hoeveelheid restafval die huishoudens veroorzaken. Doordat huishoudens bij diftar moeten betalen voor het restafval, besparen ze kosten door hun afval te verminderen en beter te scheiden (Milieu Centraal, lopend). In Lingewaard betalen huishoudens, naast een vast jaarlijks bedrag, ook per keer dat een restafvalcontainer wordt geleegd of per keer dat afval in een ondergrondse restafvalcontainer wordt weggegooid.¹⁴ Dit geeft huishoudens een financiële prikkel restafval te verminderen en beter te scheiden, waardoor waardevolle grondstoffen beter kunnen worden teruggewonnen.

¹⁴ Bron: [Tarieven gemeentelijke belastingen en leges | Gemeente Lingewaard](#)

Een andere optie om bewoners te stimuleren afval te scheiden, is door omgekeerd inzamelen. Bij omgekeerd inzamelen worden de gescheiden afvalstromen (gft, papier en karton en pmd¹⁵) door de afvalinzamelaar opgehaald. Het restafval moeten bewoners zelf wegbrengen naar een verzamelcontainer in de buurt. In Lingewaard wordt restafval in sommige gebieden met containers, en in andere gebieden met ondergrondse containers, ingezameld.

Gemeente zet ook in op gedragsverandering ten behoeve van afvalscheiding en hergebruik

Naast financiële prikkels, zet de gemeente ook in op gedragsverandering om bewoners te stimuleren hun afval beter te scheiden. Zo worden inzichten uit de gedragspsychologie meegenomen en worden activiteiten georganiseerd om bewoners bewuster te maken van afvalscheiding.

Circulaire bouw en GWW nog in de fase van kennisopbouw

Het circulaire economiebeleid was tot voor kort gericht op afval en grondstoffen. In de Startnotitie Circulariteit staat dat de gemeente zich ook wil gaan richten op circulaire GWW en bouw. Dit is een goede keuze, aangezien de gemeente in deze sectoren grote invloed kan uitoefenen en hier bovendien veel impact van worden gerealiseerd. Als we kijken naar de activiteiten die op het gebied van circulaire bouw en GWW worden ondernomen, blijkt dat het beleid nog in de opstartfase zit. Zo zijn er meerdere onderzoeken en verkenningen. Uit de interviews blijkt dat de gemeente wil starten met pilots op het gebied van circulair bouwen en GWW, zodat ze op basis van de resultaten van deze pilots haar circulariteitsbeleid later gericht kan invullen.

4.5 Duurzame mobiliteit

Het verduurzamen van de mobiliteit valt buiten de scope van het programmaplan KEC. Wel raken verschillende lijnen¹⁶ uit de mobiliteitsvisie aan het onderwerp duurzame mobiliteit. Ook heeft de gemeente Lingewaard een plaatsingsbeleid opgesteld voor laadpalen.

In Bijlage D.4 beschrijven we de projecten en maatregelen die de gemeente Lingewaard heeft uitgevoerd sinds 2019. In deze paragraaf bespreken we de doeltreffendheid van deze projecten en maatregelen.

¹⁵ Pmd staat voor plastic, metaal en drankkartons. In Lingewaard wordt hieraan gerefereerd als pbd, waar de 'b' staat voor blik.

¹⁶ Het betreft de lijnen 2 (*leefbaarheid voor inwoners*), 4 (*meer inzet op de fiets*), 5 (*snel en aantrekkelijk ov, bereikbaar voor iedereen*) en 6 (*inspelen op innovaties, slimme mobiliteit en logistiek*).

Gemeente Lingewaard heeft nog nauwelijks actie ondernomen om voornemens op het gebied van duurzame mobiliteit te realiseren

In de mobiliteitsvisie uit 2021 worden verschillende voornemens benoemd met betrekking tot het verduurzamen van de mobiliteit in Lingewaard. Zo wordt in de visie gesproken van schoner vrachtverkeer, het optimaliseren van buslijn 33, een ov-hub, een mobiliteitsfonds en innovaties als geïntegreerde zonnepanelen in asfalt. Op deze voornemens is echter, jaren na het vaststellen van de visie, nog geen actie ondernomen. Het beleid dat de gemeente heeft opgesteld voor de plaatsing van laadpalen is wel een succesvolle faciliterende maatregel gebleken. Dit beleid biedt namelijk de basis voor de gemeente om regie te voeren op de plaatsing van elektrische laadpalen. Bovendien helpt het beleid bij het afhandelen van bezwaren.

Deelmobiliteit effectieve maatregel voor CO₂-reductie, maar komt nog niet goed van de grond in Lingewaard

De [RMP-rekentool](#) van CROW geeft per gemeente weer welke maatregelen op het gebied van verduurzaming van mobiliteit het meeste bijdragen aan CO₂-reductie. In Lingewaard waren er twee deelauto's, maar de aanbieder is hiermee gestopt omdat het financieel onhaalbaar bleek (ondanks financiële ondersteuning van de gemeente). Uit een onderzoek van CE Delft naar deelmobiliteit blijkt dat financiële haalbaarheid inderdaad een van de belangrijkste barrières is voor deelvoertuigen in rustigere gebieden (zoals randen van steden of landelijk gebied), en dat een financiële bijdrage vanuit de gemeente (bijvoorbeeld per aangeboden auto) mogelijk kan helpen om de businesscase voor aanbieders van deelmobiliteit rond te krijgen (CE Delft, 2024b). Deelauto's hoeven echter niet altijd van een commerciële aanbieder (B2C) te zijn, maar een auto kan ook door een groep inwoners van een buurt gedeeld worden (C2C). Het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM, 2021) refereert hiernaar als *local communities*. Bij dit soort initiatieven kan de gemeente ondersteuning bieden.

Deelmobiliteit vindt vooral plaats in stedelijk gebied, omdat in minder dichtbevolkte gebieden mensen in grotere mate afhankelijk zijn van de auto om voorzieningen te bereiken. Toch kan deelmobiliteit ook in gebieden met een lagere stedelijkheidsgraad interessant zijn, bijvoorbeeld ter vervanging van een tweede auto. In een onderzoek van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (KiM) blijkt dat flankerende maatregelen kunnen helpen om deelmobiliteit succesvoller te maken. Zo wordt het voor aanbieders van deelmobiliteit aantrekkelijker om het aanbod uit te breiden, wanneer de privéauto minder aantrekkelijk wordt, bijvoorbeeld door het duurder en schaarser maken van parkeervoorzieningen (KiM, 2021).

4.6 Spanningen en synergieën

Tussen de duurzaamheidsthema's zijn meerdere spanningen en synergieën te zien. De aanpak van één thema kan juist spanning veroorzaken voor het uitvoeren van een ander thema, maar de aanpakken kunnen elkaar ook versterken. In deze paragraaf beschrijven we de belangrijkste spanningen en synergieën.

Synergieën

In de **mobilitéitsvisie** van Lingewaard noemt de gemeente dat bij de inrichting van nieuwe wijken en buurten zoveel mogelijk langzaam verkeer komt en er aandacht wordt besteed aan **klimaatadaptatie**, bijvoorbeeld het half verharderen van parkeerplaatsen. Ook noemt de gemeente dat gebiedsontsluitingswegen worden aangepast en er meer ruimte komt voor groen. Daarnaast worden innovatieve mobiliteitsoplossingen aan de opgave voor de **energietransitie** gekoppeld, zo zijn er ideeën over laadinfrastructuur realiseren via lantaarnpalen en zonnepanelen in het asfalt. Daarnaast wil de gemeente nieuwe infrastructuur **circulair** aanbesteden.

In het Gemeentelijk Watertaken Plan staan naast maatregelen voor **klimaatadaptatie** ook maatregelen opgenomen die linken aan de **energietransitie** en het gebruik van **grondstoffen**. Voorbeelden die voorbij komen zijn: gemalen draaien op duurzame energie als het doelmatig kan, bij vervanging van voorzieningen is hergebruik van grondstoffen, het streven en er wordt toegewerkt naar een CO₂-neutrale uitvoering bij werkzaamheden.

Spanningen

Op gebied van **circulariteit** en **woningbouw en GWW** kunnen soms spanningen ontstaan. Het meenemen van circulariteit in de woningbouw en GWW wordt soms beperkt door financiële overwegingen. Bij woningbouw kunnen bijvoorbeeld circulaire ambities bijgesteld worden om betaalbaarheid van de woningen te garanderen.

Ook is er een duidelijke link tussen de **energietransitie** en **biodiversiteit** bij het natuurinclusief isoleren van gebouwen. Dit kan spanningen opleveren aangezien gemeenten een Soorten Management Plan moeten opleveren om het isoleren van gebouwen verder mogelijk te maken. In het pre-SMP is berekend dat in Lingewaard veertien nestkasten gerealiseerd moeten worden voor een aantal vleermuissoorten. De gemeente is ook bezig met beleid maken over natuurvriendelijk isoleren en nestkasten. Een andere spanning tussen de energietransitie en biodiversiteit is grootschalige opwek van zonne-energie. Zo is de zoekzone zon ingeperkt om de kwaliteit van het landschap intact te houden.

4.7 Rol van de gemeente

We zien verschillende rollen van de gemeente terugkomen in de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid.

De gemeente treedt veelvuldig op als **facilitator**. Op het gebied van klimaatadaptatie faciliteert de gemeente partijen bij vergroening en faciliteert de gemeente kennisdeling en het uitwisselen van ervaringen van bewoners via het Platform Funderingsschade. Op het gebied van de energietransitie faciliteert de gemeente initiatiefnemers van projecten voor duurzame opwek en bewoners bij het verduurzamen van hun huizen, maar geeft ook jaarlijks subsidie aan stichting Lingewaard Energie voor het uitvoeren van het energieloket. Voor circulariteit faciliteert de gemeente repaircafés.

Ook zien we de gemeente een **regulerende** rol spelen. De gemeente stelt voorwaarden voor het ontwikkelen van projecten voor de opwek van hernieuwbare elektriciteit. Ook op het gebied van klimaatadaptatie normeert de gemeente het behoud van groen-voorzieningen en het gebruik van water. Voor mobiliteit zien we dat de gemeente regels heeft opgesteld voor het plaatsen van elektrische laadvoorzieningen. Bij het afvalstoffenbeleid maakt de gemeente gebruik van een diftar.

De **voorbeeldfunctie** van de gemeente komt terug in bijvoorbeeld het grondstoffenbeleid van de gemeente: hierin worden al circulaire initiatieven ondernomen. Dit is echter nog niet goed geborgd in het duurzaam inkopen. Ook zien we op het gebied van klimaatadaptatie dat de gemeente zelf fysieke maatregelen uitvoert om de openbare ruimte en haar gebouwen klimaatbestendig in te richten. Op het gebied van mobiliteit zien we dat de gemeente ook zelf een mobiliteitsscan heeft laten uitvoeren om haar wagenpark te verduurzamen, al is een groot deel van het wagenpark nog niet geëlektrificeerd. Op het gebied van opwek zien we dat de gemeente zelf ook zonnepanelen op haar gemeentelijk vastgoed heeft geplaatst.

Daarnaast hebben gemeenten een **regierol** in de warmtetransitie. Gemeenten voeren regie op wanneer in welke wijk wordt gewerkt aan de transitie naar een aardgasvrije warmtevoorziening. Uit de interviews komt naar voren dat de gemeente recentelijk deze regierol naar zich heeft toetrokken, wat bijdraagt aan een duidelijke richting van de warmtetransitie.

Verder is ook de rol van **kenniscentrum** terug te zien. Lingewaard voert namelijk vaak in samenwerking met andere partners onderzoeken en pilots uit om kennis op te doen. Daarnaast is naar voren gekomen dat Lingewaard een landelijke koploper is als het gaat om funderingsschade door droogte.

5 Doelmatigheid

5.1 Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf toetsen we de bevindingen uit dit hoofdstuk aan het normenkader.

Tabel 11 – Normenkader *Doelmatigheid (efficiëntie): de mate waarin de doelstellingen worden behaald tegen de laagst mogelijke kosten*

Deelvraag: Wat is de omvang van de middelen (zowel capaciteit als budget) die de gemeente heeft ingezet om de ambities te realiseren?

Norm:

- De ambities en maatregelen staan in realistische verhouding tot het daarvoor beschikbaar gestelde budget en capaciteit (fte).
- De instrumenten worden voornamelijk gefinancierd met structurele middelen (in tegenstelling tot incidentele middelen).

Beoordeling: Voldoet deels aan de norm. Toelichting:

- De gemeente heeft veel ingezet op het werven van extra capaciteit en is voor het thema duurzaamheid gegroeid van 3,5 fte naar 10-11 fte. Waar eerst veel tijdelijke krachten waren, bestaat de bezetting nu voornamelijk uit vaste krachten.
- Op meerdere domeinen (klimaatadaptatie, mobiliteit, circulariteit) komt naar voren dat capaciteit een uitdaging is voor de uitvoering van ambities en beleid en om actief deel te nemen aan de regionale overlegstructuren.
- De gemeente heeft een vast Duurzaamheidsbudget dat gekort wordt vanwege het ravijnjaar.
- Voor biodiversiteit is op dit moment te weinig budget. Voor klimaatadaptatie is een beperkt budget beschikbaar, maar wordt budget bij de relevante domeinen vrijgemaakt.
- De gemeente zet veel in op het werven van externe middelen (o.a. CDOKE, PAW) om uitvoering te geven aan haar ambities.

5.2 Capaciteit

Structurele uitbreiding van capaciteit met het programma KEC

Tijdens de evaluatieperiode heeft de gemeente veel ingezet op het uitbreiden van haar capaciteit. In de eerdere evaluatie van Over Morgen kwam al naar voren dat een forse uitbreiding van capaciteit nodig was om met alle opgaven aan de slag te gaan. In totaal zou 13,75 fte nodig zijn om uitvoering te geven aan het herijkte beleidskader energietransitie. Dit heeft de gemeente stapsgewijs gedaan. Uit de interviews komt naar voren dat er tot drie jaar geleden ongeveer 2 vaste medewerkers op duurzaamheid actief waren. De rest van de benodigde fte werd vooral ingevuld door tijdelijke krachten. Uit de eerdere evaluatie van Over Morgen uit 2023 bleek dat er destijds zo'n 3,5 fte op het onderwerp energietransitie actief was. Bij het opzetten van het programma is veel ingezet op

uitbreiding van de capaciteit en het vasthouden van personeel door goed werkgeverschap te bieden. Uit de interviews blijkt dat de CDOKE-middelen vanuit het Rijk erg hebben geholpen om nieuwe medewerkers aan te nemen. In totaal is de huidige capaciteit voor het programma KEC rond de 9 fte. Tabel 12 laat zien hoe dit verdeeld is over de onderwerpen. Alle fte's zijn vast in dienst, op uitzondering van een projectleider warmte en de communicatieadviseur. Het programma heeft een extra communicatieadviseur aanvullend op de vaste communicatiemedewerkers van de gemeente. Voor circulariteit is recentelijk een nieuwe medewerker aangetrokken die het circulariteitsbeleid van de gemeente meer vorm gaat geven. De gemeente wil daarnaast de benodigde capaciteit om circulariteit mee te nemen in GWW-projecten gaan organiseren. Uit de interviews komt naar voren dat het vinden van meer capaciteit voor dit onderwerp wel een uitdaging blijft.

Tabel 12 – Verdeling van het aantal fte per onderwerp van het programma KEC

Onderwerp	Aantal fte
Klimaatadaptatie	0,45 fte
Energietransitie	6,1 fte
Circulaire economie	1,8 fte
Communicatieadviseur	0,6 fte
Totaal	8,95 fte

Naast de bovengenoemde fte's zijn er meerdere medewerkers zijdelings betrokken bij de onderwerpen uit het programma. De gemeente wil inzetten op een gedragen programma waar werknemers uit andere clusters en teams zich ook verantwoordelijk voor voelen om duurzaamheid in hun werk mee te nemen. Uit de interviews komt naar voren dat de professionalisering van het programma wel tijd vraagt van de betrokkenen en dat dit mede door de vele (externe) overleggen een uitdaging kan vormen.

Werkzaamheden rondom klimaatadaptatie en biodiversiteit verweven in meerdere gemeentelijke domeinen

Uit de interviews komt naar voren dat er nu 0,45 fte direct beschikbaar is voor klimaatadaptatie. Deze beperkte hoeveelheid had te maken met een destijds lastige financiële situatie toen de LAS werd opgesteld. Er is echter ook bewust voor gekozen klimaatadaptatie te laten verankeren in andere domeinen, dus de totale capaciteit valt uiteindelijk hoger uit. Zo wordt bijvoorbeeld de aanleg van waterberging tegen water-overlast opgepakt binnen het domein Water/Riolering. De aanleg van groen tegen hittestress wordt uitgevoerd door het domein Stedelijk Groen. De coördinator klimaatadaptatie is tegelijk ook beleidsadviseur voor het gemeentelijk watertakenplan (GWP). Dit is een voordeel, aangezien klimaatadaptatie dan ook een goede plek in het GWP krijgt en hierdoor extra middelen beschikbaar komen.

Voor biodiversiteit zijn er nu vijf personen actief die fulltime werkzaam zijn. De focusgebieden zijn verdeeld tussen deze personen, waarbij de een zich focust op natuur, landschap en biodiversiteit en iemand anders actief is op stedelijk groen en spelen en verantwoordelijk is voor het uitvoerende beleid. Daarnaast is er nog een medewerker die zich richt op groen en biodiversiteit in het landelijk gebied en zijn er nog een groenbeheerder en boombeheerder. Net zoals bij klimaatadaptatie geldt dat biodiversiteit verweven is in de functies en alle taken van deze medewerkers.

Gemeente is actief in meerdere regionale projecten, wat uitdagend kan zijn vanwege de beperkte capaciteit

Uit de interviews komt wel naar voren dat wat betreft klimaatadaptatie de gemeente in veel verschillende overlegtafels over klimaatadaptatie deelneemt. Zo is er een nieuwe regionale samenwerkingsagenda voor klimaatadaptatie en neemt de gemeente deel aan de GMR. Er zijn op dit moment te weinig mensen bij de gemeente om bij alle werkgroepen en regionale overlegtafels aan te sluiten. Er wordt nu intern een overlegstructuur opgesteld om met alle betrokkenen af te stemmen en bij te praten over alle regionale werkgroepen en overleggen.

Ook op het gebied van circulariteit worden veel regionale overleggen georganiseerd binnen GMR-verband, gericht op kennisdeling binnen de GWW. Deelname voor kleinere gemeenten hierbij is echter uitdagend vanwege onder andere capaciteitsgebrek. Maar juist vanwege beperkte capaciteit is het goed om wel op die samenwerking en kennisdeling in te zetten.

Te weinig capaciteit om uitvoering te geven aan duurzame mobiliteit

In het cluster mobiliteit zijn drie beleidsmedewerkers actief en één verkeerskundig projectleider. Ook is er nog één uitvoerende kracht voor mobiliteit die werkzaam is in een ander team. Naast deze medewerkers wordt er ook meer capaciteit ingehuurd omdat het team projectrealisatie van de gemeente niet voldoende projectleiders ter beschikking heeft. Uit de interviews komt naar voren dat er niet genoeg capaciteit is om duurzame mobiliteit goed op te pakken. Op dit moment is er niet iemand die zich specifiek op duurzame mobiliteit inzet. Met name de uitvoeringscapaciteit, projectleiders, is niet genoeg. Daarnaast zijn er veel ambities, zowel bij de gemeente als op regionaal niveau. Door de beperkte capaciteit moeten er keuzes gemaakt worden, waardoor sommige dingen niet goed opgepakt kunnen worden.

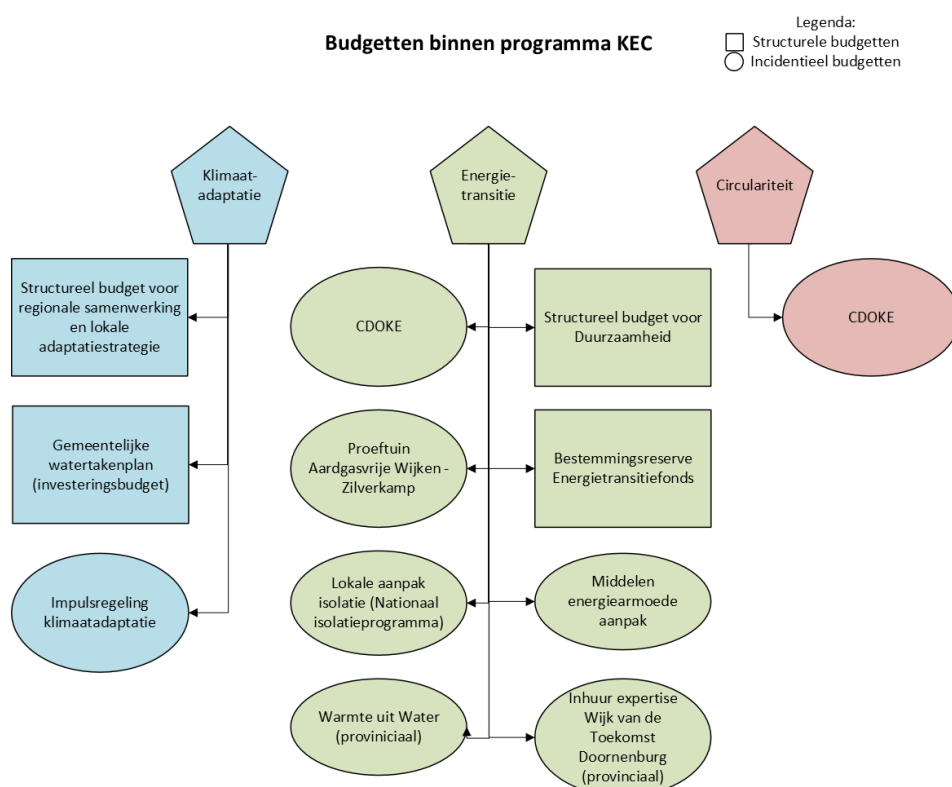
Inzet voor NEXTgarden in verschillende teams

De werkzaamheden voor dit tuindersgebied vallen onder verschillende teams bij de gemeente: de inzet voor opwek en het warmtenet valt onder het strategische cluster duurzaamheid, terwijl de ruimtevraag juist onder het cluster economie valt.

5.3 Middelen

Voor het programma KEC zijn de middelen van de drie beleidslijnen (klimaatadaptatie, energie en circulair) gekoppeld. Figuur 11 laat een overzicht zien van de budgetten, gestructureerd in incidentele budgetten en structurele budgetten.

Figuur 11 – Overzicht van de budgetten binnen het programma KEC

Bron: (Gemeente Lingewaard, 2025).

5.3.1 Structurele middelen

Structureel duurzaamheidsbudget wordt gekort vanwege het 'ravijnjaar'

In de evaluatieperiode was er een structureel jaarlijks duurzaamheidsbudget beschikbaar van € 245.000, onderverdeeld in algemene duurzaamheid en de pijlers van het energietransitiebeleid (zie Tabel 13). Dit budget was exclusief personele lasten. In 2025 is het budget ingekort tot € 195.000 vanwege het aankomende ravijnjaar. Te zien is dat in 2021 en 2022 de onderverdeling in het budget gelijk was. De onderverdeling tussen de pijlers lijkt niet te zijn opgenomen in de begroting van 2024. In 2025 is de verdeling aangepast. Het budget voor energiebesparing is opgehoogd, en de budgetten voor duurzaamheid, energietransitie algemeen en duurzame opwek zijn naar beneden gesteld.

Dit komt onder andere doordat de jaarlijkse bijdrage aan het energieloket van € 140.000 is opgenomen onder de pijler energiebesparing.

Tabel 13 – Overzicht van het structurele duurzaamheidsbudget en de onderverdeling tussen de onderwerpen tussen 2020-2025¹⁷

Begrotingsjaar	Onderwerp	Bedrag
2020	Energienloket	€ 35.000
	Energiebesparing inwoners	€ 10.000
	Subsidie Lingewaard Energie	€ 15.000
	Opwek duurzame energie	€ 20.000
	Warmtetransitie	€ 30.000
	Energiemonitoring	€ 10.000
	Regionale Energiestrategie	€ 25.000
	Verduurzaming bedrijven	€ 40.000
	Verduurzaming gemeentelijke organisatie	€ 30.000
	Overig	€ 30.000
	Totaal	€ 245.000
2021 t/m 2022	Duurzaamheid	€ 50.000
	Energietransitie, algemeen	€ 75.000
	Pijler 1 Energiebesparing	€ 90.000
	Pijler 2 Duurzame opwek	€ 15.000
	Pijler 3 Warmtetransitie	€ 15.000
	Totaal	€ 245.000
2023	Duurzaamheid	€ 245.000
2024	Duurzaamheid en energietransitie	€ 245.000
2025	Duurzaamheid	€ 5.000
	Energietransitie algemeen	N.v.t.
	Pijler 1 Energiebesparing	€ 160.000
	Pijler 2 Duurzame opwek	€ 5.000
	Pijler 3 Warmtetransitie	€ 25.000
	Totaal	€ 195.000

¹⁷ Bronnen: [Wat mag het kosten? | Begroting 2020 Wat mag het kosten?](#) | [Begroting 2021 Wat mag het kosten?](#) | [Begroting 2022 Wat mag het kosten?](#) | [Begroting 2024 Wat mag het kosten?](#) | [Begroting 2025](#)

Deel budget revitalisering van de Zilverkamp voor duurzaamheid

Er is specifiek budget voor de revitalisering van de Zilverkamp. Dit budget is gebruikt voor verschillende herinrichtingen van de wijk. Vanuit deze middelen is in totaal € 250.000 beschikbaar gesteld voor duurzaamheid in de wijk. Medio 2020 was hier nog € 180.000 van over. In de begroting voor 2024 is genoemd dat er nog € 160.000 over was. In de tussenliggende jaren en in 2025 wordt dit budget niet vermeld in de begroting.

Jaarlijkse bijdrage aan het energieloket en stichting Lingewaard Energie

De gemeente geeft jaarlijks een subsidie aan Lingewaard Energie voor het uitvoeren van het energieloket. De stichting dient hiervoor jaarlijks een plan en begroting in, en legt aan het eind van het jaar verantwoording af. Niet gebruikte middelen worden teruggestort naar de gemeente. Door de inzet van vrijwilligers vanuit de stichting blijven de kosten voor het energieloket relatief lager. In de begroting van 2020 was er € 35.000 voor het energieloket gereserveerd en € 15.000 voor Lingewaard Energie. In de tussenliggende jaren is geen specifiek bedrag genoemd. In 2024 was de bijdrage opgehoogd naar € 150.000 vanwege de toename van de energieadvies aanvragen. In 2025 bedroeg de subsidie € 140.000. Er is uitgesproken dat de subsidie voor de stichting wordt voortgezet. Voor komend jaar wordt wel 10% gekort op de subsidie, vanwege het 'ravijnjaar'.

Middelen voor klimaatadaptatie deels vanuit het Gemeentelijk Watertakenplan (GWP)

De gemeente hanteert de strategie dat klimaatadaptatie moet landen binnen bestaande beleidsdomeinen. Dit vertaalt zich in dat deze domeinen zelf de benodigde (investerings)budgetten moeten regelen. Voorbeelden zijn het domein Stedelijk Groen die zelf investeert in het vergroenen van de openbare ruimte of het domein Wegen dat de kosten dekt voor waterdoorlatende/groene verharding. In de LAS en de uitvoeringsagenda zelf is daarom een kleiner budget opgenomen voor algemenere maatregelen. Voor de meeste domeinen moeten er nog actualisaties gedaan worden van beleidsplannen, wat een geschikt moment is om budget vrij te maken voor klimaatadaptatieve maatregelen. Voor het Gemeentelijk Watertakenplan (GWP) is dit in 2022 al gedaan. De gemeenteraad heeft gekozen voor het hoogste ambitieniveau voor het GWP, met veel ruimte voor duurzaamheid en klimaatadaptatie. Dit heeft als resultaat gegeven dat er een extra investeringsbudget van 2,7 miljoen euro voor de periode 2023-2027 vrijkwam. Acties georganiseerd voor bewoners worden zowel uit de LAS als het GWP gefinancierd, zie Tabel 14.

Tabel 14 – Overzicht van het budget voor verschillende klimaatadaptatie maatregelen gericht op bewoners

Maatregel	Budget
Regentonactie	Max. € 50.000 vanuit het GWP (2023-2027)
Afkoppelcoach	Max. € 51.000 vanuit het GWP (2023-2027)
Tuincoach	Max. € 5.000 vanuit de LAS
Tegeltaxi	Max. € 1.000 vanuit de LAS

Middelen voor klimaatadaptatie zijn verdeeld onder lokale uitvoering en bijdrage aan regionale aanpak

De opgenomen middelen in de begroting voor klimaatadaptatie bestaan zowel uit het budget voor de LAS als de bijdrage aan het regionale samenwerkingsverband KAR, waarbinnen de RAS wordt opgesteld. In de begroting uit 2024 was voor het thema klimaatadaptatie € 94.000 opgenomen. In 2025 was er € 87.800 begroot¹⁸. Het meest recente budget laat dus de benodigde middelen zien voor de lokale uitvoering en de regionale bijdragen. Van de € 87.800 is € 41.800 beschikbaar voor de lokale uitvoering en € 46.000 voor de regionale bijdrage. De regionale bijdrage is vanaf 2025 verhoogd, voorheen bedroeg dit namelijk € 15.000.

Op dit moment te weinig budget voor biodiversiteitsbeleid

Op het gebied van biodiversiteit kwam tijdens de interviews naar voren dat er op het moment te weinig budget is. Hoewel in andere gemeenten er specifiek budget voor biodiversiteit is gereserveerd binnen het budget voor klimaatadaptatie, is dit in Lingewaard (nog) niet het geval.

Afvalstoffenheffing kostendekkend, andere benodigde middelen moeten nog in kaart worden gebracht

Op gebied van grondstoffenbeleid hanteert de gemeente een afvalstoffenheffing die 100% kostendekkend is en voorziet in de benodigde middelen voor afvalinzameling en -verwerking. Daarnaast kwam tijdens de interviews naar voren dat het textiel wordt opgehaald door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, dat is goedkoper. Het verschil in kosten wordt teruggebracht naar goede doelen in de gemeente. Verder is de gemeente in 2025 bezig met het opzetten van een beleidsplan voor circulariteit. De benodigde middelen hiervoor worden daarmee ook in kaart gebracht.

Voor nu genoeg mobiliteitsbudget, beperkende factor voor uitvoering is uitvoeringscapaciteit

Op het gebied van mobiliteit blijkt uit de interviews dat er genoeg budget is, maar dat de beperkende factor hier met name de uitvoeringscapaciteit is, waardoor er niet genoeg uitvoering kan worden gegeven aan ambities.

5.3.2 Incidentele middelen

Gemeente zet in op het werven van externe middelen

De gemeente heeft in de evaluatieperiode ook extern geld verworven en subsidiestromen binnengehaald. Dit is belangrijk om de doelstellingen te halen. De gemeente heeft hiervoor middelen nodig vanuit de regio, provincie en het Rijk aangezien gemeentelijke begrotingen steeds meer onder druk komen te staan. Een paar voorbeelden die in de

¹⁸ In 2024 was er geen bijdrage aan de regionale samenwerking begroot, aangezien de nieuwe uitvoeringsagenda voor de RAS moest worden vastgesteld. Echter vielen de kosten hoger uit, omdat in 2024 de personeelskosten nog waren opgenomen. Dit is vanaf 2025 niet meer opgenomen onder deze post.

interviews werden genoemd is dat de gemeente vanuit de regio middelen heeft gekregen voor de verduurzaming van NEXTgarden. Daarnaast werkt de gemeente samen met Alliander aan aquathermie, en voor een onderzoek naar geothermie is veel geld gekomen vanuit EBN en de provincie. Op het gebied van klimaatadaptatie heeft de gemeente de Impulsregeling Klimaatadaptatie ontvangen vanuit het Rijk. Dit betreft een co-financieringsregeling, waarbij 33% door het Rijk werd gefinancierd. De aanvraag liep via het samenwerkingsverband KAR. Lingewaard heeft in 2023 voor zeven projecten de subsidie aangevraagd. In totaal is € 355.337 toegekend. De projecten dienen uiterlijk in 2027 te zijn afgerond.

Energietransitiefonds

De gemeente heeft naast haar structurele duurzaamheidsbudget een Energietransitiefonds. Het fonds is in 2020 ingesteld en had een startkapitaal van € 773.670, minus onttrekkingen uit 2019. De gemeente kan beroep doen op dit fonds wanneer zij al haar structurele middelen besteed heeft. Het fonds is een vorm van tijdelijke middelen, de middelen in het fonds zijn namelijk eindig en worden niet structureel aangevuld. Het fonds kan aangevuld worden met mogelijke opbrengsten. Zo blijkt uit de jaarrekening 2023 dat er middelen vanuit de uitvoering voor het klimaatakkoord zijn toegevoegd aan het fonds (€ 307.000) en de aflossing van een lening door het Gietwaterbedrijf (€ 87.500)¹⁹. De jaarlijkse aflossing van de lening van het Gietwaterbedrijf worden gestort in het Energietransitiefonds.

In de begroting (zie Tabel 15) is jaarlijks tussen de € 300.000 en € 350.000 begroot als onttrekkingen uit het fonds. In de praktijk bleek echter dat deze bedragen niet volledig zijn ingezet vanwege de inzet van subsidiegelden, waarna het resterende bedrag terug in het fonds werd opgenomen. De gemeente heeft in 2024 voor het eerst geen beroep gedaan op het fonds. In de begroting wordt gesproken dat naar verwachting de middelen uit het energietransitiefonds in 2026/2027 uitgeput zullen zijn.

Tabel 15 – Overzicht van de begrote middelen uit het Energietransitiefonds over de periode 2020-2025

Begrotingsjaar	Thema	Middelen
2020	Energiebesparing	€ 100.000
	Duurzame energie opwekken	€ 200.000
	Totaal	€ 300.000
2021	Energietransitie algemeen	€ 25.000
	Energiebesparing	€ 25.000
	Duurzame opwek	€ 150.000
	Warmtetransitie	€ 140.000
	Totaal	€ 340.000

¹⁹ [Wat heeft het gekost? | Jaarstukken 2023](#)

Begrotingsjaar	Thema	Middelen
2022	Energietransitie algemeen	€ 15.000
	Energiebesparing	€ 75.000
	Duurzame opwek	€ 100.000
	Warmtetransitie	€ 150.000
	Totaal	€ 340.000
2023	Niet bekend	Niet bekend
2024	Totaal	€ 350.000
2025	Energietransitie algemeen	€ 95.000
	Energiebesparing	€ 215.000
	Duurzame opwek	€ 5.000
	Warmtetransitie	€ 35.000
	Totaal	€ 350.000

CDOKE-middelen ingezet voor vormgeven KEC-programma

De gemeente Lingewaard heeft in de jaren 2023-2025 jaarlijks CDOKE-middelen ontvangen. Deze middelen heeft de gemeente ingezet voor het aantrekken van structureel, vast personeel om het KEC-programma vorm te geven. Deze middelen worden doorgezet t/m 2030.

Tabel 16 – Overzicht van gegunde CDOKE-middelen aan de gemeente Lingewaard.

Jaar	CDOKE-middelen
2023	€ 776.682
2024	€ 783.728
2025	€ 790.773

Bron: [Overzicht bedragen per gemeente en provincie](#).

Post voor investeringen in windprojecten

In de meerjarenbegroting is ook los van het duurzaamheidsbudget een post gereserveerd voor investeringen in windenergieprojecten. Dit bedraagt in totaal € 125.000. Het budget is ingezet voor de begeleiding van het windpark Caprice.

Meerjarenbudget voor zon op dak

In de meerjarenbegroting is daarnaast in 2020 een budget gereserveerd voor het realiseren van zon op dak op gemeentelijk vastgoed van € 1.650.000. Deze middelen zijn in 2020 ingezet voor het realiseren van 3.274 zonnepanelen op daken van zes gemeentelijke gebouwen.

PAW-budget voor de Zilverkamp

In 2020 heeft de gemeente een subsidie gekregen vanuit het Rijk in kader van het PAW-traject. In totaal bedroeg deze subsidie € 4,15 miljoen. Hiervan is € 3,5 miljoen gereserveerd voor de onrendabele top van de warmtetransitie. € 650.000 is gereserveerd voor het financieren van onderzoeken en communicatie en participatie. Voor de periode 2025-2028 is € 540.000 inzetbaar. Dit wordt ingezet voor het verdere traject richting het realiseren van een warmtenet in de Zilverkamp t/m 2028.

SPUK Lokale Aanpak Isolatie

De gemeente heeft in het kader van de Nationale Isolatieprogramma (NIP) € 3,1 miljoen ontvangen. Deze middelen zet de gemeente in om inwoners te stimuleren hun woningen te isoleren, dit doet de gemeente in de vorm van een subsidie.

SPUK-energiearmoede

De gemeente heeft middelen ontvangen in teken van energiearmoede. De gemeente heeft hiervoor een energiesteun project opgezet met Welzijn Lingewaard, waarbij bewoners laagdrempelige ondersteuning wordt aangeboden. Daarnaast heeft de gemeente sinds juli 2025 een witgoedregeling opgezet met deze middelen. Begin dit jaar was er nog € 440.000 beschikbaar vanuit deze middelen.

Groenfonds en Landschapsfonds voor biodiversiteit maatregelen

De gemeente Lingewaard heeft twee fondsen die gebruikt worden voor het treffen van biodiversiteit maatregelen: het Groenfonds en het Landschapsfonds:

1. Het Groenfonds wordt aangevuld met middelen als financiële compensatie wanneer tijdens woning- of wegenbouw er groen wordt verwijderd en dit niet gecompenseerd wordt door nieuw groen.
2. Het Landschapsfonds wordt aangevuld met middelen bij woningbouwprojecten in landelijk gebied.

6 Interne en externe samenwerking

6.1 Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf toetsen we de bevindingen uit dit hoofdstuk aan het normenkader.

Tabel 17 – Normenkader *Interne samenwerking*

Deelvraag: Hoe verloopt de ambtelijke samenwerking tussen de verschillende beleidsterreinen?
Norm: • Duurzaamheidsdoelstellingen werken integraal door in de verschillende beleidsterreinen. • De gemeente benut de synergieën tussen de beleidsterreinen en pakt eventuele knelpunten aan. Beoordeling: Voldoet grotendeels aan de norm. Toelichting: • In de afgelopen jaren heeft de gemeente grote inzet gepleegd om de integraliteit van de duurzaamheidsthema's te borgen in het programma KEC. • Naast het directe programmteam zijn er meerdere teams binnen de gemeente die aan duurzaamheidsthema's werken en daarvoor samenwerken met het programmteam KEC. • Er is meer aandacht nodig voor de integraliteit van circulariteit, bijvoorbeeld bij GWW, beheer en woningbouw.

Tabel 18 – Normenkader *Externe samenwerking*

Deelvraag: Hoe betreft de gemeente stakeholders bij het duurzaamheidsbeleid en hoe verloopt de samenwerking met deze stakeholders?
Norm: • De gemeente betreft stakeholders bij zowel het opstellen als het uitvoeren van het duurzaamheidsbeleid. • Stakeholders ervaren de samenwerking met de gemeente als positief. Beoordeling: Voldoet grotendeels aan de norm. Toelichting: • De gemeente werkt regelmatig samen met woningcorporatie Waardwonen op de thema's energietransitie en klimaatadaptatie. De samenwerking wordt als positief ervaren, al zijn enkele voorgenomen samenwerkingsacties niet tot uitvoering gekomen. • De gemeente neemt zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau een actieve rol in binnen de GMR en vraagt partners om input voor het gemeentelijke beleid. • De gemeente betreft bewonersinitiatieven in wisselende mate bij het opstellen van beleid en het uitvoeren van projecten.

Deelvraag: Hoe dragen inwoners en maatschappelijke organisaties bij aan de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid en op welke manier stimuleert/ondersteunt de gemeente hen hierbij?

Norm:

- De gemeente zorgt ervoor dat de juiste randvoorwaarden aanwezig zijn, waarmee zij inwoners en andere partijen stimuleert tot of ondersteunt bij het nemen van duurzaamheidsmaatregelen.
- De gemeente zet zowel juridische, economische als communicatieve beleidsinstrumenten in om andere partijen te stimuleren tot het nemen van maatregelen.

Beoordeling: Voldoet deels aan de norm. Toelichting:

- De gemeente werkt samen met bewonersinitiatieven op meerdere thema's. Op het thema energietransitie draagt de gemeente financieel bij aan Stichting Lingewaard Energie. Tegelijkertijd wordt de rol van de gemeente niet altijd als ondersteunend ervaren, soms zelfs als remmend.
- Op het thema biodiversiteit is er een goede samenwerking tussen de gemeente en bewonersinitiatieven: de bewonersinitiatieven worden tijdig betrokken en worden op verschillende manieren ondersteund door de gemeente.
- De gemeente werkt samen met bewonersinitiatieven aan het informeren van bewoners over duurzaamheid.
- Er worden obstakels ervaren bij verduurzamingstrajecten van corporatiewoningen met betrekking tot vergunningstrajecten vanuit de gemeente.
- Waardwonen kreeg bij het opstellen van haar flora- en faunaplan geen ondersteuning vanuit de gemeente.

6.2 Interne samenwerking

Programma KEC is opgestart vanuit de wens om duurzaamheidsambities in samenhang op te pakken

Zoals eerder benoemd zijn de duurzaamheidsthema's sinds begin 2025 ondergebracht in een programma. Voorheen werden de thema's separaat opgepakt en was de aanpak lange tijd gefragmenteerd. Vanuit de directie kwam echter een aantal jaren geleden de wens om meer programmatisch te werken om beter te kunnen sturen en duidelijkere kaders te hebben om duurzaamheidsambities concreter en effectiever vorm te geven. Dit betekende een overgang naar een aanpak waarin doelen, middelen en samenwerkingen beter op elkaar worden afgestemd. Het proces richting het programmatisch werken is in 2023 gestart. Het programma is rond half februari 2025 vastgesteld door het college, *waarna het* ter informatie naar de raad is gestuurd. Het programma is vastgesteld voor de periode tot 2030.

Een apart programma voor duurzaamheid heeft voordelen. Door de thema's te bundelen in de KEC-structuur, kan de voortgang centraal worden gecoördineerd en de onderlinge samenwerking worden versterkt. Als duurzaamheid wordt belegd in de lijnorganisatie, bestaat het risico dat het thema wordt ondergesneeuwd als slechts één van de vele ambities die de gemeente moet realiseren. Hoewel een programma goed is om extra aandacht te vragen voor een onderwerp als duurzaamheid, is een programma altijd tijdelijk. Uiteindelijk moet het onderwerp ondergebracht worden in één afdeling of meerdere relevante afdelingen in de lijnorganisatie.

Er zijn ook plannen voor soortgelijke programma's voor mobiliteit en woningbouw. Hierbij is het wel belangrijk om de verschillende programma's goed met elkaar te laten interacteren.

Nauwe samenwerking met andere teams binnen de gemeente

Er is een cluster gevormd van personen die direct betrokken zijn bij het programma KEC. Naast samenwerking binnen het programma is er ook samenwerking met andere teams. Vanuit het programma wordt bijvoorbeeld gewerkt met het team Verduurzaming gemeentelijk vastgoed en inkoop. Hoewel beide onderwerpen niet belegd zijn binnen het programma KEC, denkt het programma wel met deze teams mee over hoe zij duurzaamheid mee kunnen nemen in projecten. De primaire verantwoordelijkheid voor het meenemen van duurzaamheid in projecten, ligt primair bij de teams. Uit de interviews blijkt dat er binnen de teams steeds meer bewustwording komt voor duurzaamheid. Naast deze samenwerking, heeft het programma KEC nauw contact met het team wonen op het gebied van de prestatieafspraken met woningcorporaties. Uit de interviews blijkt dat met name de programmamanager de vaste factor is binnen het team en goed te vinden en aan te spreken is voor andere teams binnen de organisatie.

Projectleider duurzaamheid binnen het cluster projectrealisatie

Binnen het cluster projectrealisatie werken twee mensen specifiek aan duurzaamheid: een projectleider en een projectondersteuner. Wanneer projecten van beleid naar projectuitvoering gaan, wordt dit overgebracht naar het cluster projectrealisatie. Hier wordt dan een specifieke projectleider duurzaamheid aan gekoppeld. De voortgang wordt dan weer teruggerapporteerd aan het programmateam. Dit was 2-3 jaar geleden nog niet het geval.

Behoefte aan borging van circulariteit in verschillende domeinen

Het thema circulariteit beslaat meerdere domeinen, zoals grond-, weg- en waterbouw (GWW), beheer en woningbouw. De gemeente zet zich in op interne bewustwording bij alle teams die zich bezighouden met GWW-projecten. Uit de interviews komt naar voren dat er behoefte is aan meer structurele borging van circulaire inkoop en bouw binnen de gemeentelijke organisatie. Het is tot nu namelijk onvoldoende duidelijk hoe deze domeinen circulariteit meenemen in hun werk en uitvoering. Vanuit het team circulariteit wordt wel het initiatief genomen om zaken rondom de inzameling van afval meer circulair te maken (bijvoorbeeld: vervangen van staal door gerecycled PET in ondergrondse afvalcontainers en tests met het leasen en hergebruiken van afvalbakken), maar dit is geen formeel beleid.

Aandacht voor integraliteit van klimaatadaptatie binnen de gemeente

Bij klimaatadaptatie komen meerdere domeinen samen. Bij vergroening van de openbare ruimte, bijvoorbeeld, is het domein Wegen verantwoordelijk voor het ontstenen, en het domein Groen voor nieuwe aanplant en voor groenonderhoud. Vanuit het thema klimaatadaptatie wordt ingezet op bewustwording binnen de organisatie. Zo zijn er presentaties gegeven bij verschillende teams. Uit de interviews blijkt dat er bij de teams steeds meer bewustzijn is over klimaatadaptatie en dat het steeds meer wordt meegenomen door projectleiders, beleidsadviseurs en het team beheer. Een voorbeeld hiervan is dat, hoewel dit nog niet in het wegenbeleid is opgenomen, in de praktijk al wel

wordt gewerkt met waterdoorlatende verharding. Ook zijn de domeinen duurzaamheid en klimaatadaptatie betrokken in de projectgroep voor het opstellen van het omgevingsprogramma landbouw, natuur en biodiversiteit (LNB), samen met collega's vanuit recreatie en erfgoed. De kerngroep van dit omgevingsprogramma bestaat uit drie collega's vanuit de afdeling groen.

6.3 Externe samenwerking

6.3.1 Samenwerkingsverbanden

Tabel 20 geeft de samenwerkingsverbanden weer waarin de gemeente Lingewaard deelneemt op het gebied van duurzaamheid.

Tabel 20 – Samenwerkingsverbanden op het gebied van duurzaamheid waarin Lingewaard deelneemt

Samenwerkingsverband/-partner	Duurzaamheidsthema	Beschrijving
Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR)	Alle thema's	De GMR is een samenwerkingsverband van zeventien gemeenten op basis van een gemeenschappelijke regeling. Binnen de GMR wordt onder andere samengewerkt aan deze thema's: 1. Circulaire bouw en infrastructuur. 2. Circulaire economie: grondstoffen en ketens. 3. Water en klimaatadaptatie. 4. Transitie naar duurzame energie. Samenwerking vindt op ambtelijk en bestuurlijk niveau plaats.
RES Arnhem-Nijmegen	Energietransitie	Regionale Energie Strategie voor de regio Arnhem-Nijmegen. Dit wordt binnen de GMR-samenwerking opgepakt.
WNL	Energietransitie	Gemeentelijk warmtebedrijf met Firan en Duurzame Energienetwerken Gelderland.
Woningcorporatie Waardwonen	Energietransitie, klimaatadaptatie	In de prestatieafspraken leggen de gemeente en woningcorporatie afspraken vast met betrekking tot duurzaamheid. In de prestatieafspraken zijn onder andere afspraken gemaakt op de volgende thema's: 1. Bewustwording huurders. 2. Nieuwe technologische ontwikkelingen. 3. Aardgasloze wijken. 4. Klimaatadaptatie. 5. Circulair nieuwbouwen. 6. Duurzaamheidsbeleid.
Regionaal Expertiseteam Energie (REE)	Energietransitie	Het REE is een initiatief van de zestien gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen en ondersteunt bedrijven en ondernemers bij hun verduurzaming.
NEXTgarden		In samenwerking met Firan wordt gewerkt aan de uitbreiding van het warmtenet.

Samenwerkingsverband/-partner	Duurzaamheidsthema	Beschrijving
Klimaatactief Rivierenland (KAR)	Klimaatadaptatie en biodiversiteit	Samenwerking van gemeenten in Rivierenland, waterschap Rivierenland en de provincie Gelderland. De Regionale Adaptatie Strategie is opgesteld en er wordt samengewerkt aan de hand van een uitvoeringsagenda.
NAL-samenwerkingsregio Oost	Duurzame mobiliteit	Dit samenwerkingsverband is van provincies Gelderland en Overijssel en de inliggende netbeheerders. De samenwerkingsregio ondersteunt gemeenten bij de uitrol van laadinfrastructuur, onder andere door het delen van kennis en het organiseren van aanbestedingen voor laadpalen in de publieke ruimte. Gemeente Lingewaard maakt onderdeel uit van de kopgroep van gemeenten bij het opstellen van een integrale laadvisie.
Slim & Schoon Onderweg	Duurzame mobiliteit	In dit samenwerkingsverband werken achttien gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen samen aan een beter bereikbare en schonere regio. Er wordt samengewerkt met provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, het bedrijfsleven (VNO-NCW, werkgevers) en vervoerders.

Gemeente Lingewaard speelt zowel ambtelijk als bestuurlijk een proactieve rol binnen de GMR

Gemeente Lingewaard is binnen de GMR actief bij meerdere opgaven. Voor mobiliteit vindt samenwerking plaats binnen de opgave 'de verbonden regio'. Verdere duurzaamheidsonderwerpen worden behandeld in de opgave 'de circulaire regio'. Ook werkt de gemeente binnen de GMR aan de RES 2.0 (Regionale Energiestrategie).

Uit de interviews blijkt dat Lingewaard binnen de regio wordt gezien als een ambitieuze gemeente die actief deelneemt aan de regionale overleggen. De gemeente heeft onder andere verduidelijking gebracht in de verdeling van rollen en taken tussen de GMR en de gemeenten, wat heeft geholpen in het aanbrengen van structuur in de regio. Voor het ambtelijk platform Circulaire Regio is de programmamanager van Lingewaard het vaste aanspreekpunt. De programmamanager sluit aan bij de overleggen en zorgt ervoor dat de relevante beleidsmedewerkers worden betrokken. Ook voor het programma circulair en conceptueel bouwen zijn er nu vaste contactpersonen bij de gemeente Lingewaard. Uit de interviews zijn daarnaast de volgende punten naar voren gekomen met betrekking tot de activiteiten en rol van de gemeente Lingewaard binnen de GMR:

- Binnen de RES stelt de gemeente zich actief en professioneel op. Met de vastgestelde energievisie laat de gemeente Lingewaard zien dat ze haar bijdrage levert aan het regionale opwekbod met zowel zonne- als windprojecten.
- Op het gebied van biodiversiteit en isolatie heeft de GMR een tijdelijke coördinerende rol op zich genomen voor het ontwikkelen van het Soorten

Management Plan. Dit blijft in de provincie Gelderland namelijk achter in vergelijking met andere provincies. Lingewaard heeft zich direct aangesloten bij dit traject.

- Circulariteit: de gemeente heeft met twee andere gemeenten in de regio geholpen met het opstellen van een memo voor het Bestuurlijk Platform Circulaire Regio (voorjaar 2024). De gemeente Lingewaard heeft een aantal sessies georganiseerd om haar duurzaamheidsbeleid vorm te geven. Lingewaard heeft de GMR uitgenodigd om mee te denken over het onderwerp circulariteit.
- Op het gebied van klimaatadaptatie was de afstemming met de GMR te beperkt. Inmiddels is dit wat verbeterd.
- Op het gebied van mobiliteit denken ambtenaren van de gemeente Lingewaard actief mee met de regionale plannen, bijvoorbeeld bij de gebiedsgerichte corridoraanpak A325, waar het gaat over duurzame mobiliteit. Daarnaast is de mobiliteitsvisie van de gemeente Lingewaard tot stand gekomen in samenwerking met de GMR. De visie van Lingewaard sluit dus goed aan op het beleid van de GMR.

Op bestuurlijk niveau speelt Lingewaard binnen de regio een bovengemiddelde rol doordat meerdere wethouders speerpunttrekkers zijn binnen de GMR (wethouder Maarten van den Bos is één van de bestuurlijk trekkers voor de RES, wethouder Rene Derksen is bestuurlijk trekker voor het regionale fietsbeleid en wethouder Aart Slob was een van de bestuurlijk trekkers van het regionale project over circulaire GWW). Bovendien is de burgemeester binnen de GMR actief op het gebied van duurzame mobiliteit. Uit de interviews blijkt dat de samenwerkingspartners erg tevreden zijn over hoe de wethouders zich binnen de RES en bij het fietsbeleid opstellen, namelijk proactief en benaderbaar.

Uit de interviews blijkt dat de GMR een waardevolle samenwerking is, maar dat er wel veel overleggen zijn die veel tijd innemen. Binnen de gemeente Lingewaard is hier niet altijd voldoende capaciteit voor. Lingewaard loopt ertegenaan dat grote gemeenten binnen de samenwerking meer fte beschikbaar hebben, waardoor het belang van kleinere gemeenten soms niet even goed wordt meegenomen. Om deze reden heeft de gemeente binnen de opgave 'de verbonden regio' veel contact met de gemeente Overbetuwe om de krachten te bundelen en te zorgen dat het belang van de kleinere gemeenten goed wordt vertegenwoordigd.

Klimaatactief Rivierenland

Op het gebied van klimaatadaptatie is de gemeente actief in het samenwerkingsverband Klimaat Actief Rivierenland (KAR), waar in totaal tien gemeenten bij betrokken zijn. Het waterschap levert een procescoördinator voor het samenwerkingsverband en ook de provincie is intensief betrokken. Uit de interviews kwam naar voren dat de gemeente Lingewaard veel tijd stopt in KAR, maar dat tegelijk het samenwerkingsverband veel oplevert. KAR werkt ook veel samen met de aangrenzende klimaatwerkregio Rijk van Maas en Waal.

6.3.2 Andere samenwerkingen

In deze paragraaf beschrijven we de samenwerkingen op het gebied van duurzaamheid met individuele partijen.

Waardwonen

De gemeente werkt regelmatig samen met woningcorporatie Waardwonen. Zo heeft Waardwonen een rol gespeeld bij het opstellen van de TVW. Op het gebied van klimaatadaptatie heeft de gemeente meerdere bijeenkomsten georganiseerd waar Waardwonen en het waterschap betrokken bij waren, waaronder een informatieavond over de impact van langdurige droogte op funderingen. Daarnaast overlegt de gemeente met Waardwonen over de inzet van de afkoppelcoach en tuincoach voor de aanleg van wadi's en groenstroken en het vergroenen en biodivers maken van tuinen. Straatgerichte afkoppelprojecten worden afgestemd met de gemeente. De projecten van de gemeente en Waardwonen kunnen op deze manier goed gekoppeld worden, zodat woningen van de woningcorporatie van de riolering afgekoppeld kunnen worden.

Uit de interviews komt naar voren dat de samenwerking tussen Waardwonen en de gemeente Lingewaard over het algemeen goed verloopt, maar dat een intensievere samenwerking op bepaalde vlakken gewenst is. Er is regelmatig overleg tussen de gemeente en de woningcorporatie, en de gemeente adviseert over de duurzaamheidsagenda van de woningcorporatie. Ook komt duurzaamheid aan bod in de prestatieafspraken. Op het gebied van de energietransitie is er nauwe betrokkenheid, bijvoorbeeld bij het warmtenet in Zilverkamp. Op gebied van klimaatadaptatie kwam naar voren dat enkele samenwerkingsacties niet zijn doorgegaan. Dit kwam met name doordat de budgetreserveringen van de gemeente en Waardwonen niet synchroon liepen. Waardwonen en de gemeente hebben bijvoorbeeld meerdere keren geprobeerd een gezamenlijke afkoppelcoach aan te stellen, maar dit is niet gelukt omdat de gemeente en Waardwonen niet in hetzelfde jaar budget hadden gereserveerd hiervoor. De afkoppelcoach is nu geregeld vanuit de gemeente.

Bij verduurzamingstrajecten van woningen ervaart Waardwonen obstakels door vergunningstrajecten. De gemeente Lingewaard heeft niet, zoals sommige andere gemeenten, een versoepelde vergunningsprocedure voor verduurzaming. Dit betekent dat bijvoorbeeld buitendakse isolatie een nieuwe omgevingsvergunning vereist, wat vertraging oplevert. Als het vergunningstraject soepeler zou verlopen, zouden verduurzamingsprojecten sneller kunnen worden uitgevoerd.

Op gebied van biodiversiteit is de gemeente nu bezig met een Soorten Management Plan (SMP) voor natuurinclusief isoleren, en zo verduurzaming van de gebouwde omgeving makkelijker te maken. Waardwonen is gevraagd om hier ook aan deel te nemen, maar de woningcorporatie heeft dit traject zelf al eerder doorlopen. Destijds heeft de woningcorporatie echter geen ondersteuning gekregen van de gemeente met betrekking tot het

flora en fauna plan. Waardwonen cofinanciert het SMP. Ook staan de eerdere onderzoeken van Waardwonen ter beschikking van de gemeente.

Stichting Lingewaard Energie

De gemeente werkt al meerdere jaren samen met stichting Lingewaard Energie. Deze samenwerking richt zich vooral op de energietransitie. Zo heeft de stichting zonnepanelen op scholen geplaatst en is de stichting verantwoordelijk voor het Energieloket. Op het gebied van klimaatadaptatie heeft de stichting op de website van het Energieloket een stuk opgenomen over het ontsteden en vergroenen van tuinen, maar verder neemt de stichting geen actieve rol in op het gebied van klimaatadaptatie. Op breder duurzaamheidsvlak organiseert de stichting samen met de gemeente een jaarlijkse Dag van de Duurzaamheid, gekoppeld aan de uitreiking van de Lingewaardse Duurzaamheidsprijs.

De stichting heeft vier keer per jaar een ambtelijk overleg met de gemeente, waarin wordt teruggeblikt op afgelopen kwartaal. Daarnaast is er twee keer per jaar bestuurlijk overleg met de wethouder en is er tussentijds telefonisch en per e-mail contact.

De stichting ondervindt echter meerdere obstakels in haar samenwerking met de gemeente. Uit de interviews komt naar voren dat er tot 2017 een goede samenwerking was tussen de stichting en de gemeente. Er was tot toen één vaste duurzaamheidscoördinator. Daarna volgden er veel personeelwisselingen. Dit bemoeilijkte de samenwerking doordat er weinig continuïteit en kennis en -ervaringsopbouw was. De stichting ondervindt hier nog steeds hinder van. Soms moet de stichting de gemeente namelijk bijpraten over wat er twee jaar geleden is uitgezocht. Tegelijkertijd wordt ook genoemd dat de afgelopen jaren is ingezet op het optimaliseren van de samenwerking, door samen te werken naar concrete en meetbare doelen. De gemeente en de stichting hebben goed afgestemd wat de gemeente verwacht en wat de stichting kan bieden. Vanuit de gemeente is er nu een beleidsadviseur energiebesparing die het vaste aanspreekpunt is voor het energieloket. De samenwerking met deze persoon loopt goed.

Daarnaast ondervindt de stichting bij het realiseren van nieuwe projecten soms weerstand van de gemeente rondom planologische processen. Een voorbeeld is een tweede drijvende zonnepark op het Zwanenwater. Dit zonnepark is door de gemeente tegengehouden, ondanks steun van de provincie Gelderland en het Rijk. Ook bij het nieuwe voorstel van agri-PV ondervindt de stichting weerstand van de gemeente. De gemeente geeft aan dat het realiseren van dit initiatief moeilijk is vanwege de RES 2.0 en de aangepaste verordening voor zon-op-land van de provincie.

Een ander voorbeeld van een obstakel dat tijdens de interviews naar voren kwam, is 'Operatie Isolatie'. Hiervoor is het regionale energieloket ingeschakeld zonder dat het lokale energieloket van de stichting hierover is geïnformeerd. Dit heeft tot veel vragen geleid bij het lokale energieloket. De ervaring is dat de stichting soms te laat wordt betrokken door de gemeente bij nieuwe beleidsvisies of -kaders.

Stichting Boomrijk Lingewaard

Stichting Boomrijk Lingewaard is actief in de gemeente en signaleert wanneer er een kapvergunning wordt aangevraagd en let daarbij op of de redenen om te kappen voldoende onderbouwd zijn. Daarbij is er goede medewerking vanuit de afdeling groen en landschap van de gemeente Lingewaard. Ook wordt de stichting tijdig betrokken. Zo denkt de stichting bij wegreconstructies mee over hoe de kap van bomen voorkomen kan worden en zo niet, wat herplantingsmogelijkheden zijn. De stichting ervaart de samenwerking met de gemeente als erg positief en gelijkwaardig.

Stichting Lingewaard Natuurlijk

De stichting Lingewaard Natuurlijk focust zich op natuur en biodiversiteit. De stichting krijgt soms ondersteuning vanuit de gemeente, bijvoorbeeld in de vorm van procesbegeleiding. De stichting denkt mee bij ontwikkelings- en woningbouwprojecten van de gemeente, omdat de stichting veel gebiedskennis heeft. Daarnaast organiseert de stichting samen met de gemeente informatieavonden over biodiversiteit, bijvoorbeeld over vleermuizen en een levende tuin. Ook neemt de stichting deel aan de gebiedstafels voor het opstellen van het programma landschap, natuur en biodiversiteit. Ook treedt de stichting op als adviseur in het project Dorpen in 't Groen.

7 Rol van de raad

7.1 Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf toetsen we de bevindingen uit dit hoofdstuk aan het normenkader.

Tabel 21 – Normenkader *Rol van de raad*

Deelvraag: Hoe wordt de gemeenteraad op de hoogte gehouden van de voortgang van het duurzaamheidsbeleid?

Norm:

- De gemeente stelt de raad periodiek en op een begrijpelijke manier op de hoogte van de voortgang van de doelen.

Beoordeling: Voldoet deels aan de norm. Toelichting:

- De gemeenteraad wordt via de P&C-cyclus op de hoogte gesteld van de voortgang. In de begroting en jaarstukken is een specifieke paragraaf opgenomen op het gebied van duurzaamheid. Daarin komen alle vier de thema's uit deze evaluatie expliciet aan bod.
- Ook worden er informatienota's gestuurd en zijn er op het raadsinformatieavonden gehouden, vooral op het gebied van de energietransitie.
- Er zijn wisselende geluiden over de kwaliteit van de informatievoorziening; sommige raadsleden vinden deze te fragmentarisch en inhoudelijk te technisch.
- De raadsleden kunnen niet beoordelen of de gemeente op koers ligt om haar doelstellingen te realiseren, omdat er enkel kwalitatieve terugkoppeling plaatsvindt van de uitgevoerde activiteiten. Er vindt geen effectmonitoring plaats en de raadsleden weten niet in hoeverre de maatregelen bijdragen aan het bereiken van de doelen.

Deelvraag: Hoe heeft de raad zijn kaderstellende en controlerende rol ingevuld?

Norm:

- De raad heeft eenduidige kaders voor het duurzaamheidsbeleid vastgesteld en heeft invulling gegeven aan de controlerende taakstelling en/of is daartoe in de gelegenheid gesteld.
- Raadsleden ervaren dat zij grip hebben op plan- en besluitvorming.

Beoordeling: Voldoet aan de norm. Toelichting:

- De raad wordt actief betrokken bij het opstellen van het duurzaamheidsbeleid, bijvoorbeeld bij het vaststellen van het ambitieniveau voor het klimaatadaptatiebeleid en het prioriteren van mobiliteitsmaatregelen.
- Ook pakt de raad zelf een actieve rol, bijvoorbeeld door vragen te stellen, moties in te dienen en ambitieus duurzaamheidsbeleid vast te stellen. De raad beseft zich dat regionale samenwerking belangrijk is in de uitvoering van het duurzaamheidsbeleid. Enkele raadsleden nemen dan ook deel in werkgroepen van de GMR.

Deelvraag: Hoe verloopt de samenwerking tussen de ambtelijke organisatie, het college van B&W en de gemeenteraad?

Norm:

- Zowel de ambtelijke als bestuurlijke organisatie ervaren de onderlinge samenwerking als positief.

Deelvraag: Hoe wordt de gemeenteraad op de hoogte gehouden van de voortgang van het duurzaamheidsbeleid?

Beoordeling: Voldoet grotendeels aan de norm. Toelichting:

- Uit de interviews blijkt dat de wethouder en het ambtelijke programmteam KEC samen de informatiebehoefte vanuit de raad peilen. Ook binnen het college wordt de samenwerking als positief en opbouwend ervaren.
- Een aandachtspunt dat werd benoemd in een interview, is dat er in de gemeenteraad soms moties worden aangenomen, terwijl er niet altijd voldoende ambtelijke capaciteit is voor het uitvoeren hiervan.

7.2 Monitoring richting de raad

Informatienota's en -avonden om gemeenteraad op de hoogte te brengen van de voortgang van de energietransitie

De informatie over duurzaamheid die met de gemeente wordt gedeeld, gaat vooral over de energietransitie. Zo zijn er de afgelopen jaren meerdere informatienota's gestuurd over netcongestie, de voortgang in de wijk Zilverkamp en de nieuwe rol van de gemeente in de warmtetransitie. Daarnaast zijn er verschillende raadsoriëntatieavonden (ROA) georganiseerd die dingen over een concreet onderwerp met een directe aanleiding, zoals over het omgevingsprogramma, het warmtenet in Zilverkamp en de energievisie. De laatste ROA was in september 2024 met als onderwerp de ontwikkeling van de Warmtewet, als inleiding voor het warmteprogramma. De ROA's worden meestal goed bezocht: van de meeste partijen zijn er wel een of enkele raadsleden aanwezig.

Nog nauwelijks sprake van effectmonitoring, wel kwalitatieve terugkoppeling aan de raad via P&C-cyclus

De belangrijkste manier waarop de gemeenteraad op de hoogte wordt gehouden van de voortgang op het thema duurzaamheid, is via de begrotingscyclus. In de begroting en jaarstukken wordt beschreven welke activiteiten het komende jaar op de planning staan en welke activiteiten de gemeente het afgelopen jaar heeft uitgevoerd. Voor alle vier de duurzaamheidsthema's uit deze evaluatie is een specifieke alinea opgenomen. De activiteiten worden kwalitatief beschreven. Tot op heden is er nog geen sprake geweest van (kwantitatieve) effectmonitoring, op een enkele informatienota uit 2021 na die gaat over de voortgang van de energietransitie.

De doelen zijn helder en duidelijk voor de raadsleden, maar het is niet altijd duidelijk hoe de doelen bereikt kunnen worden en in welke mate de beleidsmaatregelen bijdragen aan de doelen. Hierdoor is het voor de meeste raadsleden die we hebben geïnterviewd niet helder in hoeverre de gemeente op schema ligt om de duurzaamheidsdoelen te realiseren. Een voorbeeld voor de energietransitie: het doel van elektriciteitsneutraliteit in 2030 is duidelijk voor de raadsleden. Er ligt een voorstel voor het plaatsen van windmolens, maar het is de raadsleden niet duidelijk in welke mate deze windturbines bijdragen aan het doel. De raad zou het verhelderend vinden om meer inzicht te krijgen in wat de afzonderlijke maatregelen bijdragen aan de realisatie van het overkoepelende doel.

In het programmaplan KEC staat dat de gemeente monitoring gaat inrichten ten behoeve van de besturing van het nieuwe programma. Daarbij wil de gemeente zowel op inspanning- als effectniveau gaan monitoren. De gemeente heeft het voornemen om jaarlijks een effectrapportage op te leveren, en daarnaast de raad via de P&C-cyclus te informeren over de voortgang van de projecten (inspanningen). Ook heeft de gemeente in het programmaplan een DIN (doelen-inspanningen-netwerk) opgenomen, waarin de ambitie, doelen en inspanningen op een overzichtelijke manier aan elkaar worden gekoppeld. Dit kan tegemoetkomen aan de wens van de raad om meer zicht te krijgen op hoe doelen en maatregelen samenhangen.

Niet altijd te controleren of fte's en budget doelmatig zijn ingezet

Er zijn wisselende meningen over hoe transparant de gemeente is over waar de fte's en budget voor duurzaamheid voor worden ingezet. De begroting is hiervoor te abstract en de resultaten die met de projecten worden geboekt niet altijd duidelijk en worden niet gekwantificeerd. Andere raadsleden geven aan dat het begrijpelijk is dat niet alle activiteiten (bijvoorbeeld een informatieavond of gedragsinterventies) naar een concreet effect te vertalen zijn.

Wisselende meningen over kwaliteit en informatievoorziening

Uit het interview met de raad komen verschillende beelden naar voren over de kwaliteit van de informatievoorziening. Sommige raadsleden stellen dat de informatievoorziening fragmentarisch is en soms ad hoc, waardoor het lastig is om het overzicht te bewaren.

Over het algemeen zijn de stukken die aan de raad gestuurd worden begrijpelijk voor de raadsleden, al wordt van enkele rapporten (bijvoorbeeld over windenergie) gezegd dat ze te technisch zijn en veel tabellen bevatten.

Een partij geeft aan onvoldoende geïnformeerd te worden over de voortgang van de warmtetransitie in Zilverkamp. Daarom kiest deze fractie ervoor zich ook te laten informeren door externe experts.

Enkele suggesties die in het interview met de raadsleden werden genoemd om de informatievoorziening te verbeteren, zijn:

- een stoplichtsysteem (met toelichting) dat in een oogopslag de status van de verschillende projecten weergeeft;
- een raadsoriëntatieavond organiseren waar een overzicht wordt gegeven over het totale duurzaamheidsbeleid.

7.3 Controlerende en kaderstellende rol van de raad

Raad wordt actief betrokken bij vormgeven duurzaamheidsbeleid

De raad wordt actief betrokken bij de totstandkoming van het duurzaamheidsbeleid. Zo is er bij het opstellen van de Lokale Adaptatie Strategie (LAS) een enquête naar de raad gestuurd en zijn er klimaatgesprekken geweest. Ook is de raad betrokken bij de totstandkoming van het omgevingsprogramma Landbouw, Natuur en Biodiversiteit (LNB) via een raadsoriëntatieavond. Bij het thema klimaatadaptatie is de raad gevraagd om te kiezen voor een laag, gemiddeld of hoog ambitieniveau. Daarbij werden de belangrijkste voor- en nadelen en bijbehorende kosten van de drie opties aan de raad voorgelegd. Dit heeft de raad als prettig ervaren.

Ook op het gebied van mobiliteit is de gemeenteraad nauw betrokken geweest, waarbij de raad door middel van scores heeft aangegeven wat ze belangrijk vindt binnen het maatregelenprogramma.

Gemeenteraad pakt zelf ook actieve rol bij duurzaamheid

De ambtelijke organisatie geeft aan dat de gemeenteraad een actieve rol inneemt en ambitieuze visies vaststelt, zoals de energievisie A15. Er worden inhoudelijke discussies gevoerd, waarbij ook tegenstanders van bepaalde keuzes meedenken over wat volgens hen dan wel de juiste route zou zijn. Volgens de ambtenaren is er veel verantwoordelijkheidsgevoel binnen de raad.

Periodiek worden er vanuit de raad vragen gesteld, bijvoorbeeld over funderingsproblematiek. Daarnaast is het programma LNB via een motie uit de raad tot stand gekomen.

Raadsleden ook aangesloten bij regionale werkgroepen

Enkele raadsleden nemen namens de gemeenteraad van Lingewaard deel in een werkgroep van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR). De raad realiseert zich dat een groot deel van de activiteiten enkel succesvol geïmplementeerd kunnen worden in samenwerking met anderen, en dat de gemeente op sommige vlakken is gebonden aan wat regionaal wordt besloten. Daarin speelt de GMR een belangrijke rol.

7.4 Ambtelijke en bestuurlijk samenwerking

Samenwerking tussen ambtelijke organisatie, college van B&W en gemeenteraad over het algemeen positief

Vanuit de ambtelijke organisatie werkt het programmateam KEC nauw samen met de wethouder om te peilen waar behoefte aan is vanuit de raad. Zo bespreken ze welke

onderwerpen de raad goed van op de hoogte is, en welke onderwerpen nog meer aandacht vragen.

Verder blijkt uit de interviews dat de bestuurlijke en ambtelijke organisatie elkaar versterken. Een voorbeeld hiervan is het klimaatadaptief bouwen van scholen. Ook wordt de bestuurlijke samenwerking binnen het college als positief ervaren, waarbij gezamenlijk wordt bepaald waar de accenten in het duurzaamheidsbeleid op zouden moeten liggen.

Een aandachtspunt dat in een van de interviews naar voren is gekomen, is dat er in de gemeenteraad soms moties worden aangenomen, zodat dat daarbij de voorwaarde is ingevuld dat er voldoende ambtelijke capaciteit is om hier invulling aan te geven.

Literatuur

- Antea Group, & Gemeente Lingewaard. (2022). *Gemeentelijk watertakenplan lingewaard 2023-2027*.
- CE Delft. (2024a). *Quickscan effectiviteit maatregelen: Rmp groene metropoolregio arnhem-nijmegen*.
- CE Delft. (2024b). *Top 10 instrumenten ter stimulering van deelmobiliteit*.
- College van B&W gemeente Lingewaard. (2021). *Vastgestelde openbare besluitenlijst van de vergadering van burgemeester en wethouders*.
- EC. (2020). *Communication from the commission to the european parliament, the council, the european economic and social committee and the committee of the regions : EU biodiversity strategy for 2030 bringing nature back into our lives, com(2020) 380 final*.
- Gemeente Lingewaard. (2019a). *Beleidskader zonne-energie*.
- Gemeente Lingewaard. (2019b). *Grondstoffenbeleid 2020-2025 circulair en duurzaam*.
- Gemeente Lingewaard. (2020a). *Beleidskader energietransitie*.
- Gemeente Lingewaard. (2020b). *Beleidskader kleine windmolens*.
- Gemeente Lingewaard. (2020c). *Rapportage lokale stresstest ruimtelijke adaptatie gemeente lingewaard - als aanvulling op de regionale stresstest*.
- Gemeente Lingewaard. (2021a). *Mobiliteitsvisie*.
- Gemeente Lingewaard. (2021b). *Netwerk laadpalen voor elektrisch vervoer: Visie en plaatsingsbeleid*.
- Gemeente Lingewaard. (2021c). *Samen bouwen aan aardgasvrij in lingewaard - transitievisie warmte*.
- Gemeente Lingewaard. (2022a). *Lokale adaptatiestrategie lingewaard*.
- Gemeente Lingewaard. (2022b). *Uitvoeringsagenda 2022-2026 lokale adaptatiestrategie*.
- Gemeente Lingewaard. (2023a). *Beleidskader energietransitie 2023-2025*.
- Gemeente Lingewaard. (2023b). *Informatienota - herijking beleidskader energietransitie*.
- Gemeente Lingewaard. (2023c). *Maatregelenlijst toekomstbestendig wonen lening*.
- Gemeente Lingewaard. (2023d). *Omgevingsvisie lingewaard: Ontwerp dd. Januari 2023*.
- Gemeente Lingewaard. (2024a). *Energievisie a15/betuwroute*.
- Gemeente Lingewaard. (2024b). *Samen werken aan een circulair lingewaard*.
- Gemeente Lingewaard. (2024c). *Startnotitie circulariteit*.
- Gemeente Lingewaard. (2025). *Programma klimaat, energie en circulariteit 2025 - 2030*.
- GMR. (2023). *Woondeal 2.0 regio arnhem-nijmegen: Samenwerkingsagenda voor de woningbouwopgave*.
- GMR. (2025). *Regionaal mobiliteitsprogramma 2030: Koersdocument*.
- IPO, Ministerie van I&M, MRDH, & VRA. (2016). *Bestuursakkoord zero emissie openbaar vervoer per bus*.
- Kennisportaal Klimaatadaptatie. (lopend). *Oorzaken van de toenemende hitte*.
<https://klimaatadaptatienederland.nl/kennisdossiers/hitte/oorzaken/>
- KiM. (2021). *Deelauto- en deelfietsmobiliteit in nederland: Ontwikkelingen, effecten en potentie*.
- Klimaat Actief Rivierenland. (2024). *Samenwerkingsagenda klimaat actief rivierenland 2024-2030*.
- Milieu Centraal. (lopend). *Bronscheiding, nascheiding en diftar*.
<https://www.milieucentraal.nl/minder-afval/afval-scheiden/bronscheiding-nascheiding-en-diftar/>

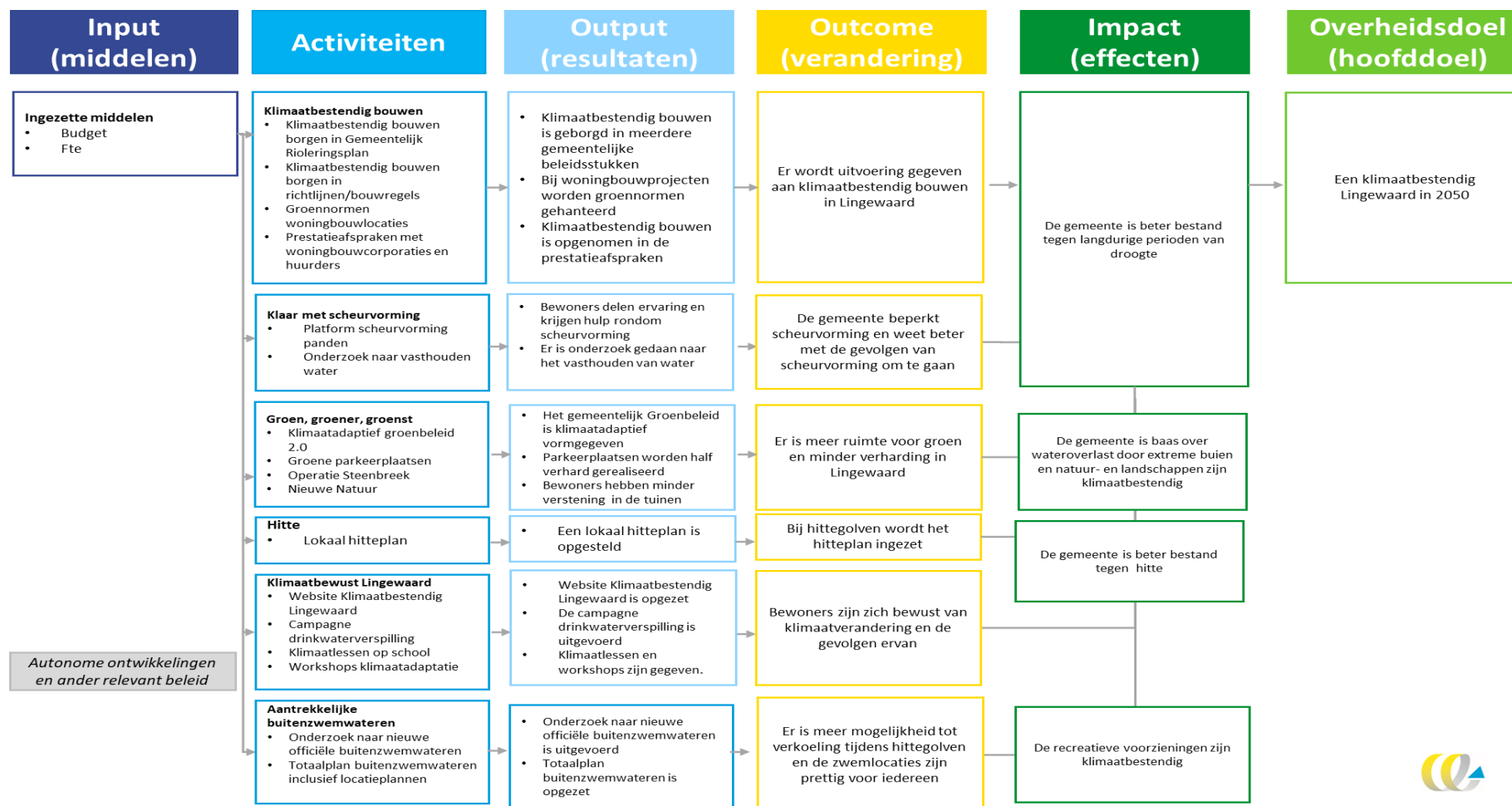
- Ministerie van EZK. (2019). *Klimaatwet: Wet van 2 juli 2019, houdende een kader voor het ontwikkelen van beleid gericht op onomkeerbaar en stapsgewijs terugdringen van de nederlandse emissies van broeikasgassen teneinde wereldwijde opwarming van de aarde en de verandering van het klimaat te beperken (klimaatwet)*.
- Ministerie van EZK. (2023). *Nationaal plan energiesysteem*.
- Ministerie van I&M. (2016). *Nationale klimaatadaptatie-strategie 2016 (nas)*.
- Ministerie van I&M, & Ministerie van EZ. (2016). *Nederland circulair in 2050: Rijksbreed programma circulaire economie*.
- Ministerie van I&M, VNG, KVAR, & Rijkswaterstaat. (2018). *Uitvoeringsprogramma vang - huishoudelijk afval (herijking 2018-2020)*.
- Ministerie van I&W. (2019). *Schets mobiliteit naar 2040: Veilig, robuust, duurzaam*.
- Ministerie van I&W. (2023). *Nationaal programma circulaire economie 2023-2030 (ncpe)*.
- Ministerie van I&W, Ministerie van LNV, & Ministerie van BZK. (2019). *Deltaprogramma 2020: Doorwerken aan de delta - nuchter, alert en voorbereid*.
- Ministerie van IenW. (2024). *Regionale monitor klimaatadaptatie. Een verkenning naar een monitoringssystematiek die decentrale overheden kan helpen om meer zicht te krijgen op de effecten van klimaatadaptatiemaatregelen*.
- Over Morgen. (2023). *Evaluatie, herijking en routekaart energietransitie gemeente lingewaard - marsroute richting 2030*.
- Over Morgen, & Gemeente Lingewaard. (2022). *Strategie warmtetransitie lingewaard*.
- Provincie Gelderland. (2018). *Gaaf gelderland: Omgevingsvisie*.
- Provincie Gelderland. (2024a). *Samen werken aan de klimaatdoelen: Gelders programma klimaat 2021-2030*.
- Provincie Gelderland. (2024b). *Uitvoeringsagenda biodiversiteit gelderland*.
- Provincie Gelderland. (z.j.). *Circulair in alles wat we doen: Gelderse uitvoeringsagenda circulaire economie 2025-2027*.
- RES Arnhem - Nijmegen. (2024). *Regionale energie strategie arnhem - nijmegen 2024: Verrijking res 1.0*.
- Rijksoverheid. (2019). *Klimaatakkoord*.
- RVO. (lopend). *R-ladder - strategieën van circulariteit*. <https://www.rvo.nl/onderwerpen/r-ladder>
- Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland. (2021). *Rivierengebied klimaatbestendig: Samen aan de slag! (regionale adaptatie strategie)*.
- SER. (2013). *Energieakkoord voor duurzame groei*.

A Beleidstheorie

In deze bijlage staat de reconstructie van de beleidstheorie centraal. We hebben een reconstructie gemaakt voor de vier verschillende duurzaamheidsthema's. Een **beleidstheorie** is het geheel aan veronderstellingen waar beleid op berust. De beleidstheorie omvat een beschrijving van het beleid, de problemen die het beleid beoogt op te lossen, de doelen van het beleid en de middelen en activiteiten om deze doelen te bereiken. In de praktijk wordt de beleidstheorie achter het beleid niet altijd expliciet beschreven in beleidsteksten. Daarom is een **beleidsreconstructie** nodig om dit in beeld te brengen.

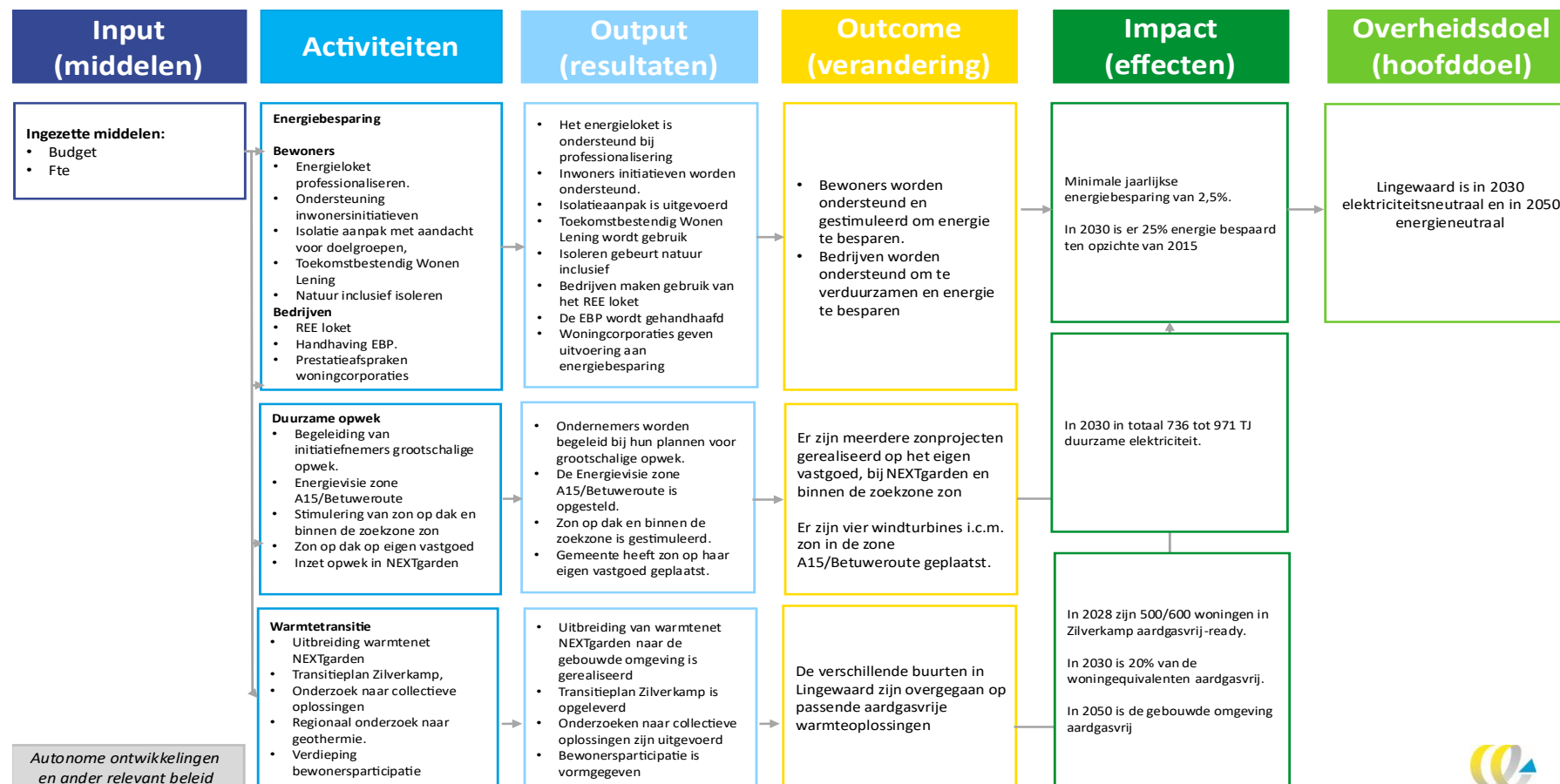
A.1 Beleidstheorie klimaatadaptatie en biodiversiteit

Figuur 12 – Beleidstheorie klimaatadaptatie en biodiversiteit

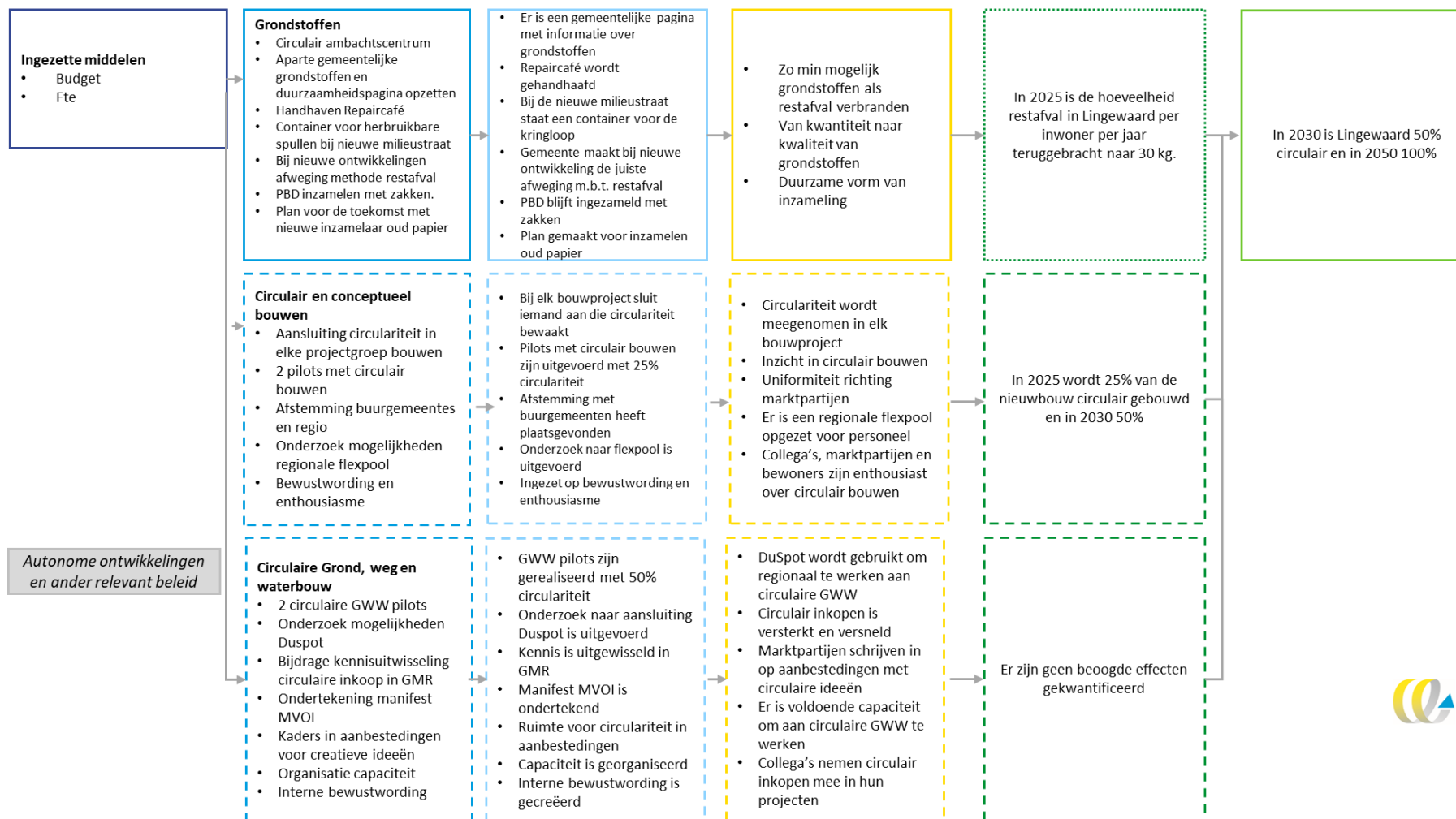
A.2 Beleidstheorie energietransitie

Figuur 13 – Beleidstheorie energietransitie

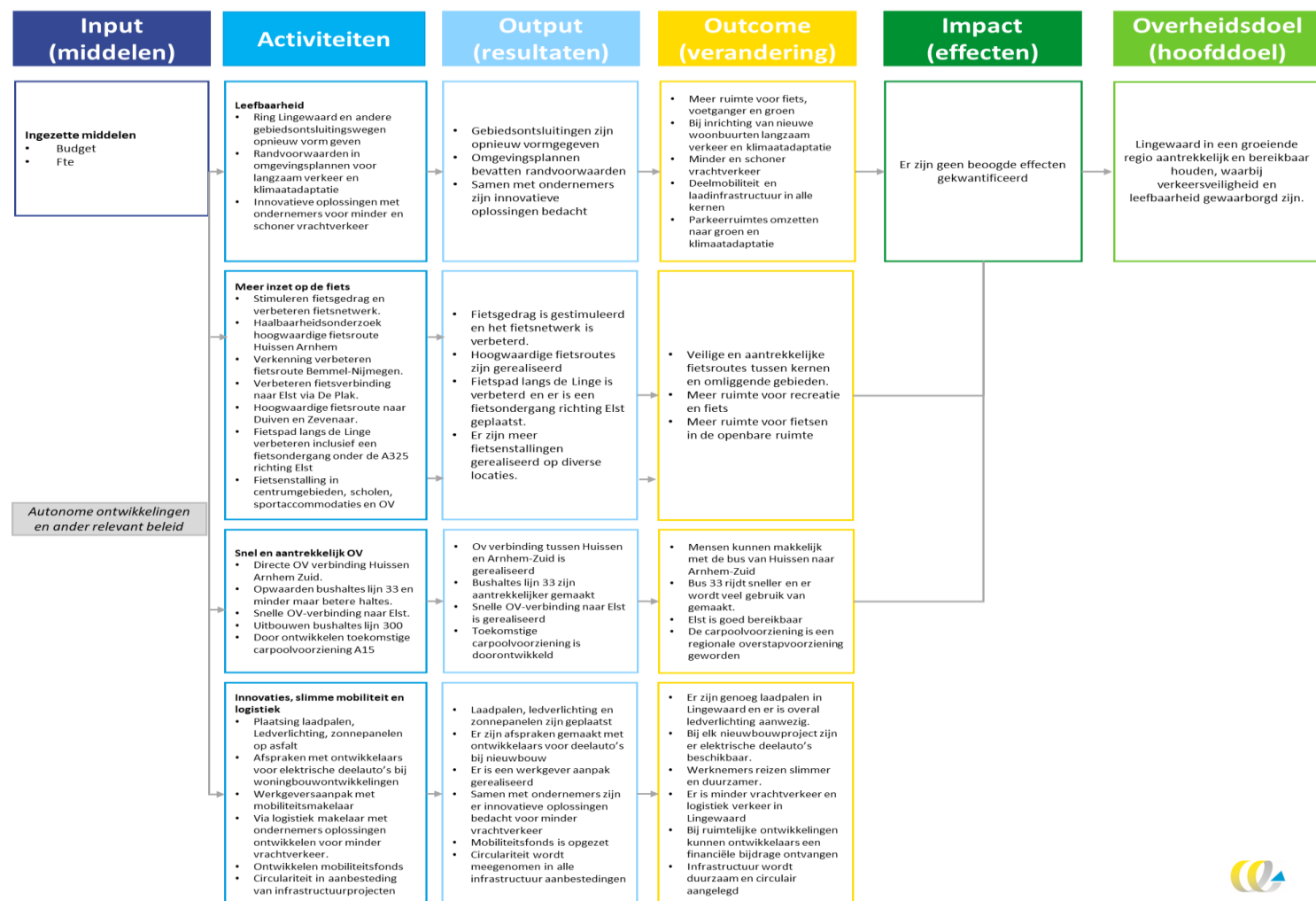
A.3 Beleidstheorie circulaire economie

Figuur 14 – Beleidstheorie circulaire economie

A.4 Beleidstheorie duurzame mobiliteit

Figuur 15 – Beleidstheorie duurzame mobiliteit

B Overzicht interviewpartners

Tabel 22 geeft een overzicht van de personen die we in het kader van dit onderzoek hebben geïnterviewd.

Tabel 22 – Overzicht interviewpartners

Interview nr.	Functie	Organisatie
1	Voorzitter/bestuurslid	Stichting Lingewaard Energie/Stichting Boomrijk Lingewaard
2	Coördinator duurzaamheid & planmatig onderhoud	Woningcorporatie Waardwonen
3	Speerpuntcoördinator energietransitie	Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
	Speerpuntcoördinator circulaire bouw en infrastructuur	
	Opgavemanager verbonden regio (mobiliteit en bereikbaarheid)	
4	Programmamanager Klimaat, Energie en Circulair	Gemeente Lingewaard
	Programma-ingenieur energietransitie	
5	Beleidsadviseur water, riolering en klimaatadaptatie	Gemeente Lingewaard
	Beleidsmedewerker natuur en landschap	
6	Beleidsadviseur verkeer en mobiliteit	Gemeente Lingewaard
	Teammanager technisch wijkbeheer	
7	Beleidsmedewerker afval en grondstoffen	Gemeente Lingewaard
8	Wethouder duurzaamheid	Gemeente Lingewaard
9	Raadslid VVD Raadslid GroenLinks Raadslid CDA Raadslid B06 Raadslid D66 Raadslid Lingewaard.NU	Gemeente Lingewaard

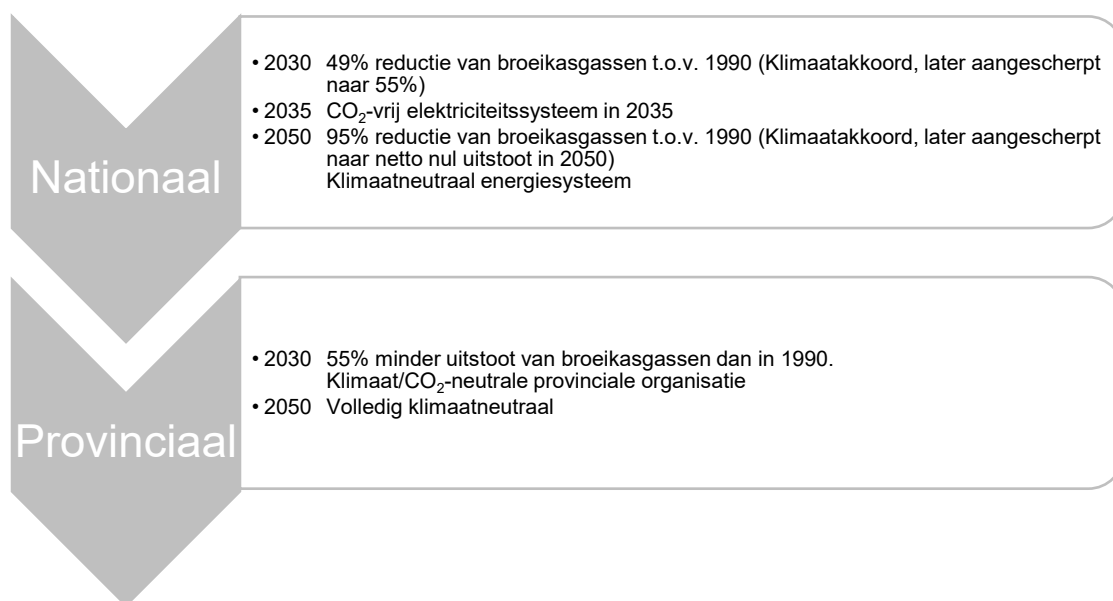
C Landelijke en regionale beleidscontext

In deze bijlage geven we per duurzaamheidsthema een overzicht van de landelijke, provinciale en regionale doelen op het gebied van duurzaamheid.

C.1 Overkoepelend: klimaatmitigatie en CO₂-reductie

Figuur 16 geeft een overzicht van de doelen op het gebied van de klimaatmitigatie (CO₂-reductie), op verschillende schaalniveaus.

Figuur 16 – Nationale, provinciale en regionale doelen op het gebied van CO₂-reductie en de energietransitie²⁰

²⁰ Bronnen:

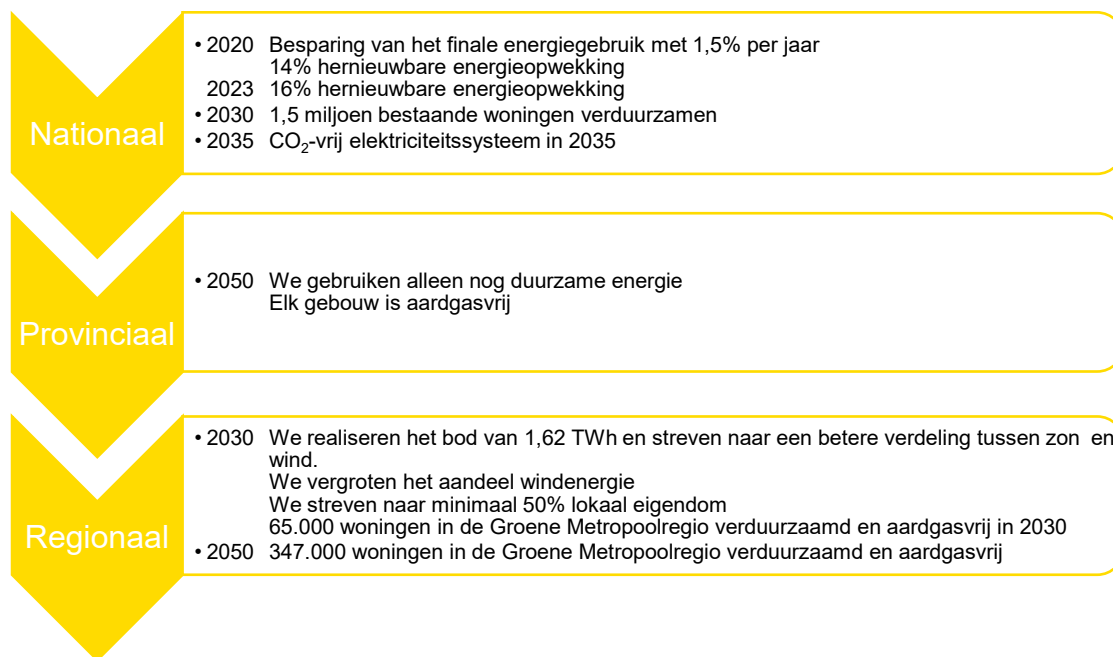
Nationaal: (Rijksoverheid, 2019); (Ministerie van EZK, 2019); (Ministerie van EZK, 2023).

Provinciaal: (Provincie Gelderland, 2018); (Provincie Gelderland, 2024a); [Onze duurzame organisatie](#)

C.2 Energietransitie

Figuur 17 geeft een overzicht van de doelen op het gebied van de energietransitie, op verschillende schaalniveaus.

Figuur 17 – Nationale, provinciale en regionale doelen op het gebied van CO₂-reductie en de energietransitie²¹

Regionaal: (RES Arnhem - Nijmegen, 2024).

²¹ Bronnen:

Nationaal: (Rijksoverheid, 2019); (SER, 2013); (Ministerie van EZK, 2023).

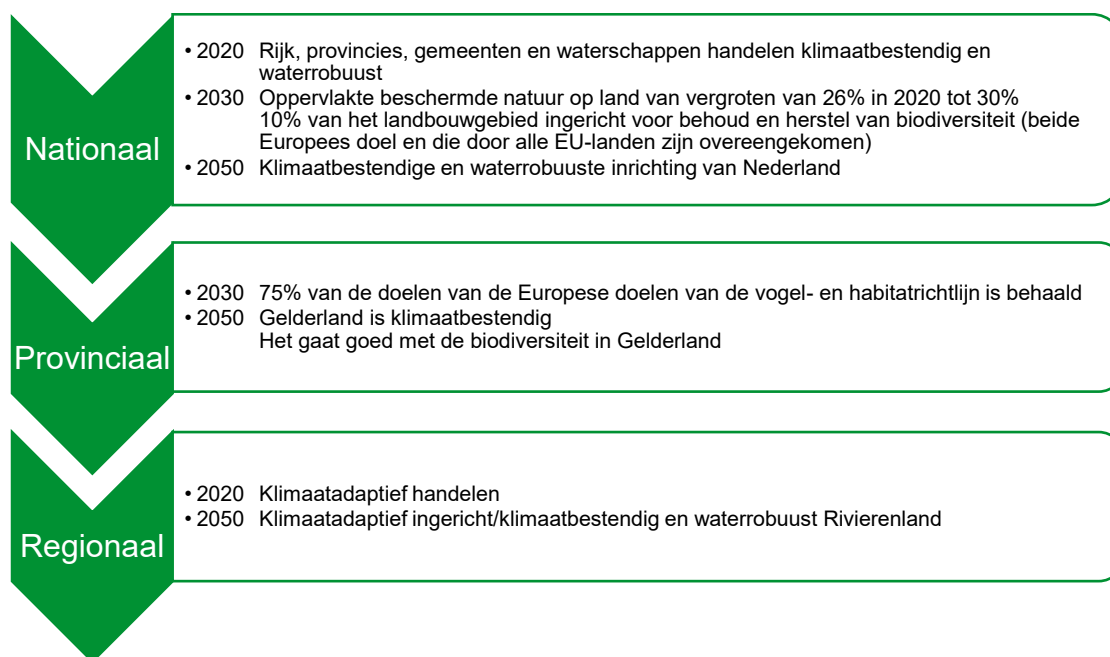
Provinciaal: (Provincie Gelderland, 2018); [Energietransitie: van fossiele brandstof naar milieuvriendelijke energiebronnen](#).

Regionaal: (RES Arnhem - Nijmegen, 2024).

C.3 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

Figuur 18 geeft een overzicht van de doelen op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit, op verschillende schaalniveaus.

Figuur 18 – Nationale, provinciale en regionale doelen op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit²²

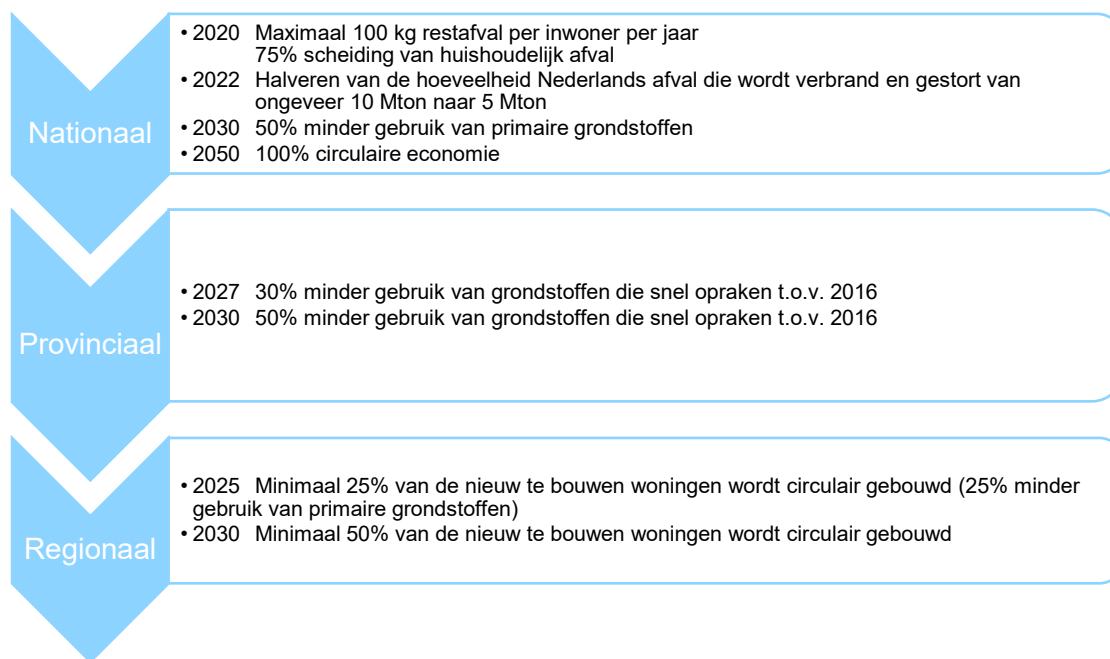

²² Bronnen:
Nationaal: (Ministerie van I&W et al., 2019); (Ministerie van I&M, 2016); (EC, 2020).
Provinciaal: (Provincie Gelderland, 2018); (Provincie Gelderland, 2024b). De ambitie van de provincie dat het in 2050 'goed gaat met de biodiversiteit', is niet concreet. In de Uitvoeringsagenda biodiversiteit (Provincie Gelderland, 2024b) staat dat de provincie wil inzetten op het behouden en versterken van biodiversiteit in het landelijk gebied en in stad en dorp, en op inwonersparticipatie bij behouden en versterken van biodiversiteit in de eigen leefomgeving.
Regionaal: (Klimaat Actief Rivierenland, 2024); (Samenwerkende Netwerken Regio Rivierenland, 2021). Daarnaast besteedt de Woondeal 2.0 (GMR, 2023) aandacht aan klimaatadaptief bouwen, naast conceptueel en circulair bouwen.

C.4 Circulaire economie

Figuur 19 geeft een overzicht van de doelen op het gebied van de circulaire economie, op verschillende schaalniveaus.

Figuur 19 – Nationale, provinciale en regionale doelen op het gebied van de circulaire economie²³

²³ Bronnen:

Nationaal: (Ministerie van I&M & Ministerie van EZ, 2016); (Ministerie van I&M et al., 2018); (Ministerie van I&W, 2023).

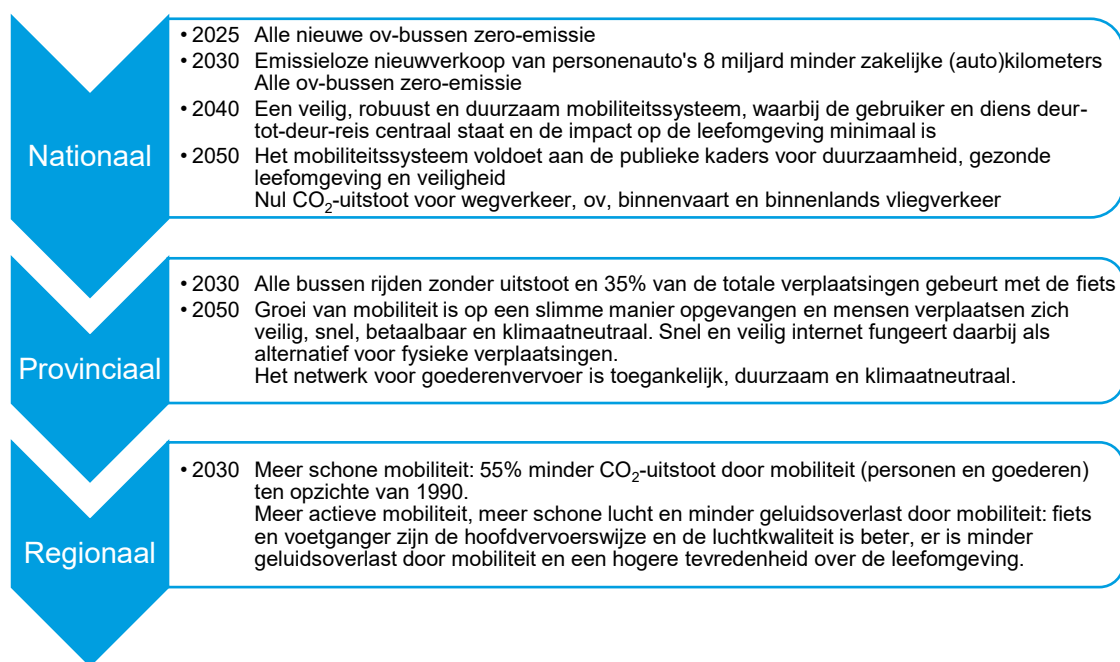
Provinciaal: (Provincie Gelderland, z.j.)

Regionaal: Woondeal 2.0 (GMR, 2023) staat dat de gemeente Lingewaard in de periode 2022-2030 netto 1.300 woningen dient te realiseren. Daarnaast is in regionaal verband (GMR) het programma Conceptueel Circulair Bouwen opgesteld, dat inzet op meer conceptueel en circulair bouwen.

C.5 Duurzame mobiliteit

Figuur 20 geeft een overzicht van de doelen op het gebied van duurzame mobiliteit, op verschillende schaalniveaus.

Figuur 20 – Nationale, provinciale en regionale doelen op het gebied van duurzame mobiliteit²⁴

²⁴ Bronnen:
Nationaal: (Ministerie van I&W, 2019); (Rijksoverheid, 2019); (IPO et al., 2016).
Provinciaal: (Provincie Gelderland, 2018).
Regionaal: (GMR, 2025).

D Overzicht van maatregelen

D.1 Klimaatadaptatie en biodiversiteit

D.1.1 Hitte op de kaart

Lokaal hitteplan

Via de werkgroep KAR hebben de tien gemeenten hun lokale hitteplannen opgesteld. De GGD Gelderland-Midden en Zuid is hierbij betrokken geweest om samen met de gemeenten, het Rode Kruis en lokale welzijnsorganisaties deze hitteplannen op te stellen. Hierbij werd gebruik gemaakt van een uniforme opmaak voor alle gemeenten. De gemeente Lingewaard was betrokken als projectleider van dit project. In het hitteplan worden protocollen gestimuleerd voor wanneer het erg heet wordt in de gemeente.

Daarnaast noemt de gemeente drie zaken die geen maatregel vormen, maar wel extra aandacht verdienen. Namelijk het meenemen van hittebestendigheid in klimaatbestendig bouwen, hittebestendigheid meenemen in de prestatieafspraken, en hittebestendigheid meenemen in het thema Klimaatbewust Lingewaard.

D.1.2 Klaar met scheurvorming

In Lingewaard zijn er weinig acute problemen en klimaat kwetsbaarheden, behalve funderingsproblematiek. Er is namelijk sprake van een daling van de grondwaterstanden, wat leidt tot het inklinken van kleilagen en daarmee scheurvorming in de fundering van gebouwen.

Ondersteuning van bewoners

De gemeente geeft aan te ondersteunen en faciliteren waar nodig. De gemeente heeft een Platform Funderingsschade opgericht ²⁵. Via dit platform kunnen bewoners met funderingsschade kennis delen en ervaringen wisselen. Ook heeft de gemeente financieel

²⁵ [Platform Funderingsschade | klimaatbestendig](#)

bijgedragen aan een pilot van het Kennis Centrum Aanpak Fundering (KCAF) en het platform, waarbij bewoners een gratis gevelscan laten uitvoeren.

Onderzoeken en dataverzameling

De gemeente heeft meerdere onderzoeken laten uitvoeren door een extern adviesbureau. Ten eerste heeft de gemeente data verzameld over de schade door middel van een uitgebreid grondwatermeetnet. De gemeente heeft in 2018-2019 meerdere onderzoeken laten uitvoeren door een extern adviesbureau, daarnaast is de gemeente-initiatiefnemer en penvoerder van een regionaal onderzoeksproject met twee werkregio's, waarbij 13 gemeenten betrokken zijn. Daarnaast is de gemeente samen met twee andere gemeenten een pilot aan het opstarten onder leiding van het KCAF.

Samenwerkingen

De gemeente heeft samen met het waterschap Rivierenland onderzoek gedaan naar welke maatregelen nu of tijdelijk al ingezet kunnen worden om water beter vast te houden. De gemeente gaat samen met het waterschap stuwtjes aanleggen, waarmee het water langer vast wordt gehouden en de omgeving langer vochtig houdt. Daarnaast heeft de gemeente inbreng geleverd voor het streefpeilenbesluit van gemeente Overbetuwe, waardoor gestreefd wordt naar een hoger waterpeil en voldoende middelen vrijgemaakt worden voor de aanleg van stuwtjes.

D.1.3 Aantrekkelijke buitenzwemwateren

NB.: Op 16 juni 2025 heeft het college besloten de onderstaande twee maatregelen te laten vallen, omdat er in Lent ook twee buitenzwemlocaties zijn, de huidige locaties goed verspreid zijn over de gemeente en het uitbreiden van buitenzwemwaterlocaties kostbaar is.²⁶

Onderzoek nieuwe officiële buitenzwemwateren

In de LAS staat dat de gemeente onderzoek wil doen naar de stand van de huidige buitenzwemwateren, en wat er verbeterd kan worden aan de locaties. Daarnaast onderzoekt de gemeente of er nieuwe locaties nodig zijn en wat er moet gebeuren om de waterkwaliteit te behouden en te verbeteren.

Totaalplan buitenzwemwateren

In de LAS is opgenomen dat de gemeente een totaalplan voor buitenzwemwateren wil ontwikkelen om de buitenzwemwateren klimaatbestendig en aantrekkelijk te houden. Ook per zwemlocatie wordt een plan opgesteld met onder andere maatregelen voor het groenbeheer en verbetering van de zwemwaterkwaliteit.

²⁶ Link naar collegebesluit: [Document Lingewaard - 1337600 Informatienota - Maatregelen uit de Lokale Adaptatiestrategie - iBabs Publieksportal](#)

D.1.4 Groen, Groener, Groenst

Vergroeningsactiviteiten

De gemeente wil de openbare ruimte stapsgewijs vergroenen met als doel overvloedig regenwater beter op te vangen, verkoeling te bieden, droogte tegen te gaan en biodiversiteit te vergroten. Daarnaast wil de gemeente ook anderen inzetten om te vergroenen. Op de website Klimaatbestendig Lingewaard geeft de meest recente informatie aan dat de gemeente hier in 2024 mee bezig wilde gaan. Uit de interviews komt naar voren dat de gemeente de centrumgebieden heeft vergroend en een inheemse bomenlijst heeft opgesteld. Daarnaast wil de gemeente parkeerplaatsen half verhard inrichten om zo meer ruimte te hebben voor groen en water beter lokaal te infiltreren. De gemeente heeft in 2023 al dit soort parkeerplaatsen gerealiseerd.

Operatie Steenbreek

Operatie Steenbreek was al in gang gezet voor het opstellen van de LAS.²⁷ In deze campagne spoort de gemeente-inwoners aan om hun tuin te vergroenen. De gemeente heeft hiervoor ook een Tegeltaxi die gratis verwijderde tuintegels en stenen ophaalt en een tuincoach die gratis advies geeft over hoe de tuin vergroend kan worden.^{28 29} Deze initiatieven worden gefinancierd vanuit de LAS. Ook maakt de gemeente het mogelijk voor inwoners om geveltuintjes aan te leggen. Hier heeft de gemeente regels en voorwaarden voor opgesteld.³⁰ Naast het stimuleren van bewoners wil de gemeente met bedrijven kijken hoe bedrijventerreinen ook vergroend kunnen worden.

Nieuwe natuur

De gemeente heeft als onderdeel van het nieuwe programma Landschap, Natuur en Biodiversiteit de huidige status van de natuur in kaart gebracht door middel van de BKN (Basiskwaliteit natuur) kaart. De gemeente wil op lokaal niveau de mogelijkheden verkennen voor nieuwe natuurdoelen. Dit wil de gemeente lokale samen met particulieren oppakken en in het buitengebied samen met agrariërs.

De gemeente heeft in 2022 ambities opgesteld voor het natuurgebied Boven-Linge³¹:

- het gebied functioneert beter bij het aan- en afvoeren van water;
- het wordt fijner om te recreëren in het gebied;
- er is meer ruimte voor extra plant- en diersoorten.

²⁷ <https://klimaatbestendig.lingewaard.nl/steenbreek>

²⁸ [Gratis tegels ophalen | klimaatbestendig](#)

²⁹ [Gratis Tuinadvies en Tuintips | klimaatbestendig](#)

³⁰ [Geveltuintjes in Lingewaard | Gemeente Lingewaard](#)

³¹ [Stand van zaken | klimaatbestendig](#)

Klimaatbestendig bouwen en het GWP

De gemeente wil klimaatbestendig bouwen borgen in het Gemeentelijk Watertaken Plan (GWP). Dit houdt in dat bij nieuwbouwprojecten voldoende aandacht is voor de omgang met water. Zo wil gemeente nieuwe normen met betrekking tot riolering en het watersysteem stellen, zodat er extra waterberging in de openbare ruimte gerealiseerd wordt. In het GWP voor 2017-2019 lijken al maatregelen genomen op het gebied van klimaatadaptatie zoals het realiseren van extra waterberging, meer infiltratie, het vergroten van de afvoercapaciteit en het afkoppelen van gebouwen van de riolering. In het GWP voor 2023-2027 zijn additionele maatregelen opgenomen die erop gericht zijn om te gaan met een veranderend klimaat (Antea Group & Gemeente Lingewaard, 2022). Zo zet de gemeente zich in voor het realiseren van nog meer waterberging in de openbare ruimte, het actief afkoppelen van maatschappelijke eigendommen en het vasthouden van water in de bodem en het watersysteem. Ook is het beleid rondom grondwater aangepast om zo funderingsschade te voorkomen.

Aanpassing riool- en waterzorgheffing

De gemeente heeft de riool- en waterzorgheffingstarieven in 2023 aangepast om de klimaatadaptieve maatregelen, gericht op wateroverlast en droogte, uit het GWP te financieren. De gemeente hanteert nu een riool- en waterzorgheffing, welke bestaat uit twee delen: een gebruikersheffing en een eigenarenheffing. Voorheen betaalde alleen de gebruiker van de riolering heffing voor het afvoeren van afvalwater. Nu is er een eigenarenheffing toegevoegd, wat betekent dat de heffing betrekking heeft op meer gebouwen. De gemeente noemt dat de kosten voor de klimaatadaptatie maatregelen zo eerlijker verdeeld worden. De volgende tarieven worden gehanteerd:

- voor het gebruikersdeel van een woning wordt € 147,36 per woning betaald:
 - bij afvoer van 0 tot en met 350 m³ betalen gebruikers een vast gedeelte van € 147,36;
 - bij afvoer van 351 m³ of meer, betaalt de gebruiker bovenop het vaste gedeelte € 35,44 meer per 100 m³ afvoer.
- eigenaren betalen € 75,84 per object.

Klimaatbestendig bouwen borgen in richtlijnen/bouwregels

De gemeente wil richtlijnen opstellen met onder andere betrekking tot witte/groene daken en gevels en de inrichting van de openbare ruimte. Uit de interviews blijkt dat dit deels in uitvoering zit. Zo zijn er groennormen opgesteld voor nieuwbouwwijken zoals Driegaarden.

Groen- en landschapsfonds

De gemeente Lingewaard heeft in 2015 een Groenfonds opgezet om structurele middelen beschikbaar te stellen voor het verbeteren van groen en het versterken van de biodiversiteit³². Met het groenfonds worden ontwikkelaars verplicht om bij ruimtelijke ontwikkelingen groen te behouden, te verplaatsen of te compenseren wanneer behoud niet mogelijk is. In 2021 is hier een addendum aan toegevoegd om kwantitatieve groennormen voor nieuwbouwlocaties vast te stellen, om zo een klimaatbestendige en natuurinclusieve inrichting te realiseren³³.

De vastgestelde normen zijn:

- 75 m² groen per woning, waarvan minimaal 15 m² groen per woning op straatniveau;
- 0,8 boom per woning.

Wanneer niet aan deze normen voldaan wordt, wordt er om compensatie gevraagd.

De bijdrage wordt dan toegevoegd aan het Groenfonds:

- tekort aan groen, per m²: € 75,00;
- tekort aan bomen, per stuk: € 750,00.

Met de middelen uit het Groenfonds is onder andere geld vrijgekomen om het Raadhuisplein te vergroenen.

Ook heeft de gemeente een **Landschapsfonds**. Bij ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied wordt er een bijdrage gedaan aan het landschapsfonds. Dit fonds ondersteunt biodiversiteitsprojecten in het landelijk gebied, zoals vlinderrijke akkerranden en het project 'dorp in het groen'.

Prestatieafspraken

De gemeente maakt samen met woningcorporaties en huurdersverenigingen prestatieafspraken over klimaatbestendig bouwen en wonen. In de meest recente prestatieafspraken uit 2024 is opgenomen dat de partijen het initiatief **afkoppelcoach** doorzetten. Deze coach begeleidt mensen bij het afkoppelen van de regenpijpen.

De gemeente betreft de corporaties hierbij in geval van huurders. Uit de interviews komt naar voren dat woningcorporatie Waardwonen en de gemeente meerdere keren geprobeerd hebben een gezamenlijke afkoppelcoach aan te stellen, maar dit is niet gelukt omdat de gemeente en Waardwonen telkens niet in hetzelfde jaar genoeg budget hadden gereserveerd hiervoor. De afkoppelcoach is nu geregeld vanuit de gemeente.

³² [Groenfonds](#)

³³ [Addendum bij nota Groenfonds gemeente Lingewaard | Lokale wet- en regelgeving](#)

Ondersteuning Stichting Lingewaard Natuurlijk

De gemeente ondersteunt de stichting Lingewaard Natuurlijk door middel van een subsidie voor natuureducatie aan basisschoolleerlingen. Deze stichting zet zich in voor natuur en biodiversiteit en krijgt hiervoor vanuit de gemeente procesondersteuning.

Omgevingsprogramma Landschap, Natuur en Biodiversiteit

Het biodiversiteitsbeleid van de gemeente Lingewaard moet nog grotendeels vorm krijgen. De gemeente is een omgevingsprogramma Landschap, Natuur en Biodiversiteit (LNB) aan het opstellen. Dit moet in de zomer van 2025 gereed zijn, inclusief een toolbox en maatregelenlijst. In het programma LNB en in de uitvoering komen biodiversiteit en klimaatadaptatie samen. Bovendien worden in de actualisatie van de LAS de uitkomsten van het LNB meegenomen.

D.1.5 Klimaatbewust Lingewaard

Informatie en communicatie

Ten eerste heeft de gemeente een website opgericht waar bewoners van Lingewaard informatie kunnen vinden over de klimaatadaptatie aanpak van de gemeente: Klimaatbestendig Lingewaard. Ook kunnen bewoners informatie vinden over de acties die zij zelf kunnen ondernemen en welke subsidies zij hiervoor kunnen krijgen. Daarnaast heeft de gemeente heeft in 2022 meegedaan aan een campagne van Vitens tegen drinkwaterverspilling.

Ook was de gemeente van plan om klimaatlessen op school te faciliteren, in combinatie met het vergroenen van de schoolpleinen. Het blijkt dat het niet gelukt is om deze klimaatlessen te realiseren. Dit komt met name doordat de gemeente ook al andere duurzaamheidsprogramma's voor de scholen organiseert en de scholen hier, maar beperkte tijd voor hebben. Bij de herijking van de LAS wil de gemeente dit onderwerp opnieuw op de agenda zetten, zodat dit mogelijk in de nieuwe uitvoeringsagenda van de LAS kan worden opgenomen. Naast de klimaatlessen wil de gemeente haar eigen medewerkers en andere stakeholders regelmatig workshops geven om praktische handvatten te bieden om aan de slag te gaan met klimaatbestendigheid. Hier zijn al stappen op ondernomen.

Afkoppelcoach en regentonactie

Uit de interviews blijkt dat de gemeente in 2025 is gestart met een afkoppelcoach en een regenton actie. Hiermee worden bewoners en bedrijven ondersteund bij het afkoppelen van hun regenwater en het plaatsen van regentonnen, om zo water efficiënter te gebruiken. Deze acties worden gefinancierd vanuit het GWP.

D.2 Energietransitie

D.2.1 Energiebesparing

De gemeente focust zich voor energiebesparing op de gebouwde omgeving en onderscheidt twee doelgroepen: inwoners en bedrijven. De gemeente zet in op het informeren, stimuleren en ondersteunen van deze doelgroepen om energiebesparing te realiseren.

Woningen

Prestatieafspraken woningcorporaties

In de meest recente prestatieafspraken met woningcorporaties zijn meerdere afspraken opgenomen die betrekking hebben op het thema energietransitie:

- Bij vervanging van cv-ketels in woningen met energielabel D of beter, plaatsen corporaties een duurzamer alternatief;
- In 2024 maken de gemeente en woningcorporaties afspraken over de rolneming en de planning van de warmtetransitie, op basis van de ervaringen in de Zilverkamp;
- Bij verduurzamingsprojecten van corporaties wordt de gemeente betrokken om in de wijk eigenaren van koopwoningen te ondersteunen. In 2024 gaat dit om de Lootakkers in Gendt.

Bij een eerdere evaluatie van de prestatieafspraken kwam naar voren dat er weinig beweging zat in verduurzaming van gespikkeld bezit. De woningcorporatie Waardwonen ondersteunt nu woningeigenaren door isolatiepakketten aan te bieden en te koppelen aan aannemers. De gemeente speelt hierin een rol door financieringsmogelijkheden te verstrekken en ook als contactpersoon te fungeren voor bewoners.

Energieloket bewoners

De gemeente heeft een Energieloket waar inwoners terecht kunnen voor ondersteuning bij het verduurzamen van hun woning. Het energieloket is opgezet vanuit de gemeente en wordt uitgevoerd door Lingewaard Energie in samenwerking met Avalon Advies.³⁴ Naast informatie over verduurzaming voert het Energieloket energiescans uit, deelt het energiebespaarpakketten uit. Daarnaast worden warmtewandelingen georganiseerd om inzichtelijk te maken waar warmte verloren gaat en heeft het loket een Energiesteunproject opgezet voor mensen met een kleine beurs. Verder organiseert het Energieloket elke twee weken een fysiek spreekuur in de verschillende kernen van Lingewaard en informatieavonden over specifieke onderwerpen, op basis van de vragen die bij het loket binnenkomen. Ook ondersteunt het loket scholen en sportverenigingen bij hun verduurzaming. Het loket speelt dus een belangrijke rol als intermediair tussen de

³⁴ [Over het loket](#)

inwoners van Lingewaard en de gemeente door actief bewoners te wijzen op relevante subsidies en te ondersteunen hierbij.

Uit de evaluatie van het beleidskader uit 2023 blijkt dat er in 2022 140 contactmomenten zijn geweest via het Energieloket (Over Morgen, 2023). In de evaluatie werd verder benoemd dat het energieloket beter gepositioneerd kan worden in de communicatie van de gemeente zodat inwoners weten waar het loket voor is. Uit de interviews komt naar voren dat er voorheen maar één fysiek loket in de gemeente was. Nu is dit uitgebreid naar meerdere fysieke loketten in de kernen, waardoor bewoners het loket makkelijker kunnen vinden. De gemeente geeft in haar Beleidskader Energietransitie (2023) ook aan extra in te willen zetten op professionalisering van het Energieloket.

Huurkoop samenwerking

Met de maatregel huurkoop samenwerking wil de gemeente particuliere woningeigenaren betrekken bij verduurzamingsprojecten van woningcorporaties. In het eerdere beleidskader geeft de gemeente aan minstens één project uit te willen voeren waarbij minstens 10 particuliere eigenaren meedoen. Uit de evaluatie van het beleidskader energietransitie blijkt dat er tot de evaluatie twee projecten zijn uitgevoerd met een beperkt resultaat.

Verkenning collectief project en collectieve inkoopactie

In het beleidskader energietransitie uit 2020 neemt de gemeente zich al voor de mogelijkheden te onderzoeken voor het organiseren van een collectief project (Gemeente Lingewaard, 2020a). Ook blijkt er een motie ingediend te zijn om een collectieve inkoopactie te organiseren. Deze inkoopactie was opgezet en was gericht op het collectief inkopen van zonnepanelen en isolatiemaatregelen. Uit de evaluatie uit 2023 bleek dat er bij deze actie verschillende installatiebedrijven betrokken waren, en er geen eenduidig aanspreekpunt was (Over Morgen, 2023). In het herijkte beleidskader zijn er geen verdere inkoopacties benoemd.

Isolatieaanpakken

De gemeente geeft in het beleidskader aan in kader van het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) in te zetten op ondersteuning van inwoners bij het treffen van energiebesparende maatregelen. Daarnaast wil de gemeente een specifieke aanpak opzetten voor bewoners van huizen met een lage WOZ-waarde en een laag energielabel, namelijk de 'Operatie Isolatie'.

Operatie Isolatie

Bij deze isolatieaanpak ligt de focus op woningen met een laag energielabel (label D-G) en een WOZ-waarde van onder de € 366.000.³⁵ Bewoners van deze woningen kunnen een subsidie tot € 1.250 of € 1.500 krijgen voor isolatiemaatregelen. Ook is het mogelijk voor bewoners die al geïsoleerd hebben, met terugwerkende kracht subsidie te krijgen

³⁵ [Operatie Isolatie | Gemeente Lingewaard](#)

voor hun gemaakte kosten. Eind 2022 is de inkomensgrens voor de subsidie verhoogd van 130% naar 140%. In totaal zijn er tot de evaluatie van het eerste beleidskader energietransitie 138 adviesgesprekken geweest, waarvan 91 uitvoering hebben gegeven aan isolatie. Het grootste deel van de afgevalen huishoudens heeft een kleine financiële compensatie ontvangen.

Uitvoering Regeling Reductie Energiegebruik (Woningen) (RRE(W))

De gemeente heeft de RRE en RREW-regeling uitgevoerd. Hierbij lag de focus van de RRE-regeling op de wijk Zilverkamp, en was de RREW breed inzetbaar. De gemeente heeft de subsidie laten lopen via Lingewaard Energie. In 2021 is er subsidie gegeven aan Lingewaard Energie van € 597.984 voor de coördinatie en uitvoering van de RREW in Lingewaard tot eind juli 2022 (College van B&W gemeente Lingewaard, 2021).

Toekomstbestendig Wonen Lening

De gemeente ondersteunt particuliere woningeigenaren bij de verduurzaming van hun woning met de Toekomstbestendig Wonen Lening. Sinds 2023 is de lening ook opengesteld voor Vereniging Van Eigenaren (VvE's)³⁶ De lening kan naast verduurzaming gebruikt worden voor het verwijderen van asbest, het herstellen van fundering en het treffen van in pandig levensloopbestendige maatregelen. Een belangrijke voorwaarde voor het krijgen van deze lening is dat er een energiemaatregel genomen moet worden (Gemeente Lingewaard, 2023c). Dit kan zowel een isolatiemaatregel zijn, een duurzame warmteoplossing, duurzame energie-installaties, ventilatie of duurzame warmwater-installaties. Deze regeling is inmiddels stopgezet.

Campagne 'Het stroomt in Lingewaard'

De gemeente heeft recent een nieuwe campagne 'Het Stroomt in Lingewaard' opgezet om bewoners mee te krijgen richting een energieneutrale toekomst³⁷. De nieuwe campagne focust zich op goede voorbeelden in de energietransitie, door verhalen te maken van bewoners die al bezig zijn met energiebesparing of eigen opwek, en deze te delen. Het narratief van de gemeente focust zich op positieve verhalen.

Bedrijven

Informatie en communicatie

De gemeente gaf in het Beleidskader Energietransitie 2020 aan de informatievoorziening voor bedrijven met betrekking tot verduurzaming te willen verbeteren (Gemeente Lingewaard, 2020a). Uit een eerdere evaluatie blijkt dat hier initieel weinig aandacht voor is geweest. In 2023 is in regionaal verband vanuit de GMR een energieloket voor bedrijven opgericht: [Energie besparen](#). De gemeente geeft in het Beleidskader

³⁶ [Toekomstbestendig wonen lening voor particuliere woningeigenaren | Gemeente Lingewaard](#)

³⁷ [Het Stroomt | Gemeente Lingewaard](#)

Energietransitie 2023 ook een pilot op te willen zetten waarbij het regionale team van het bedrijvenloket advies biedt aan een bedrijfscollectief.

De gemeente gaf in het Beleidskader Energietransitie 2020 aan duurzame bedrijven te willen promoten als het goede voorbeeld. Uit de eerdere evaluatie blijkt dat er in totaal acht promotievideo's zijn opgenomen, verspreid onder andere via Lingewaard Doet Wat. Dit bleek geen waarneembaar effect te hebben gehad.

Handhaving energiebesparingsplicht

Handhaving van de energiebesparingsplicht vindt plaats via de Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). Uit de eerdere evaluatie van het beleidskader bleek dat het lastig is om te achterhalen bij welke bedrijven controles uitgevoerd moeten worden, vanwege privacy.

Vouchers bedrijven

De gemeente had in haar Beleidskader uit 2020 ook de maatregel opgenomen waarbij bedrijven een voucher kregen voor advies over de mogelijkheden voor energiebesparing en andere zaken gerelateerd aan de energietransitie. Uit de eerdere evaluatie blijkt dat hier in de praktijk weinig animo voor was. Deze maatregel is niet gecontinueerd in het recentere Beleidskader uit 2023.

D.2.2 Opwek van hernieuwbare energie

Faciliteren van initiatiefnemers

De gemeente begeleidt initiatiefnemers bij het realiseren van grootschalige opwek van zonne- en windenergie. De gemeente stelt voorafgaand aan het traject een anterieure overeenkomst met de initiatiefnemers, waarin randvoorwaarden vanuit de gemeente worden meegegeven:

- Opwekprojecten voldoen aan een goede ruimtelijke ordening, waarbij goede landschappelijke inpassing belangrijk is.
- Het project draagt bij aan een duurzaam en efficiënt energiesysteem.
- Een eerlijke verdeling van maatschappelijke en financiële lusten en lasten.

Verder stimuleert de gemeente initiatiefnemers om gezamenlijk de mogelijkheden voor nieuwe technieken te verkennen. De gemeente noemt dat in vergelijking met het vorige Beleidskader Energietransitie uit 2020 de gemeente de samenwerking met de initiatiefnemer(s) intensiveert. De vorm van de samenwerking en de rolneming van de gemeente zal per project verschillen.

Energievisie zone A15/Betuweroute

Voor de zone A15/Betuweroute heeft de gemeente een aparte energievisie opgesteld om de opwek van zonne- en windenergie in dit gebied goed te laten verlopen, wanneer de A15 wordt doorgetrokken, maar ook wanneer dit niet gebeurt (Gemeente Lingewaard, 2024a). Deze energievisie is in 2024 opgesteld. De gemeente werkt toe naar het

realiseren van een windpark bij de A15 Lingewaard. Dit is nu in procedure.

De gemeenteraad moet eind 2025 een positief besluit geven, daarna volgt een beroep bij Raad van State, dit neemt doorgaans enkele jaren in beslag. Bij een positief oordeel van de Raad van State zal de bouw van start gaan en naar verwachting afgerond zijn voor 2030.

Stimulering van zon op dak en binnen de zoekzone zon

De gemeente heeft zich ingezet om zon op dak bij bedrijven te stimuleren. Zo zijn er zonnepanelen gerealiseerd bij grote energiegebruikers, zoals de steenfabriek. Daarnaast zette de gemeente zich in om zon op land te realiseren binnen de aangewezen zoekzone. In het herijkte beleidskader is de zoekzone bijgesteld van 50 ha naar 30 ha. Dit is gebeurd omdat de wens vanuit de politiek was om niet te veel landbouwgrond te gebruiken voor de opwek van zonne-energie. In 2023 was de verwachting dat binnen de zoekzone voor zon, 15 ha gerealiseerd zou worden. Ook drie kleinere verspreide zonne-velden waren destijds gerealiseerd.

Ook wil de gemeente zich inzetten op zon op daken van haar eigen vastgoed. Vanaf 2020 zijn er ruim 3.000 zonnepanelen geplaatst op gemeentelijk vastgoed.

Inzet opwek NEXTgarden

De gemeente heeft zich de afgelopen jaren ingezet om een duurzaam energiesysteem te realiseren op het glastuinbouwgebied NEXTgarden, waarbij energie en warmte wordt gedeeld. In het beleidskader energietransitie uit 2020 noemt de gemeente zich te willen inzetten voor de realisatie van windenergie bij NEXTgarden. Uit de evaluatie van het beleidskader blijkt dat de provincie de plaatsing van windmolens hier niet accepteerde. In het herijkte beleidskader stelt de gemeente zich alsnog in te zetten voor opwek van hernieuwbare energie bij NEXTgarden. De gemeente zet zich ook in voor een innovatieve framing van het gehele NEXTgarden gebied

Windmolens Caprice

De gemeente wilde toewerken naar de realisatie van twee windmolens op het terrein van steenfabriek Huissenswaard: Caprice. In 2023 is de vergunning voor twee windmolens van 7 MW gegeven. De uitspraak van de Raad van State wordt in 2025 verwacht. Naar verwachting worden deze in 2030 gerealiseerd.

D.2.3 Warmtetransitie

Transitievisie warmte en Zilverkamp

De gemeente heeft in 2021 haar eerste Transitievisie Warmte (TVW) opgesteld (Gemeente Lingewaard, 2021c). Daaropvolgend heeft de gemeente in 2022 een Strategie Warmtetransitie opgesteld om haar aanpak meer te stroomlijnen (Over Morgen & Gemeente Lingewaard, 2022).

Een belangrijk project binnen de TVW is het aardgasvrij maken van de wijk Zilverkamp. Dit project is ongeveer 10 jaar geleden gestart. Zilverkamp is aangesteld als Proeftuin Aardgasvrije Wijk (PAW). Samen met bewoners onderzoekt de gemeente hoe deze wijk aardgasvrij gemaakt kan worden. Daarnaast zet de gemeente zich ook om inwoners te stimuleren tot verduurzaming, gestart vanuit de wens van de bewoners zelf. Waar eerst het doel was om de wijk in 2028 van het aardgas af te hebben, is het doel nu verlegd naar het aardgasvrij-ready te maken in 2028. Uit de interviews blijkt echter dat de gemeente wel mikt op de uitrol van een warmtenet in 2028. In het Beleidskader Energietransitie 2023 geeft de gemeente aan in 2024 een transitieplan op te stellen voor de wijk. Uit de interviews blijkt dat er meerdere onderzoeken gedaan zijn naar de meest geschikte configuratie voor het warmtenet. Eind 2024 is een haalbaarheidsonderzoek afgerond en is een oplossingsrichting vastgesteld. Naar aanleiding van dit onderzoek kon het proces over naar de verdiepfingsfase. De gemeente werkt nu aan de bronontwikkeling voor het warmtenet.

In de interviews komt naar voren dat de gemeente nu meer regie naar zich heeft toegetrokken. In het begin is gekozen om de samenwerking aan te gaan met de woningcorporatie en de bewonerscoöperatie, maar dit liep niet naar tevredenheid. Hier is destijds ook de raad over geïnformeerd. Toen is besloten om een andere aanpak te volgen. Er is in de wijk een brede klankbordgroep ingericht. De groep wordt vooral de vraag gesteld wat zij nodig hebben vanuit de gemeente om het warmtenet te realiseren. De gemeente wil haar partners, zoals Duurzaam Zilverkamp, meer op het eind een oordeel laten inbrengen. Nu wordt uitgezocht wat de beste oplossing is, met inbreng van de gemeente en inbreng van bewoners zelf

De gemeente herzielt dit jaar de Transitievisie Warmte en stelt een Warmteprogramma op, waar de focus ligt op handelingsperspectief voor bewoners.

De gemeente wil werken aan een stapsgewijze opschaling binnen de warmtetransitie met een wijkgerichte aanpak daar waar een collectieve warmteoplossing de beste keuze lijkt. De gemeente moet nog onderzoeken wat de beste werkwijze is voor wijken waar een individuele oplossing de beste keuze lijkt.

Uitbreiding warmtenet NEXTgarden

De gemeente zet zich in om het huidige warmtenet in NEXTgarden verder uit te breiden in het gebied en uiteindelijk ook uit te breiden naar de gebouwde omgeving, zodat woningen ook aangesloten kunnen worden.

Gemeentelijk warmtebedrijf

De gemeente gaf in het Beleidskader Energietransitie in 2020 te willen kijken naar de mogelijkheden om een gemeentelijk warmtebedrijf op te zetten (Gemeente Lingewaard,

2020a). In 2021 heeft de gemeente in samenwerking met Duurzame Energienetwerken Gelderland (DENG)³⁸ het Warmtenetwerk Lingewaard (WNL) opgezet.

Ondersteuning inwonersinitiatieven

De gemeente wil een actieve samenwerking opbouwen met de inwonersinitiatieven Duurzaam Zilverkamp en Doornenburg Duurzaam. Beide initiatieven zijn in de wijk actief met verduurzaming, en houden zich onder andere bezig met de warmtetransitie in beide wijken. In het beleidskader energietransitie 2020 neemt de gemeente zich voor om minimaal vier keer per jaar contact te hebben met deze wijkinitiatieven en andere dorps/wijkinitiatieven (Gemeente Lingewaard, 2020a). Uit de eerdere evaluatie van het beleidskader komt al naar voren dat het nodig is om een duidelijke koers te kiezen voor de samenwerking met bewonersinitiatieven, waarbij vanaf het begin van de samenwerking duidelijk is welke rol de gemeente inneemt. In het nieuwe beleidskader energietransitie uit 2023 heeft de gemeente uitgangspunten opgesteld voor haar samenwerking met bewonersinitiatieven. In 2025 is een regeling voor de ondersteuning van duurzame bewonersinitiatieven beschikbaar gesteld.

Onderzoek duurzame bronnen

De gemeente geeft aan meerdere onderzoeken uit te willen voeren naar duurzame warmtebronnen. Zo wil de gemeente het toepassen van zonthermie, aquathermie en de opslag van warmte onderzoeken. Ook onderzoekt de gemeente in regionaal verband de mogelijkheden voor geothermie. Daarnaast gaat de gemeente specifiek samen met de werkgroep Doornenburg de warmteoplossingen voor Doornenburg onderzoeken. De gemeente werkt daarnaast samen met de gemeente Arnhem aan bronontwikkeling voor warmtenetten: Arnhem gaat een deel van de warmte gebruiken die opgewekt wordt in Lingewaard. Het warmtenet in de wijk Zilverkamp wordt hiermee gevoed. De intergemeentelijke samenwerking is in mei 2025 formeel vastgelegd.

D.3 Circulaire economie

D.3.1 Grondstoffen

Afvalinzameling

Bij nieuwe ontwikkelingen en in dorpskernen maakt de gemeente telkens de afweging of de inzameling van restafval plaatsvindt door middel van minicontainers, of door verzamelcontainers. Factoren die de gemeente in deze afweging meeneemt zijn onder andere de inrichting van de wijk en de sociale samenstelling.

In het herijkte grondstoffenbeleid staat dat de gemeente een verkenning wil starten naar de meest geschikte organisatievorm voor de (huis-aan-huis) afvalinzameling vanaf 2027.

³⁸ DENG is een samenwerking tussen Firan en Innovatie- en Energiefonds Gelderland

De gemeente wil in haar verkenning focussen op overheidsgedomineerde inzamelorganisaties, aangezien dit op korte termijn de meest toegankelijke oplossing is. De gemeente wil de verkenning hiervan in 2025.

Milieustraat/Circulair ambachtscentrum

Lingewaard heeft geen eigen milieustraat, maar werkt hiervoor samen met verschillende particuliere ondernemers. Hierdoor heeft de gemeente weinig grip op hoe circulair deze bedrijven opereren en kan de gemeente klachten van inwoners niet oplossen. De gemeente verkent daarom de mogelijkheden voor een milieustraat in eigen beheer. Bij voorkeur komt dit op een locatie waar op termijn ook een circulair ambachtscentrum ontwikkeld kan worden. De gemeente werkt hiervoor bij voorkeur samen met de gemeente Overbetuwe. Hiervoor is een bestuurlijke intentie uitgesproken. Inmiddels is dit traject gestaakt, omdat de inzamelaar van de gemeente Overbetuwe gaat stoppen.

De gemeente heeft het voornemen om bij de nog te ontwikkelen milieustraat een container te plaatsen waar bewoners spullen voor de kringloop kunnen aanbieden voor hergebruik. Momenteel werkt de gemeente nog niet intensief samen met een kringlooporganisatie.

Informatie, educatie en gedragsverandering

De gemeente wil gedurende de looptijd van het grondstoffenplan een aparte gemeentelijke grondstoffen- en duurzaamheidspagina opzetten voor bewoners, waar bewoners naast informatie over afvalscheiding ook andere informatie kunnen vinden over circulaire, duurzame initiatieven. Tot op heden is dit nog niet gebeurd.

Daarnaast organiseert de gemeente acties om bewustwording rondom afval(scheiding) te verbeteren. Zo heeft de gemeente opruimacties met brugklasscholieren gehouden, waarbij leerlingen zelf snoeproutes hebben opgeruimd. Ook is er een demonstratie gehouden met verschillende keukenindelingen, om te laten zien dat een praktische indeling bijdraagt aan betere scheiding.

Een andere maatregel die is opgenomen in de herijking van het grondstoffenbeleid, is afvalcoaching. De gemeenteraad heeft echter niet ingestemd met deze maatregel. De reden hiervoor is dat de raad aangeeft dat het in dienst nemen van een afvalcoach leidt tot verhoging van de afvalstoffenheffing en de raad niet overtuigd is dat deze coach meer bespaart dan oplevert. Het doel van deze coach zou zijn om inwoners te helpen afval te voorkomen of zo goed mogelijk te scheiden. De coaches zouden aanvullend zijn op de handhavers die zich richten op het afdwingen van regels en het tegengaan van illegale dumping.

Repaircafé

Er vindt maandelijks een repaircafé plaats in de drie dorpskernen. Dit wordt georganiseerd door Stichting Welzijn Lingewaard (SWL). De gemeente faciliteert het repaircafé en zet zich in voor meer communicatie rondom het repaircafé om zo meer bekendheid te genereren.

D.3.2 Circulair en conceptueel bouwen

Aansluiting circulariteit in elke projectgroep bouwen

In elk bouwproject in Lingewaard wil de gemeente dat circulariteit een aandachtspunt wordt. In elke projectgroep voor een nieuwbouwlocatie sluit iemand aan die het meenemen van circulariteit bewaakt en kijkt wat er mogelijk is op het gebied van circulariteit. Uit de interviews blijkt dat in de praktijk bij woningbouw en GWW nog niet altijd de meest circulaire oplossing wordt gekozen. Dit komt enerzijds doordat keuzes vaak kostengedomineerd zijn, maar ook de houding van inwoners speelt mee. Inwoners verwachten bij nieuwbouw namelijk uniforme bestrating en hergebruikte stoeptegels worden niet altijd geaccepteerd.

Pilots met circulair bouwen

De gemeente start in 2024/2025 met twee pilotprojecten waarbij wordt gestreefd naar 25% circulair bouwen. Tijdens deze projecten wordt gebruik gemaakt van de circulaire impactladder. Het gaat om de projecten Sallandstraat en Driegaarden. Bij Sallandstraat is uitgevraagd op duurzaamheid: in de aanbesteding was ca. een derde deel van de punten te verdienen met duurzaamheid. Het project Driegaarden is nog in een vroeg stadium en nog niet aanbesteed.

Samenwerking met buurgemeenten en regio

Om uniform te communiceren over de aanpak en richtlijnen voor circulair bouwen richting marktpartijen, wil de gemeente Lingewaard deze richtlijnen afstemmen met buurgemeentes en de bredere regio. Hiertoe vindt al overleg plaats met gemeenten Arnhem, Nijmegen, Overbetuwe, de GMR en de provincie.

Daarnaast worden vanuit de GMR de mogelijkheden van een regionale flexpool onderzocht, zodat gemeenten de benodigde capaciteit voor circulair bouwen kunnen delen. De gemeente wil deze flexpool uiteindelijk ook breder inzetten dan alleen voor circulariteit. Navraag bij de gemeente leert dat hierover nog geen ontwikkelingen te melden zijn.

D.3.3 Circulaire grond, weg en waterbouw

Onderzoek mogelijkheden gebruik digitaal platform voor materiaaluitwisseling (DuSpot)

De gemeente onderzoekt de mogelijkheden om aan te sluiten bij DuSpot. Dit is een digitaal platform voor uitwisseling van vrijkomende bouwmaterialen op regionaal niveau. De betrokkenheid van gemeente Lingewaard lijkt nog beperkt; uit de interviews blijkt dat de accounthouder van Lingewaard voor dit platform niet meer werkzaam is voor de gemeente en de nieuwe contactpersoon nog niet begonnen is.

Pilotprojecten

De gemeente wil in 2025 starten met de uitvoering van twee circulaire GWW-projecten als pilots. Bij deze projecten wordt gestreefd naar 50% circulariteit. Uit de interviews blijkt dat de GMR-vouchers heeft verstrekt om circulaire projecten te stimuleren. Eén van deze vouchers is toegekend aan een project in Lingewaard. De keuze van het project is echter nog niet gemaakt omdat er onlangs een wisseling in contactpersoon heeft plaatsgevonden binnen de gemeente Lingewaard. Eén van de pilots gaat over asfalt, de andere over riolering. Het rioleringsproject ligt stil omdat hiervoor geen projectleider is. Voor het pilotproject over asfalt moet de aanbesteding nog plaatsvinden.

Kennisuitwisseling binnen de GMR

De gemeente wil inzetten op kennisuitwisseling tussen gemeenten binnen de GMR, om zo circulair inkopen binnen de gemeentelijke organisatie te versterken en te versnellen. Uit de interviews blijkt dat binnen de GMR daarnaast ook wordt ingezet op kennisdeling over circulariteit in de GWW. Deelname aan deze sessies blijkt voor kleinere gemeenten als Lingewaard echter moeilijk vanwege andere prioriteiten en capaciteitsgebrek. Juist dit gebrek aan capaciteit is volgens de GMR een reden om in de regio samen te werken en kennis te delen.

Manifest MVOI

De gemeente heeft het voornemen uitgesproken om het manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeverschap en Inkopen (MVOI) te ondertekenen. Navraag bij de gemeente leert dat dit manifest nog niet is getekend, om redenen die te maken hebben met capaciteit bij de inkoopafdeling.

Ruimte voor circulariteit in aanbestedingen

De gemeente heeft het voornemen om binnen haar aanbestedingen ruimte te creëren voor circulariteit. Dit wil de gemeente doen door kaders te stellen waarbinnen marktpartijen die zich inschrijven met creatieve oplossingen kunnen komen om circulariteit te implementeren in de projecten. Navraag bij de gemeente leert dat hier momenteel nog geen sprake van is.

In het beleid aanbestedingen van de gemeente uit 2017 staat dat de gemeente zo veel mogelijk duurzaam wil inkopen. Uit het document blijkt echter niet hoe de gemeente dit aanpakt. Zo is niet duidelijk wat precies wordt verstaan onder duurzaamheid, op welke aspecten van duurzaamheid de gemeente wil focussen in de aanbestedingen en bij welke productgroepen de gemeente duurzaamheidscriteria wil toepassen.

Momenteel wordt circulariteit enkel op eigen initiatief, vanuit intrinsieke drive van ambtenaren, meegenomen in projecten. Zo wordt geëxperimenteerd met het vervangen van staal door gerecycled PET in ondergrondse afvalcontainers en wordt getest met het leasen en hergebruiken van afvalbakken, zodat ze op een andere locatie opnieuw gebruikt kunnen worden.

D.4 Duurzame mobiliteit

D.4.1 Plaatsingsbeleid laadpalen

Laadpalenbeleid als basis voor regie op plaatsing en bezwaarafhandeling

De gemeente heeft beleid ontwikkeld voor het plaatsen van laadpalen. De gemeente wil het gebruik van duurzame vormen van mobiliteit zoals (elektrische) deelauto's stimuleren. Daarnaast wil de gemeente een efficiënter gebruik van laadpalen realiseren, waarbij de verantwoordelijkheid primair bij de gebruikers ligt. Als dit niet blijkt te werken, wil de gemeente inzetten op meer sturing. De gemeente maakt een basisnetwerk van publieke laadpunten, welke wordt afgestemd met bewoners en andere belanghebbenden. Hiervoor zet de gemeente een laadpalenkaart op om weer te geven waar het wenselijk is om laadpalen te plaatsen. Daarnaast wil de gemeente het proces van het aanvragen en plaatsen van laadpunten versnellen door duidelijke voorwaarden te stellen, en gebruik te maken van het beoogde basisnetwerk. Uit de interviews komt naar voren dat er bij veel van de nieuw geplande laadpalen bezwaar wordt gemaakt, en dat het voor deze gevallen belangrijk is gebleken dat er gemeentelijk beleid is voor het plaatsen van laadpalen.

Het laadpalenbeleid en de laadvisie van de gemeente worden in 2025 geactualiseerd.

D.4.2 Mobiliteitsvisie

De lijnen 2 (*leefbaarheid voor inwoners*), 4 (*meer inzet op de fiets*), 5 (*snel en aantrekkelijk ov, bereikbaar voor iedereen*) en 6 (*inspelen op innovaties, slimme mobiliteit en logistiek*) uit de mobiliteitsvisie sluiten aan op de duurzame mobiliteitsopgave. We bespreken hier de meest belangrijke punten uit de mobiliteitsvisie.

Leefbaarheid voor inwoners

Nog geen actie op schoner vrachtverkeer

De gemeente wil de leefbaarheid van haar inwoners centraal zetten in haar mobiliteitsbeleid. De gemeente wil bij belangrijke gebiedsontsluitingen meer ruimte bieden voor duurzamere vervoerstypes, namelijk voor voetgangers en fietsers. Daarnaast wil de gemeente met ondernemers afspraken maken over minder en schoner vrachtverkeer in Lingewaard. Uiteindelijk moet het vrachtverkeer zero-emissie worden. Uit de interviews blijkt dat het erg lastig is om afspraken te maken om het vrachtverkeer door Lingewaard te verminderen. Er is namelijk een doorgaande route waar dagelijks 700/800 zwaardere mobiliteit (zoals ov-bussen, grote pakketdiensten, kleine vrachtauto's en tractoren) langs rijden. De geïnterviewden noemen dat de komst van de nieuwe A15 een mogelijke oplossing biedt voor dit probleem.

Deelmobiliteit niet haalbaar gebleken in Lingewaard

Ook wil de gemeente deelmobiliteitsvoorzieningen en laadinfrastructuur in alle kernen realiseren. Uit de interviews komt naar voren dat er eerder twee elektrische deelauto's waren in Huissen en Bemmelen, maar dat de aanbieder van de deelauto's vanwege financiële haalbaarheid hiermee is gestopt. De gemeente heeft destijds de aanbieder nog financieel ondersteund gedurende een periode van drie jaar. In de interviews werd benoemd het thuiswerken tijdens de COVID-19 pandemie een verklaring kan zijn voor de afnemende behoefte aan deelauto's. In Lingewaard is er wel een dorpsauto om ouderen te ondersteunen bij bijvoorbeeld boodschappen doen.

Meer inzet op de fiets

Twee regionale fietsroutes in voorbereiding

De gemeente wil inwoners stimuleren om vaker met de fiets te gaan. Dit wil de gemeente doen door het verbeteren van het bestaande fietsnetwerk en aantrekkelijke fietsroutes aan te leggen waar dit nog nodig is. De gemeente is voor het realiseren van doorfietsroutes echter ook afhankelijk van de regio en omliggende gemeenten Arnhem en Nijmegen. Er zijn op dit moment twee projecten in de voorbereidende fase: de snelfietsroute F15 en een doorfietsroute tussen Arnhem-Huissen. In de praktijk zijn dit langdurige projecten, onder andere door bezwaar vanuit de omgeving en bestaande ondergrondse infrastructuur waar rekening mee moet worden gehouden. Ook wil de gemeente voldoende fietsenstallingen realiseren in de openbare ruimte, zoals bij winkelvoorzieningen, scholen en ov-haltes. Er is op het moment van schrijven één concreet plan om bij de drukste bushalte een fietsenstalling te realiseren.

Snel en aantrekkelijk ov, bereikbaar voor iedereen

Nog geen concrete plannen bij voornemen om buslijn te optimaliseren

De gemeente wil inzetten op snellere ov-verbindingen en betere carpoolvoorzieningen. Dit raakt duurzame mobiliteit aangezien mensen worden aangespoord meer gebruik te maken van het ov en minder zelf de auto te nemen. Als een van de maatregelen wil de gemeente buslijn 33 sneller laten rijden door haltes te verwijderen maar wel betere haltevoorzieningen aan te leggen. Uit de interviews blijkt dat hier nog geen concrete plannen voor zijn. Wel noemen geïnterviewden dat er vaak bezwaar is wanneer er bushaltes opgeheven worden. Daarnaast blijkt het optimaliseren van lijn 300 prioriteit te hebben vanuit de regio.

Plannen voor ov-hub pas concreet bij doortrekking A15

Naast snel en aantrekkelijk ov wil de gemeente ook een bestaande carpoolvoorziening verbeteren en opwaarderen naar een ov-hub, waar naast carpoolvoorzieningen ook elektrische deelauto's en een logistiek verdeelpunt komt. Dit gaat om toekomstige plannen die gerealiseerd kunnen worden wanneer de A15 doorgetrokken zal worden.

Inspelen op innovaties, slimme mobiliteit en logistiek

Nog geen acties op innovatieve maatregelen

De gemeente wil de mobiliteitsopgave koppelen aan de energietransitie. Voorbeelden die in de mobiliteitsvisie worden genoemd zijn zonnepanelen in het asfalt en laadinfrastructuur via lantaarnpalen. Op dit moment neemt de gemeente nog geen specifieke acties op dit gebied, maar de gemeente staat open voor deze maatregelen wanneer deze financieel haalbaar blijken.

Deelmobiliteit opgenomen in nieuwe parkeernormen

Ook wil de gemeente bij alle nieuwbouwwontwikkelingen elektrische deelauto's realiseren, om zo de parkeernormen naar beneden te brengen. De gemeente heeft in de nieuwe parkeernormen voor nieuwbouwwontwikkelingen deelmobiliteit als optie opgenomen.³⁹

Mobiliteitsmakelaar van de GMR heeft nog niet tot concrete resultaten geleid

Via een werkgeversaanpak wil de gemeente duurzamer reizen stimuleren onder werknemers. Hiervoor wordt een mobiliteitsmakelaar ingezet. Deze mobiliteitsmaker is vanuit de GMR actief en heeft contact met bedrijven over hoe medewerkers duurzamer kunnen reizen. Deze makelaar heeft contact gehad met meerdere bedrijven. Uit interviews komt naar voren dat het niet duidelijk is wat de resultaten hiervan waren. Ook de gemeente Lingewaard heeft een mobiliteitsscan gedaan met de mobiliteitsmaker, maar uit interviews blijkt dat dit niet veel heeft opgeleverd. De gemeente hoopte met het uitvoeren van een eigen mobiliteitsscan zo het goede voorbeeld te geven. Ook is er een logistieke makelaar actief. Samen met deze makelaar is bij een bedrijventerrein in Huissen een pilot geweest voor logistiek laden en is er gesproken over het verbeteren van transport en elektrisch laden. Hier is een samenwerking van twee/drie bedrijven uitgekomen, waarbij stroom van één van de bedrijven werd gedeeld met de andere bedrijven. Netcongestie is echter een belemmerende factor voor het elektrificeren van de logistiek op het bedrijventerrein.

Mobiliteitsfonds voor duurzame mobiliteit nog niet gerealiseerd

De gemeente heeft als voornemen om een mobiliteitsfonds op te zetten, zodat ontwikkelaars bij ruimtelijke ontwikkelingen een financiële bijdrage kunnen krijgen om (duurzame) mobiliteit mee te kunnen nemen. Dit fonds bestaat nu (maart 2025) nog niet.

Klein deel van eigen wagenpark elektrisch

De gemeente is ook bezig met het verduurzamen van haar eigen wagenpark. In totaal zijn er twintig voertuigen in het gemeentelijk wagenpark. Daarvan zijn er nu drie elektrisch: twee voor het legen van afvalbakken en één voertuig voor het transport van bijmaaiers. Eén grote uitdaging in het verduurzamen van het eigen wagenpark is het gebruik van voertuigen voor gladheidsbestrijding in de winter. Aangezien deze 24/7 beschikbaar

³⁹ [Nota Parkeernormen Lingewaard 2024 | Lokale wet- en regelgeving](#)

moeten zijn, kunnen ze niet zomaar opgeladen worden. Wel wordt er bij het gebruik van diesel voor deze voertuigen HVO100 gebruikt, wat binnen de gemeente getankt kan worden.

D.4.3 Regionaal mobiliteitsprogramma

Extra maatregelen nodig om regionale doel van 55% CO₂-reductie in de mobiliteitssector te realiseren

Vanuit de GMR is een regionaal mobiliteitsprogramma (RMP) opgesteld, bestaande uit een koersdocument en een agenda met maatregelen. Dit zijn zowel bovenlokale projecten zoals snelle fietsroutes en duurzame infrastructuur, als maatregelen die individuele gemeenten kunnen treffen. In het RMP is het doel opgenomen van 55% CO₂-reductie. Het RMP is in januari vastgesteld door het dagelijks bestuur van de GMR, en moet vervolgens door de colleges van de individuele gemeenten vastgesteld worden. CE Delft heeft een quickscan uitgevoerd van de effectiviteit van de maatregelen die in het RMP van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen zijn opgenomen (CE Delft, 2024a). Hieruit blijkt dat de huidige maatregelen onvoldoende zijn om het doel van 55% CO₂-reductie te realiseren.